

פענוח הערות ומראי-מקומות.

חיי שרה שיחה ג.

פרשתינו כד טו. וְיִהְיֶה-הוּא טָרָם כְּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת אֲשֶׁר יִלְדָה לְבַתוֹאֵל בְּן-מִלְכָּה אֲשֶׁת נָחֹר אֶתִי אַבְרָהָם וְכָדָה עַל-שִׁכְמָה:

בראשית רבה ס, טו. וְיִהְיֶה הוּא טָרָם כְּלָה לְדַבֵּר וּגו' (בראשית כד, טו), תְּנִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי שְׁלִישֵׁה הֵם נִעְנֵו בְּמַעֲנֵה פִיָּהֶם, אֲלִיעֶזֶר עֶבְדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּמִשָּׁה, וּשְׁלֹמָה. אֲלִיעֶזֶר, וְיִהְיֶה הוּא טָרָם כְּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת. מִשָּׁה, דְּכַתִּיב (במדבר טז, לא): וְיִהְיֶה כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּתְבַקֵּעַ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם. שְׁלֹמָה, דְּכַתִּיב (דברי הימים ב ז, א): וּכְכַלּוֹת שְׁלֹמָה לְהַתְּפַלֵּל אֶל ה' וְהָאֵשׁ יִרְדָּה מִן הַשָּׁמַיִם וּגו'.

לקח טוב, ויהי הוא טרם כלה לדבר. שלשה נענו במענה פיהם. אליעזר עבד אברהם. דכתיב ויהי הוא טרם כלה לדבר. משה דכתיב ויהי ככלות לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם (במדבר טז לא). שלמה. דכתיב ויהי ככלותו להתפלל אל ה' והאש ירדה מן השמים (דה"ב ז א).

שכל טוב. ויהי הוא טרם כלה לדבר. שלשה נענו במענה פיהם, אליעזר עבד אברהם, ומשה, ושלמה. אליעזר, דכתיב טרם כלה לדבר. משה, דכתיב ויהי ככלותו וגו' (שמות לא יח). שלמה, דכתיב ויהי ככלות שלמה להתפלל (מ"א ח נד), ונדרוש הדבר במדרש רבותינו כי לא נראה דבר פשוט, שהרי במשה ושלמה נענו לאחר שכלו תפילתן, ואילו אליעזר בטרם כלה וצ"ע:

(4) קרה טז, כח-לג. וַיֹּאמֶר מִשָּׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי-יְהִינָה שְׁלֹחֲנֵי לַעֲשׂוֹת אֶת פְּלִי-הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי-לֹא מִלְּבָבֵי: אִם-בְּמֹות פְּלִי-הָאֲדָמָה יִמְתּוּן אֵלֶּה וּפְקַדְתָּ פְּלִי-הָאֲדָמָה יִפְקַד עֲלֵיהֶם לֹא יִהְיֶה שְׁלֹחֲנֵי: וְאִם-בְּרִיאָה יִבְרָא יִהְיֶה וּפְצֻתָה

(1) פרשתינו כד טו. וְיִהְיֶה-הוּא טָרָם כְּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת אֲשֶׁר יִלְדָה לְבַתוֹאֵל בְּן-מִלְכָּה אֲשֶׁת נָחֹר אֶתִי אַבְרָהָם וְכָדָה עַל-שִׁכְמָה:

בראשית רבה ס, טו. וְיִהְיֶה הוּא טָרָם כְּלָה לְדַבֵּר וּגו' (בראשית כד, טו), תְּנִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי שְׁלִישֵׁה הֵם נִעְנֵו בְּמַעֲנֵה פִיָּהֶם, אֲלִיעֶזֶר עֶבְדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּמִשָּׁה, וּשְׁלֹמָה. אֲלִיעֶזֶר, וְיִהְיֶה הוּא טָרָם כְּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת. מִשָּׁה, דְּכַתִּיב (במדבר טז, לא): וְיִהְיֶה כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּתְבַקֵּעַ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם. שְׁלֹמָה, דְּכַתִּיב (דברי הימים ב ז, א): וּכְכַלּוֹת שְׁלֹמָה לְהַתְּפַלֵּל אֶל ה' וְהָאֵשׁ יִרְדָּה מִן הַשָּׁמַיִם וּגו'.

ילקוט שימוני רמז קח. ויהי הוא טרם כלה לדבר שלשה הן שנענו במענה פיהן אליעזר עבד אברהם משה ושלמה. אליעזר דכתיב ויהי הוא טרם כלה לדבר משה דכתיב ויהי ככלותו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם. שלמה דכתיב וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מן השמים.

הַאֲדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבִלְעָה אֶת־מִן הָאֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם וַיִּרְדּוּ
חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתֶם כִּי גָאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־
יְהוָה: וַיְהִי כַכֵּלָתוֹ לְדַבֵּר אֶת פְּלִי־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבְקַע
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם: וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע
אֶת־מִן וְאֶת־בְּמִיתָהֶם וְאֶת פְּלִי־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקַרַח וְאֶת פְּלִי־
הָרְקִישׁ: וַיִּרְאוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וַתִּכַּס
עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיִּאֲבְדוּ מִתּוֹךְ הַסֶּהֶל:

(5 דברי הימים ב ו יג-מב) כִּי־עָשָׂה שְׁלֹמֹה כַּיּוֹר נְחֹשֶׁת
וַיִּתְּנֶהוּ בַתּוֹךְ הַעֲזָרָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת אָרְכּוֹ וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רָחְבּוֹ
וְאַמּוֹת שְׁלוֹשׁ קוֹמָתוֹ וַיַּעֲמֵד עָלָיו וַיִּבְרָךְ עַל־בְּרַכְיֹהוּ לְגֹד
פְּלִי־קַתָּהּ יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׁ כַּפָּיו הַשְּׁמַיְמָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אִין־כְּמוֹךָ אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ שֶׁמֶר הַבְּרִית
וַתִּסָּדַד לַעֲבָדֶיךָ הַהֲלֹכִים לִפְנֵיךָ בְּכָל־לַבָּם: אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ
לַעֲבָדֶיךָ דָּוִד אָבִי אֶת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ לּוֹ וַתִּדְבַר בְּפִיךָ וַיִּבְרָךְ
מִלְּאֻתְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה: וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹר לַעֲבָדֶיךָ
דָּוִד אָבִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לּוֹ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ
מִלְּפָנָי יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל רַק אִם־יִשְׁמְרוּ בְנֵיךָ אֶת־
דַּרְכֶּם לְלַכֵּת בְּתוֹרָתִי כַּאֲשֶׁר הֲלַכְתָּ לִפְנָי: וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל יִזְמַן דְּבַרְךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לַעֲבָדֶיךָ לְדָוִד: כִּי הֵאֱמַנְתָּ
יָשֵׁב אֱלֹהִים אֶת־הָאֲדָמָה עַל־הָאָרֶץ הַזֶּה שָׁמַיִם וּשְׁמַי
הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלָלוּךָ אִם כִּי־הִבִּיתָ הַזֶּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי: וּפְנִיתִי
אֶל־תְּפִלַּת עַבְדֶּךָ וְאֶל־תְּחִנָּתוֹ יְהוָה אֱלֹהֵי לִשְׁמַע אֶל־הַרְוֵה
וְאֶל־הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר עַבְדֶּךָ מִתְּפַלֵּל לִפְנֵיךָ: לֵהֵיוֹת עֵינֶיךָ
פְּתוּחוֹת אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה יוֹמָם וּלְיָלֵה אֶל־הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר
אָמַרְתָּ לְשׂוֹם שָׁמַךְ שָׁם לְשִׁמּוֹעַ אֶל־הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר תִּפְלָל
עַבְדֶּךָ אֶל־הַמִּקְוֹם הַזֶּה: וְשָׁמַעְתָּ אֶל־תְּחִנּוּתֵי עַבְדֶּךָ וַעֲמֹךָ
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תִּפְלָלוּ אֶל־הַמִּקְוֹם הַזֶּה וְאֶתֶּה תִּשְׁמָע
מִמִּקְוֹם שִׁבְתְּךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ וְסָלַחְתָּ: אִם־יִחַטָּא
אִישׁ לְרַעְוָה וּנְשָׂא־כּוֹ אֵלֶּה לְהַאֲלִתוֹ וַיָּבֵא אֵלֶּה לִפְנֵי מִזְבְּחֶךָ
בְּבַיִת הַזֶּה: וְאֶתֶה תִּשְׁמָע מִן־הַשָּׁמַיִם וְעָשִׂיתָ וְשָׁפַטְתָּ
אֶת־עַבְדֶּיךָ לְהַשִּׁיב לְרַשָּׁע לְתַת דַּרְכּוֹ בְּרָאשׁוֹ וּלְהַצְדִּיק
צְדִיק לְתַת לּוֹ כַּצְדִּיקוֹ: וְאִם־יִגְדֹף עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אוֹיֵב
כִּי יִחַטָּאוּ־לְךָ וְשָׁבוּ וְהוֹדוּ אֶת־שִׁמְךָ וְהִתְפַּלְלוּ וְהִתְחַנְּנוּ
לִפְנֵיךָ בְּבַיִת הַזֶּה: וְאֶתֶה תִּשְׁמָע מִן־הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ
לְחַטָּאת עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל וְהַשִּׁיבוֹתֶם אֶל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה
לָהֶם וְלֹא־בַתִּיהֶם: בְּהַעֲצֹר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר כִּי
יִחַטָּאוּ־לְךָ וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־הַמִּקְוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת־שִׁמְךָ
מִחַטָּאתֶם יִשׁוּבוּ כִּי תַעֲנֶם: וְאֶתֶה תִּשְׁמָע הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ
לְחַטָּאת עַבְדֶּיךָ וַעֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל כִּי תוֹרֵם אֶל־הַדָּרָךְ הַטּוֹבָה
אֲשֶׁר יִלְכוּ־בָהּ וְנִתְּנָה מָטָר עַל־אֲרָצְךָ אֲשֶׁר־נָתַתָּה לַעֲמֹךָ
לְנַחֲלָה: רָעִב כִּי־יִהְיֶה בָאָרֶץ גְּדָר כִּי־יִהְיֶה שָׁדָפוֹן וַיִּגְרָחוּ
אֲרָבָה וְחִסִּיל כִּי יִהְיֶה כִּי יִצְרְלוּ אוֹיְבֵי בָאָרֶץ שָׁעֲרֵיו פְּלִי־
גָּע וְכָל־מַחֲלָה: פְּלִי־תְּפִלָּה כָל־תְּחִנָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְכָל־

הָאֲדָמָה וּלְכָל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעוּ אִישׁ נִגְעוֹ וּמְכַאֲבוֹ
וּפְרֹשׁ כַּפָּיו אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה: וְאֶתֶה תִּשְׁמָע מִן־הַשָּׁמַיִם מִכּוֹן
שִׁבְתְּךָ וְסָלַחְתָּ וְנִתְּנָה לְאִישׁ כַּכֵּל־דַּרְכּוֹ אֲשֶׁר תִּדַע אֶת־
לִבּוֹ כִּי אֶתֶה לְבַדְךָ יִדְעָתָ אֶת־לִבָּב בְּנֵי הָאֲדָמָה: לִמְעַן
יִירָאוּךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכֶיךָ פְּלִי־הַיָּמִים אֲשֶׁר־הֶם חַיִּים עַל־פְּנֵי
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאַבְתָּיִנוּ: וְגַם אֶל־הַנְּכָרִי אֲשֶׁר לֹא
מֵעַמָּךְ יִשְׂרָאֵל הוּא וַיָּבֵא מֵאָרֶץ רַחוֹקָה לִמְעַן שָׁמַךְ הַגְּדוֹל
וַיִּדַּךְ הַסּוּקָה וַיַּרְוֶעַךְ הַסְּטוּגָה וַיָּבֵאוּ וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־הַבַּיִת
הַזֶּה: וְאֶתֶה תִּשְׁמָע מִן־הַשָּׁמַיִם מִמִּכּוֹן שִׁבְתְּךָ וְעָשִׂיתָ כְּכָל
אֲשֶׁר־יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנְּכָרִי לִמְעַן יִדְעוּ כָל־עַמֵי הָאָרֶץ אֶת־
שִׁמְךָ וְיִירָאוּךָ אֶתֶה כַּעֲמָךְ יִשְׂרָאֵל וְלִדְעַת כִּי־שָׁמַךְ נִקְרָא
עַל־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי: כִּי־יִצְאָ עַמָּךְ לְמַלְחָמָה עַל־
אוֹיְבָיו בַּדָּרָךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלַחֶם וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ גְּדָר הַעֵיר
הַזֹּאת אֲשֶׁר בְּתוֹרַת זֶה וְהִבִּיתָ אֲשֶׁר־בְּנִיתִי לְשִׁמְךָ: וְשָׁמַעְתָּ
מִן־הַשָּׁמַיִם אֶת־תְּפִלָּתֶם וְאֶת־תְּחִנָּתָם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם: כִּי
יִחַטָּאוּ־לְךָ כִּי אִין אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יִחַטָּא וְאִנְפַּתְךָ זָב וְנִתְּנָה
לִפְנֵי אוֹיֵב וְשָׁבוּם שׁוֹבֵינֶם אֶל־הָאָרֶץ רַחוֹקָה אוֹ קְרוֹבָה:
וְהַשִּׁיבוּ אֶל־לִבְכֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּחוּ שְׁמִי וְשָׁבוּ וְהִתְחַנְּנוּ
אֵלֶיךָ בָּאָרֶץ שְׁבִינִים לֵאמֹר חַטָּאנוּ הִעֲנִינוּ וְרָשָׁעֵנוּ: וְשָׁבוּ
אֵלֶיךָ בְּכָל־לַבָּם וּבְכָל־נַפְשָׁם בָּאָרֶץ שְׁבִינִים אֲשֶׁר־שָׁבוּ
אִתֶּם וְהִתְפַּלְלוּ גְדָר אֲרָצֶם אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאַבְתָּיִם וְהַעֵיר
אֲשֶׁר בְּתוֹרַת וּלְבַיִת אֲשֶׁר־בְּנִיתִי לְשִׁמְךָ: וְשָׁמַעְתָּ מִן־
הַשָּׁמַיִם מִמִּכּוֹן שִׁבְתְּךָ אֶת־תְּפִלָּתֶם וְאֶת־תְּחִנָּתָם וְעָשִׂיתָ
מִשְׁפָּטָם וְסָלַחְתָּ לַעֲמָךְ אֲשֶׁר חַטָּאוּ־לְךָ: עַתָּה אֱלֹהֵי יְהוָה
גַּא עֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת וְאִזְנֶיךָ קְשׁוּבוֹת לְתִפְלַת הַמִּקְוֹם הַזֶּה:
וְעַתָּה קוּמָה יְהוָה אֱלֹהִים לְבוֹחֶךָ אֶתֶה וְאָרְוֹן עֲגוּךָ פְּתִיחֶיךָ
יְהוָה אֱלֹהִים יִלְבְּשוּ תְּשׁוּבָה וְחִסִּידֶיךָ יִשְׁמְחוּ בְּטוֹב: יְהוָה
אֱלֹהִים אֶל־תִּשָּׁב פְּנֵי מִשִּׁיחֶךָ וְזָכְרָה לְחִסְדֵי דָוִד עַבְדֶּךָ:

שם פרק ז, א. וּכְכֹלוֹת שְׁלֹמֹה לְהַתְּפַלֵּל וְהָאֵשׁ גָּרְדָה
מִהַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל הַעֲלָה וְהַזְּבָחִים וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־
הַבַּיִת:

(6 מלכים א ח, גז) וַיְהִי וּכְכֹלוֹת שְׁלֹמֹה לְהַתְּפַלֵּל אֶל־
יְהוָה אֶת פְּלִי־הַתְּפִלָּה וְהַתְּחִנָּה הַזֹּאת לְפָנָי מִזְבַּח יְהוָה
מִכְּרַע עַל־בְּרַכְיֹהוּ וּכְפָיו פְּרִשׁוֹת הַשָּׁמַיִם:

(7 יפה תואר לב"ר כאן. ג' הם נענו במענה פיהם כו'.
בא לישב למה כתיב טרם כלה לדבר להודיע לנו בשבחו
כי הוא נענה טרם קרא וכמו משה ושלמה ג"כ.

נזר הקודש כאן. כלומר דשבח הוא לו שנענה מיד בעוד
שהמענה בפיו. כיון דאשכחן הך מילתא בגי אלה זה

לאות על מעלתם הגדולה בקשתם הנרצה לפני הי עייד והיה טרם יקראו ואני אענה.

(8) נזר הקודש הארוך. ראה בסוף.

(11) רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ז. פמה מעלה מעלת התשובה. אמש הנה זה מבדל מה' אלהי ישראל שנגאמר (ישעיה נט ב) "עונותיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם". צועק ואינו נענה שנגאמר (ישעיה א טו) "כי תרבו תפלה" וגו'. ועושה מצות וטורפין אותן בפניו שנגאמר (ישעיה א יב) "מי בקש זאת מידכם רמס תצרי", (מלאכי א י) "מי גם בכם ויטגר דלתים" וגו'. והיום הוא מדבק בשכינה שנגאמר (דברים ד ד) "ואתם הדבקים בה' אלהיכם". צועק ונענה מיד שנגאמר (ישעיה סה כד) "והנה טרם יקראו ואני אענה". ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמה שנגאמר (קהלת ט ז) "פי כבר רצה האלהים את מעשיך". ולא עוד אלא שמתאווים להם שנגאמר (מלאכי ג ד) "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמניות".

(13) ספורנו פרשתינו כאן. טרם כלה. עדיין לא כלה על דרך והיה טרם יקראו ואני אענה:

(14) רמב"ם שם הלכה ו. גדולה תשובה שמקרכת את האדם לשכינה שנגאמר (הושע יד ב) "שובה ישראל עד ה' אלהיך". ונגאמר (עמוס ד ו) "ולא שבתם עדי נאם ה'". ונגאמר (ירמיה ד א) "אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב". כלומר אם תחזר בתשובה בי תדבק. התשובה מקרכת את הרחוקים. אמש הנה זה שנאווי לפני המקום משקץ ומרחק ותועבה. והיום הוא אהוב ונתקד קרוב ונדיד. וכן אמה מוצא שבלשון שהקדוש ברוך הוא מרחיק החוטאים בה מקרב את השבים בין יחיד בין רבים. שנגאמר (הושע ב א) "והנה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי". ונגאמר ביכניהו ברשעתו (כתב) [כתבו] (ירמיה כב ל) "את האיש הנה עירי גבר לא יצלח בנמי", (ירמיה כב כד) "אם יהנה בניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד מיני" וגו'. וכיון ששלב בגלותו נאמר בנרבכל בנו (חגי ב כג) "ביום שהוא נאם ה' צבאות אקח ונרבכל בן שאלתיאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם".

(19) מלאכי ג, ד. וערבה ליהנה מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמניות:

ויקרא רבה פרק ז, ד. רבי אבא בר כהנא ורבי חנן תרניהון בשם רבי עזריה דכפר חטייה אמר משל למלך

שהיו לו שני מגירסין, בשל לו האחד תבשיל, אמתא נאכלו והנה ערב לו, ועשה השני תבשיל נאכלו וערב לו, ואין אנו יודעים איזה מהם ערב לו יותר, אלא ממה שהיא מצוה את השני ואומר לו פתבשיל הנה תעשה לי, אנו יודעים שהשני ערב לו יותר. כך הקריב גם קרבן והנה ערב להקדוש ברוך הוא, שנגאמר (בראשית ח, כא): וירח ה' את ריח הגחם, הקריבו ישראל והנה ערב להקדוש ברוך הוא, ואין אנו יודעים איזה מהם ערב לו ביותר, אלא במה שהיא מצוה את ישראל ואומר להם (במדבר כה, ב): ריח ניחחי תשמרו להקריב לי, אנו יודעים ששל ישראל הוא ערב ביותר, הנה הוא דכתיב (מלאכי ג, ד): וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמניות. כימי עולם, כימי משה. וכשנים קדמניות, כשני שלמה. רבי אומר כימי עולם, כימי נח. וכשנים קדמניות, כימי הבל, שלא היתה עבודת פוכבים בנמי. רבי אבין אמר תרתי, רבי אבין אמר משל למלך שהנה מוסב על אקביטון שלו, הכניסו לו תבשיל הראשון נאכלו והנה ערב לו, התחיל ממחה בקערה, כך (תהלים סו, טו): עלות מחים אעלה, כנה שהיא ממחה בקערה. רבי אבין אמר חרי, רבי אבין אמר משל למלך שהנה מהלך במדבר הגיע לבורגין הראשון נאכל שם ושתה שם, הגיע לבורגין השני, אכל שם ושתה שם ולן שם, כך במה שהיא מתמה על העולה, זאת תורת העולה היא העלה על המזבח כל הלילה עד הבקר, מפאן שהעלה פלה כליל לאשים.

איכה רבה בסופו. השיבנו ה' אליך ונשובה, אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם שלף הוא השיבנו. אמר להם שלכם הוא, שנגאמר (מלאכי ג, ז): שובו אלי ואשובה אליכם, נאם ה', אמרה לפניו רבוננו של עולם שלף הוא, שנגאמר (תהלים פה, ה): שובנו אלהי ישענו, לכך נאמר: השיבנו ה' אליך ונשובה. חדש ימינו קדמם, כאדם הראשון, כמה דאת אמר (בראשית ג, כד): ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן. דבר אחר, חדש ימינו קדמם, כמה דאת אמר (מלאכי ג, ד): וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמניות, כימי עולם, זה משה, דכתיב (ישעיה סג, יא): ויזכר ימי עולם משה עמו. וכשנים קדמניות, כשנות שלמה. רבי אומר: כימי עולם, נח, שנגאמר (ישעיה נד, ט): כי מי נח זאת לי. וכשנים קדמניות, כשנות הבל, שלא היתה עבודת פוכבים עדין בעולם.

מצודת דוד. וערבה לה'. אז יערב לה' תשורת יהודה כימי עולם הם ימי משה וכשנים קדמניות הם ימי שלמה

שקבל המקום קרבנותיהם ברצון וירדה אש מן השמים ואכלה על המזבח:

20) רמב"ם שם הלכה ד. ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה. אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאלו לא חטא מעולם. ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופרש ממנו וכבש יצרו. אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמד בו. כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרים יותר מהם:

יומא פו עמוד א. רבי חמא (בר) חנינא רמי, פתיב: "שובו בנים שובבים", דמעיקרא שובבים אתם, וכתיב: "ארפא משובוטיכם!" לא קשיא: פאן מאהבה, פאן מיראה.

רש"י ד"ה כאן מאהבה - השב מאהבה נעקר עונו מתחלתו:

יומא שם עמוד ב. אמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שפאמר: "שובה ישראל עד ה' אליה כי כשלת בעונך", ה' עון" — מזיד הוא, וקא קרי ליה מקשול. איני?! והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שפאמר: "ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם (תיה) תיה!" לא קשיא: פאן מאהבה, פאן מיראה.

לקוטי שיחות חלק יז עמוד 185. די הסברה אין דעם 4: די מעלה פון א בע"ת לגבי א צדיק גמור (וואס מעולם לא חטא) איז ניט בלויז מצד דעם יתרון בכמות - אז נוסף צו זיינע זכיות מצ"ע האט דער בע"ת אויך די זכיות וואס ווערן פון די זדונות נאר אויך (ובעיקר) מצד היתרון באיכות: זדונות נעשות לו כזכיות", זכיות פון אן אנדער איכות. און דערפאר איז במקום שבע"ת עומדין אין צ"ג יכולין לעמוד": וויפל זכיות א צ"ג זאל האבן דורך זיין עבודה נעלית, קען ער ניט צוקומען צו דער נייער עבודה, אן אנדער איכות אין זכיות. אבער דאס קען זיין נאר ווען די תשובה קומט מצד שלימות האהבה כנ"ל, ובמילא שלימות הכוונה (כדלקמן), וואס דאס פועל'ט צו מתקן זיין דעם חטא אז די זדונות גופא זאלן ווערן זכיות.

עקב יא, כב. כל אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את יהוה אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקהו:

ראה יג, ה. אחרי הנה אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו וכו' תדבקו:

וואתחנן ד, ד. ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום:

אור התורה נ"ך חלק ב עמוד תתעד. בשלה י"ד ט"ו מה תצעק, ברבות בשלח ר"פ כ"א ד' פירושים, הא' כבר שמעתי צעקתם, הב' מה אתה צועק גזור ותגזור אומר ויקם, וע' זח"ב ר"פ משפטים דצ"ד סע"ב, הג' ע"ד והיה טרם יקראו ואני אענה בישעי' ס"ה כ"ד, הד' הכל שוין בתפלה לפני המקום א"כ מה תצעק כבר התפללו בני כו'. וע' מענין טרם יקראו ואני אענה ברבות ר"פ ואתחנן דרפ"ט א', וירא פמ"ח נ"ג א', וכ"ה נשא פי"א רמ"ג ב', בא ס"פ ט"ו הפה שאמר גם כי תרבו תפלה אינני שומע הוא הפה שאמר והיה טרם יקראו ואני אענה כו', שה"ש בפסוק דומה דודי לצבי, באיכה ע"ז ב' בפסוק סכותה באף בענין בכל קראינו אליו, והיה טרם יקראו. וי"ל כי התפלה צ"ל עולה דרך היכלות ובכל היכל מעיינין, אך לפעמים הולך במהירות ע"ד שקדים ורב חסד כו', א"כ דבור למל' והגיון לב לז"א בזח"א וישלח. א"נ התפלה שרשה ענין קוב"ה ז"א מצלי להמשיך רחמי הכתר, אבל כאשר הכתר מתגלה א"צ תפלה כי אז והיה טרם יקראו, וזהו והיה ע"ד והיה הוי' לי לאלקים, וקי"ס בעתיקא תליא א"צ תפלה. ובס"ח בסופו סי' תתשנ"ח פי' אם יש עליו מלאך מליץ שמלאך מזלו של אדם מתפלל עליו קודם שיתפלל האדם, זהו והיה טרם יקראו ואני אענה כו', עכ"ל. וענין מזלו עמ"ש בד"ה האזינו השמים, לכן י"ל כשהאדם בתשובה עילאה עד שמתאחד עם מזליה אזי טרם יקראו, וזהו הי' בקי"ס שנאמר עד יעבור עמך הוי'. בעמה"מ שי"ד ס"פ קכ"ו ועל אותם הצדיקים שהם תמיד דבוקים רוחא ברוחא כו' נאמר עליהם והיה טרם יקראו ואני אענה כו' ונאמר וערבה כו' וכשנים קדמניות, עכ"ל. והנראה כי שנים קדמניות הם מדות דע"ק, ויובן ע"ד מ"ש ברבות נח פל"ו מענין גודל השלחה שהיו קודם המבול שזה נמשך ע"י ימי קדם כו', ע"ש ע"פ והוא ישקוט כו'. ועד"ז יובן ע"י הצדיקים הגדולים יהי' וערבה כו', א"כ טרם יקראו כו'. שט"ז ס"פ נ"ג מוכח ג"כ שזהו ע"י גלוי ע"ק אזי והיה טרם יקראו כו'. רבות ואתחנן דרפ"ט יש תפלה נענית לארבעים יום עד"ז מאלול עד יוהכ"פ, כ"א יום י"ל עד"ז מתענים מי"ז בתמוז עד ט"ב, ג' ימים ע"ד יחינו מיומים ב' יו"ט של ר"ה וביום השלישי יקימנו יוהכ"פ, ליום א' לעונה א'. י"ל ה' בחי' אלו כנגד ה' פרצופי, וטרם יקראו ע"י ע"ק פנימי

הכתר. רבות בשלח ס"פ כ"א עת לקצר ע"ד תפלה קצרה שפ"ה"ה"מ שהוא בעולם העקודים כו'. וע' בת"א פ' בראשית בענין מטבע קצר כו', וכמו קוצו של יו"ד לחכימא ברמיזא בביאור ע"פ ולא אבה.

21) אור התורה שם. ראה הערה 20.

לקוטי שיחות חלק יב עמוד 61 הערה 28. ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז הי": צועק ונענה מיד שנאמר והיי טרם יקראו ואני אענה. היינו שעוד טרם אלא שמחכים להקריאה בכדי שיהי' בתור יימענה" (וכמ"ע דתפלה שואל צרכיו) ואכ"ם. ועפ"ז מתורצת הסתירה מרישא לסיפא וכו' רמב"ם ועוד.

22) זהר חלק ג נט עמוד ב. תנ"א אמר רבי יוסי, זמנא קדא, הנה צריכא עלמא למטרא, אתו לקמיה (ס"א אזלו לגביה) דרבי שמעון, רבי ייסא ורבי חזקיה וישאר סברייא. אשכחיהו דהנה אזיל למחמי, לרבי פנחס בן יאיר, הוא ורבי אלעזר בריה. פינו דקמא לון, פתח ואמר, (תהילים קל"ג:א) שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. מאי שבת אחים גם יחד. כמה דאתא אמר, ופניהם איש אל אחיו, בשעתא דהו סד בחד משגיחין אנפין באנפין, פתיב, מה טוב ומה נעים. וכד מהדר דכורא אנפוי מן נוקבא, ווי לעלמא. קדין פתיב, (משלי י"ג:כ"ג) ויש נספה בלא משפט. בלא משפט ודאי, ופתיב, (תהילים פ"ט:ט"ו) צדק ומשפט מכון כסאך, דלא אזיל דא בלא דא, וכד משפט, מתרחק מצדק, ווי לעלמא. (כדין כתיב, (משלי י"ג:כ"ג) ויש נספה בלא משפט). והשתא תמינא, דאתון אתיתון, על דכורא לא שריא בנוקבא, אמר, אי לדא אתיתון גבאי תיבו. דהאי יומא אסתפלנא, דיתהדר פלא למשרי אנפין באנפין. ואי לאורייתא אתיתון, שרו גבאי. אמרו ליה, לכלא, קא אתינא לגבי דמר, ושתמיט סד מינן, לבשרא לאתנא, ושאר סברייא, נאנן נתיב לקמיה דמר. עד דהו אזלי, פתח ואמר, (שיר השירים א':ה) שחורה אני ונאנה בנות ירושלים וגו'. אמרה פנסת ישראל קמי קודשא בריה הוא, שחורה אני בגלותא, ונאנה אני בפקודי אורייתא, דאף על גב דישאל בגלותא לא שבקי לון. פאגלי קדר, דאינון בני קטורה (ס"א טורי), דאתקדרו אנפניהו תדירא, ועם כל דא פיריעות שלמה, פההוא חיוז שמנא למדפי, דכתיב, (תהילים ק"ד:ב) נוטה שמים פיריעה. אל תראוני שאני שחרחורת. מאי טעמא (ס"א אני שחרחורת בגין ששזפתני) אל תראוני, בגין שאני שחרחורת. ששזפתני השמש, דלא אסתפל בי שמשא,

לאנתרא לי פדקא יאות. ישאל מה אינון אמרין. בני אמי נהרו בי. מאן אינון בני אמי, אליו ברכין ממנו תריסין על שאר עמין. דבר אחר, בני אמי ממש. כמה דאתא אמר, (איכה ב':א) השליף משמים ארץ וגו'. וכד השליף משמים ארץ, שמוני נוטרה את הפקמים. מאי טעמא. דכרמי שלי לא נטרתי. ותנינן, בני אמי ודאי אסתקמו עלי, פלומר, פד אתעדי ארץ, משמים, כמה דאוקימנא, דכתיב, (שמות ב':ד) ונתצב אחותו מרחוק. והכא אתמר ודאי, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. ובהו אוקימנא (נ"א והכא אוקימנא), גם יחד. כמה דאתא אמר (ויקרא כ"ו:מ"ד) ואף גם זאת בהיותם, שבת אחים בכלל, פינו דכתיב, גם, לאכללא כל אינון דלעילא, דכל שולטנותא פההוא אתר אשתכח. דבר אחר. הנה מה טוב ומה נעים וגו'. אליו אינון סברייא, בשעתא דאינון יתבין פחדא, ולא מתפרשו דא מן דא. בקדמיתא אתחזון גוברי מגיחי קרבא, דבעו לקטלא דא לדא. לבתר, אתהדרו ברחימותא דאתנה. קודשא בריה הוא מהו אומר, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. גם, לאכללא עמהון שכינתא. ולא עוד, אלא קודשא בריה הוא אצית למלולייהו, וניחא ליה וסדי בהו. הדא הוא דכתיב, (מלאכי ג':ט"ז) אז נדברו יראי יי' איש אל רעהו וניקשב יי' וישמע ויפתב ספר זכרון לפניו וגו'. ואתון סברייא דהכא, כמה דהויתון בתביבותא ברחימותא, מקדמת דנא, הכי נמי, מכאן ולהלאה לא תתפרשו דא מן דא, עד דקודשא בריה הוא יחדי עמכון, ויקרי עלייכו שלם. וישתכח בגיניכון שלמא בעלמא. הדא הוא דכתיב, (תהילים כ"ב:ח) למען אחי ורעי אדברה נא שלום פד. אזלו. עד דהו אזלי, מטו לבי רבי פנחס בן יאיר. נפק רבי פנחס, ונשקיה. אמר, זכינא לנשקא שכינתא. ופאה חולקי אתקין להו טיקלי דערסי, קפטורי דקילטא. אמר רבי שמעון, אורייתא לא בעי הכי, אעבר להון, ונתיבו. אמר רבי פנחס, עד לא גיכול, נשמע ממאריה דאורייתא מלה. דהא רבי שמעון כל מלוי פאתגלייא אינון, איהו גברא דלא דחיל מעילא ומתמא, למימר לון, לא דחיל מעילא, דהא קודשא בריה הוא אסתפם ביה, לא דחיל מתמא, פאריה דלא דחיל מבני ענא. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה, אלעזר קום בקיומך, ואימא מלה סדמא, לגבי דרבי פנחס ושאר סברייא.

תענית יט עמוד א. על כל צרה שלא תבוא על הצבור מתריעין עליהן, חוץ מרוב גשמים. מעשה שאמרו לו לחוני המעגל, התפלל שיגדו גשמים. אמר להם: צאו והכניסו תנוגי פסחים בשביל שלא ימוקו. התפלל ולא יגדו גשמים. מה עשה? עג עוגה ועמד בתוכה, ואמר

לעבור את פ' הי ועמ"ש בד"ה וכל בנייך לימודי הוי' שבחיי רב שלום נמשך ווקא ע"י א"ת בניך אלא בוניך שהוא עסק התורה דוקא ולא נ"י התפילה לבד והיינו מטעם הנ"ל שהתורה היא דבר הי זלמעלמ"ט שנאמר בו המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו כו', ... ומכ"ז יובן איך רשב"י המשיך ירידת גשמי' ע"י עסקו התורה בפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד שהפסוק זה מדבר בטוב שע"י יחוד העליון שזהו עצמו שורש ענין ונתתי גשמיכם בעתם, ולכן גוזרים י"ג תעניות על ירידת גשמי' כדי לעורר יגמה"ר דא"א שמשם שורש יחוד זה... אכן רשב"י שהיה תורתו אומנתו המשיך זה ע"י עסק תורתו בבחי' ואשים דברי בפיך כו' כנ"ל כי התורה נדרשת בשלושה עשר מדות ג"ר נגד יגמה"ר.

סה"מ תרכ"ז עמוד רס"ז. וגם צ"ל הלא על המטר מצינו כמה תפלות ובקשו שהיו מוספי' שש ברכות בשב"ע כמ"ש בפ"ב דתענית, והי' מדר' י"ג תעניות, והוא פעל זה ע"י אומרו ד"ת מענין יחוד זויין כו', אך הענין הוא שזהו ההפרש בין תפלה לתורה, שהתפלה היא מלמעלמ"ע והתורה היא מלמעלמ"ט, שפי' מלמעלמ"ע הוא לפי ערך הכנת כלי המקבל באתעדל"ת כן נמשך מלמעלמ"ט באתעדל"ע, אבל תורה היא בחי' אתערותא דלעילא מצד עצמה, וכמ"ש בלק"ת פי ואתחנן בד"ה ואתחנן שהתורה היא בחי' אתעדל"ע מצד עצמה מלמעלה למטה שע"ז הי' בקשת משה שיכניס הוא את ישראל לארץ שרצה להנחיל בהם הכח שיוכלו להמשיך המשכת אוא"ס בבחי' אתעדל"ע מצד עצמה מלמעלמ"ט ע"י התורה כו', ולא פעל זה, כ"א אמר לו עלה ראש הפסגה ושא עיניך וראה את הארץ, שע"י הראי' שראה את הארץ מרחוק המשיך בחי' זו עכ"פ ביחידי סגולה כמו רשב"י וחביריו שתורתם אומנתם שיוכל להמשיך ע"י תורתם אתעדל"ע מצד עצמה מלמעלמ"ט, ולכן מי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה כמ"ש בסידור שער הק"ש הטעם לזה, כי התפלה היא בחי' חי' שעה, פי' שעה הוא בחי' מל' בחי' זמן מלך מלך ימלוד, וחי' שעה היינו ההמשכה בבחי' מל' הנק' שעה לצורך קיום וחיות העולמות, אבל תורה היא בחי' חי' עולם המשכת מוחין לז"א, וא"כ בכלל מאתים מבה, לכן הם פטורים מהתפלה כו'

(23) תרומה כה, ת. וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם:

לפניו: רבונו של עולם! בניך שמו פגיהם עלי, שאני כן בית לפניך. נשבע אני בשמה הגדול שאני זו מכאן עד שתרחם על בניך. התחילו גשמים מנטפין. אמר: לא כן שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומערות. התחילו לירד בזעף. אמר: לא כן שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה ונדבה. ירדו פתקנו, עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים. באו ואמרו לו: קשם שהתפללת עליהם שיירדו — כן התפלל שילכו להן. אמר להם: צאו וראו אם נמחית אכן הטועין. שלח לו שמעון בן שטח: אלמלא חוני אתה — גזרני עליך נידוי. אכל מה אעשה לך, שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונה כן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו, ועליך הכתוב אומר: "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך".

מאמרי אדה"ז אתהלך ליאזני. ולכן הי' פטור מתפלה להיות שהעלאת מ"ן שע"י דברי תורה הוא ערך המשכת מ"ד שע"י התפלה ולהיותו בחי' משה יסוד אבא שבבריאה הרי מתלבש אוא"ס ב"ה דהיינו ראשית ירידת אצילות להיות בגבול בבריאה וכשומר ד"ת מה טוב רמה נעים וגו' שיהי' אנפין באנפין מיד אתהדר למהוי פב"פ... לכן כשומר ר"ש דברי תורה אח"כ של ענין פב"פ נעשה כך מיד ולא היי צריך לומר יהי רצון מפני שאצל בעל הרצון אין דבר ויש כלל שיומשך לו הרצון.

אור התורה אחרי כרך א עמוד רנד. זח"ג פי אחרי דנ"ט ע"ב דעלמא הוה צריך למיטרא ובאו אצל רי שמעון וע"י שדרש בפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים שזהו ענין היחוד דזעיר ונוקביה והוא בחי' ונתתי מטר ארצכם עייזו ירד המטר, נמצא פעל ירידת המטר עייזו אומרו דיית מענין זה, מה שהיה צריך לזה תפילות ובקשות וגזירת תענית כו' ואיך הוא. אך כי התפילה היא מלמעלמ"ע והתורה היא מלמעלמ"ט וע' בלק"ת בד"ה ואתחנן שם פי' שהתפילה היא אתעדל"ת לעורר אתעדל"ע והתורה היא אתעדל"ע מצד עצמה מלמעלמ"ט, ועי"ז ביקש משה ואתחנן שיכניס הוא את ישראל אתעדל"ע מצד עצמה מלמעלמ"ט, וע"ז ביקש משה ואתחנן שיכניס הוא את ישראל לארץ ואזי היה ממשיך בכנס"י הבחי' הזו דההמשכה מלמעלמ"ט שע"י התורה וע"י שראה הארץ מרחוק המשיך בחי' זו עכ"פ ביחידי סגולה שתורתם אומנתם ולכן הם פטורים מהתפילה וזהו בחי' ומדרגת רשב"י... ולכן נקי התורה שלום משא"כ התפילה נק' שעת צלותא שעת קרבא כי התפילה מלמעלמ"ע ויש מונעים כו' משא"כ התורה הוא דבר הי שכולם בטלים לפניו וגם בלעם אמר לא אוכל

24) מלכים ב ה, יב. אַז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לְשָׁפֵן בְּעֶרְפָּל: בְּנֵה בְנֵייתִי בַיִת גָּבֹל לְךָ מְכוּן לְשִׁבְתֶּךָ עוֹלָמִים: וַיִּסָּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיִּבְרָךְ אֶת כָּל־קִטְלֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל־קִטְלֵי יִשְׂרָאֵל עָמַד: וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבַר בְּפִיו אֶת דְּנֹד אֲבִי וַיִּבְרָךְ מֵלֶא לְאֹמֶר: מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם לֹא־בִתְרַתִּי בְעִיר מִפְּלִי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנֹת בָּיִת לַהֲזֹת שְׁמִי שָׁם וְאֶבְחַר בְּדָוִד לַהֲזֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי עַם־לֵבָב דָּוִד אֲבִי לְבָנֹת בָּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי־דָוִד אֲבִי יְעַזְרְאֵךְ הִנֵּה עַם־לֵבָבָה לְבָנֹת בָּיִת לְשְׁמִי הִטִּיבְתָּ כִּי הִנֵּה עַם־לֵבָבָה: רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בְּנֵה־הֵיטֵב מִחֲלָצֶיךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לְשְׁמִי: וְגַם יְהוָה אֶת־דָּבָרוֹ אֲשֶׁר דָּבַר וְאָלֶם תִּסָּתֵר דָּוִד אֲבִי וְאֲשַׁב־עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה וְאֶבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וְאֲשֶׁם שָׁם מְקוֹם לְאֶרְוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר כָּתַב עַם־אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאֹו אֶתֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

25) קרח טז, כח. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי־יְהוָה שָׁלְחָנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלְּפִי:

שם ל. וְאִם־בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפְצֹתָהּ הֶאֱדַמָּה אֶת־פִּיָּהּ וּבְלַעְנָה אֶתֶם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לְהֵם וַיִּרְדּוּ סַיִם שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתֶם כִּי נֶאֱצָו הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־יְהוָה:

26) אור התורה ויצא קעח עמוד א. ועד"ז בהמ"ק וקה"ק מקודש הרבה יותר ששם מאיר ומתגלה תמיד האור אלקי אע"פ שאינו בגדר מקום כלל מ"מ התגלותו למי שהוא במקום הוא דוקא בקדה"ק...אמנם הרמב"ן חלק על הרמב"ם ופ"י שבבהמ"ק יש ממש השראת השכינה שעם היות שאינו בגדר מקום כלל הרי כל יכול להיות במשך ומאיר ושורה בבחי' מקום וכמארז"ל במד"ר בראש פי"ט עיקר שכינה בתחתונים היתה. ובפ"י החומש ס"פ פקודי כי וכבוד הי מלא את המשכן כי תוכו מלא הכבוד כי הכבוד שוכן בתוך הענך תוך המשכן כעניו שנאמר בהר סיני אל הערפל אשר שם האלקים עכ"ל. וביאור דבריו זהו ע"ד מ"ש בסש"ב ח"ב ז"ב פ"י יחוד ושילוב הוי, באדי שעם היותו למעלה מגדר מקום וזמן עכ"ז נמשך ומתלבש במקום וזמן א"ך י"ל פ"י ישב אלקים ששם בבהמ"ק מאיר זיו שכינתו וכענין וירד ה' על ה"ס ומעין זה הוא משארז"ל ע"פ דרשו ה' בהמצאו והיכן הוא מצוי בבכנ"ס ובבמ"ד כו'. ועפ"ז יבא כפשוטו ענין אכן יש הוי' במקום הזה וכן מ"ש ויאמר אלי הי השער הזה סגור יהי' לא יפתח ואיש לא יבא בו כי הי אלקי ישראל בא בו ביחזקאל סי' מ"ד ובמשנה פ"ד

דמדות מ"ב. ועמ"ש בזה בעה"ק ח"ג ספנ"ב בערך בא. ומה שפ"י העקרים שאע"פ שהש"י א"צ אל מקום חייו כי אדרבא הוא מקומו ש"ע ואין העולם מקומו אעפ"כ כדי שיתראה לבנייא הוא ע"י אמצעות גשם כמו אש או עמוד הענן מ"מ י"ל שזיו והארה אלקית מתלבשת בעמוד הענן א"כ עד"ז ממש מאיר במקום קד"ק כמ"ש כי בענן אראה על הכפורת כו' וכן ארז"ל צמצם שכינתו היוצא מזה שלדברי הרמב"ן בין שני בדי הארץ כוי וסיעתו אע"פ שהוא יתי אינו בגדר מקום כלל מ"מ מאיר ג"ב בבחי' מקום כי כמו שאין הגשמיות ערוך אליו כך גם הרוחני' אין ערוך אליו שהרי המלאכים אומרים איה מקום כבודו והוא קדוש ומובדל מהם כמו שמובדל מהגשמיות וכמ"ש המגביהי לשבת כו' ולכן המשפילי כו' בשמים ובארץ בהשוואה אחת בד"ה ששים המה מלכות דרוש השני. ולכן יוכל להיות נמשך הארה אלקו' ממש גם בבחי' המקום וז"ע צמצם שכינתו בין שני בדי ארון ושרש המשכה זו נמשך ע"י הצמצום שמאיר ומתלבש בבחי' כמראה אדם שהם ע"ס וע"ז מורים ענין הכרובים אנפי זוטרי וכמ"ש מזה בד"ה מי יתנך...

ד"ה ר' ברכי' תרמ"ג סב-ג. ולהבין זה צלה"ק תחילה מ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם שהי' גילוי אוא"ס ממש בביהמ"ק...אך באמת אינו כן כ"א בבהמייק האיר עצמיות אוא"ס ב"ה, שהייה אומר האומנם ישב אלקים כו' הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואף כי הבית, משמע דבבית הזה מאיר א"ס עצומ"ה מה שגם השמים ושמי השמים לא יכלכלוך....

שם סי"ד. אך על מקום המקדש ת"א לית דין אתר הדיוט דהנה על מקום המקדש כתי' אכן יש הוי' במקום הזה שהי' גילוי שם הוי' שהוא שם העצם כמשנ"ת בד"ה וירד ה' עה"ס והי' מאיר ומתגלה במקדש...אבל במקדש הי' נראה בגילוי איך שהיש הגשמי הוא אלקות.

ספק המאמרים תר"פ עמוד קפד. וצ"ל איך הי' בבהמק"ד גילוי אוא"ס מה ששמים ושמי השמים לא יכלכלוך, והיינו דשלמה מתמי' האומנם יושב האלקים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה. אך מזה משמע דאוא"ס שהשמים ושמה"ש לא יכלכלוך דבד"ך שמים הוא אצ"י וכידוע בענין הללו את הי' מן השמים כו' ושמי השמים הן עולמות הא"ס שלמעלה מאצ"י כו', דבחי' אוא"ק שהשמים ושמה"ש לא יוכלו לקבל הי' השראתו ושכינתו בבית הזה כו'. וצייל איך הוא שאואייס יהיי במקום גשמי. והנה יש שרוצים

לאמר דהשראת השכינה בבהמק"ד הוא ע"ד גילוי הנבואה שזהו רק הארה לבד וכמ"ש וביד הנביאים אדמה בחי' דמות בלבד שזהו בחי' זיו והארה כו'... אמנם בבהמק"ד היי גילוי בחיי עצמות א"ס שהרי אוי הנה השמים ושה"ש לא יכלולך הרי שבבהמק"ד היי גילוי בחי' אוא"ס מה שאינו מאיר גם בבחי' שה"ש העליונים כו'... וכתל' אכן יש הי במקום הזה דבמקום הזה דבהמק"ד היי גילוי שם הוי' ממש ושהי' המקום כלי לזה כוי, וצ"ל איך שבמקום הגשמי דבהמק"ד יהי' גילוי בחיי עצמות א"ס כו'... והנה בבהמק"ד היי ביטול המקום בגילוי שהיי נראה ונגלה לכל וכמארז"ל מקום הארון אינו מן הדמה, שהרי הארון הי' לו מדה אמה וחצי רחבו, ובית קדה"ק הי' עשרים אמה, והי' עשר אמות מכל צד שמקום הארון אינו פוחת מאומה בהמקום דקהייק, הרי שהמקום היי בלי מקום. ונמצא שהיי שם המקום בבחי' ביטול ממש כו', ולכן הי' שם השראת השכינה גילוי אואייס ממש מפני שהיי המקום בטל כו'.

סה"מ תרפ"ז עמוד פב. אך הענין הוא, דהנה כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וארז"ל בתוכו לא נאי אלא בתוכם בתוך כאו"א, דכל או"א מישראל הוא מקדש מעט, שהוא מכון לשבתו ית' דכך הוא סדרן של דברים דכאשר לבבו נעשה מכון לשבתו ית' אז מאיר לו האור האלקי בנפשו ובחלקו בעולם. וכמ"ש וגם את עולם נתן בלבם, דהעולם ניתן בלבו של אדם. והיינו דכללות גילוי אלקות בעולם הוא תלוי בלבו של אדם. דכאשר לבבו הוא מקדש ומכון לשבתו ית' אז מאיר האלקות בגילוי בעולם, וזהו ושכנתי בתוכם... והגילוי במשכן כמבואר במד"ר בענין הוקם המשכן, דענין ההקמה הוא שהי' גילוי עצמות ארא"ס בייח למטה. וזהו ששלמה מתמי' כי האומנם ישב אלקים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלולך אף כי הבית הזה אשר בניתי. דמוצא דבר אתה יודע דהאוא"ס ב"ה אשר השמים ושמי השמים לא יכלולך הי' שוכן במשכן ומקדש. דהנה שמים הוא אצי' ושמי השמים עולמות הא"ס שלמעלה מהאצי', הנה השמים ושמי השמים לא יכלולך הנה בהבית הזה הי' שכינת עוזו יתי בהתגלות העצמות. והנה יש מן המפרשים הרוצים לחשוב אשר ענין השראת השכינה בבהמק"ד הוא כמו ענין גילוי הנבואה שהוא זיו והארה וכמ"ש וביד הנביאים אדמה, שזהו דמות והיינו זיו והארה בלבד. ... והנה באמת אין הענין כדעתם כלל בענין זה... א"כ הרי גם ענין הנבואה אינה בדעתם של המפרשים הנ"ל ומכש"ך בענין השראת השכינה בביהמ"ק שהי' התגלות עצמוי אוא"ס פ"ה מה שהשמים

ושמי השמים לא יכלולך, וכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, וא' בבחי' כסא שהיא בינה כסא אל הכבוד חכי (דכבוד בגימטי ל"ב והם ל"ב נתיבוי שבחכמה) מרום כתר, מראשון עצמו' א"ס בייח שלמעלה מהכתר, והוא מקום מקדשנו שבביהמ"ק הי' התגלות העצמות. וכמ"ש אכן יש הוי' במקום הזה, דבמקום הזה דביהמ"ק הי' גילוי שם הוי'. וזהו יש הוי' במקום הזה, דהיש עצמו הי' גילוי שם הוי'.

(27) יומא כא עמוד א. ותו ליכא? וקאמר רבי לוי: דכר זה מסורת פנינו מאבותינו: מקום ארון — אינו מן המדה.

(28) מלכים שם יג. פנה כניתי בית זבל לך מכוון לשבתה עולמים:

דברי הימים שם ב. ונקם דניד המלך על-רגליו ויאמר שמועני אתי ועמי אני עם-לכבי לבנות בית מנוחה לארון ברית-יהוה וקהלם רגלי אלהינו וקחינו לבנות:

(29) מלכים שם כז. כי האמנם ישב אלהים על-הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלולך אף כי-הבית הזה אשר בניתי:

ד"ה שם יח. ולמזבח הקטרת זקב מזקק במשקל ולתבנית המרפצה הפרוכים זקב לפרשים וסככים על-ארון ברית-יהוה:

(31) רמב"ם הלכות בה"ב פרק ו הלכה טו. לפיכך מקריבין הקרבנות פלן אף על פי שאין שם בית פנוי. ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אף על פי שהיא חרבה ואינה מקפת במחצה ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי שאין שם חומות שהקדשה ראשונה קדשה לשענה וקדשה לעתיד לבוא:

שם טז. ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדשה ראשונה קדשה לעתיד לבוא. ובקדשת שאר ארץ ישראל לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא. לפי שקדשת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה. וקרי הוא אומר (ויקרא כו לא) "ונהשמתי את מקדשיכם" ואמרו חכמים אף על פי ששוממין בקדשתן הן עומדים אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהיא פבוש רבים וקנין שולקחה הארץ מידיהם בטל הפבוש ונפטר מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל. וכינון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה ככבוש אלא בתזקה שהתזיקו בה ולפיכך כל מקום שהתזיקו בה עולי בכל

ונתקדש בקדשת עזרא השנייה הוא מקדש היום ואף על פי שגלקח הארץ ממנו וסוב בשביעית ובמעשרות על הדרך שבארנו בהלכות תרומה:

אמות ג, ז. כי לא יעשה אדני יהוה דבר כי אם-גלה סודו אל-עבדיו הנביאים:

אגה"ק סי"ט. אך הענין הוא פשוט ומוכן לכל, שיש הפרש גדול בין השגת חכמי האמת פרשב"י והאר"ל, שהיא השגת חכמה ודעת, ובין השגת משה רבינו עליו-השלוש ושאר הנביאים בנבואה, המכונה בפתוב בשם "ראיה" ממש; וראית את אחורי", "נאראת את ה", "ינרא אליו ה". ואף שזהו דרך משל, ואינה ראית עין בשר גשמי ממש, מכל מקום, הנמשל צריך להיות דומה למשל, ובתרגום "ינרא אליו ה", "נארגלי ליה וכי", שהוא בחינת התגלות, שנגלה אליו הנעלם ברוח-הוא בבחינת התגלות. מה שאין פן בהשגת חכמי האמת, שלא נגלה אליהם הני' בבחינת התגלות, רק שהם משיגים תעלומות חכמה הנעלם [נוסח אחר: בפעלם] ומופלא מהם.

33 רמב"ם הלכות יסודי התורה רפ"ז. מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם. ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה, גבור במדותיו, ולא יתא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד. והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד. אדם שהוא ממלא בכל המדות האלו שלם בגופו, כשיפגס לפחדים וימשוף באותן הענינים הגדולים הרחוקים, ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג והוא מתקדש והולך ופורש מדרך כלל העם ההולכים במחשפי הזמן, והולך ומזרז עצמו ומלמד נפשו שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים ולא מהבלי הזמן ותחבולותיו, אלא דעתו פנויה תמיד למעלה קשורה תחת הפסא להבין באותן הצורות הקדושות הטהורות, ומסתכל בתקמתו של הקדוש ברוך הוא פלה מצורה ראשונה עד טבור הארץ ויודע מהן גדלו, מיד רוח הקדש שורה עליו. ובעת שתנוח עליו הרוח מתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים, כמו שצאמר בפואול (שמואל א' ו') "והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר":

34 פיה"מ להרמב"ם פרק חלק היסוד השלישי. הנבואה והוא שידע אדם שזה מין האדם ימצא בהם בעלי טבעים ממדות מעולות מאד ושלימות גדולה ונפשותיהן נכונות עד שהן מקבלות צורת השכל אחר כן ידבק אותו

השכל האנושי בשכל הפועל ונאצל ממנו עליו אצילות נכבד ואלה הם הנביאים וזו היא הנבואה וזהו ענינה וביאור יסוד זה על בוריו יאריך מאד ואין כונתנו להביא מופת על כל יסוד מהם וביאור מציאות השגתו לפי שזה הוא כלל החכמה כלם אבל אזכרה דרך ספור בלבד ומקראי התורה מעידים על נבואת נביאים הרבה:

36 שער היחוד ואמונה פרק ב. ואף שאין לו דמות הגוף – הרי מקרא מלא דבר הכתוב: "וינבא ה'", "ויאמר ה'", והיא בחינת התגלות הכ"ב אותיות עליונות לנביאים, ומתלבשות בשכלם והשגתם כמראה הנבואה, וגם כמחשבתם ודיבורם, כמו שכתוב: "רוח ה' דבר בי, ומלתו על לשוני", וכמו שאמר האר"י זכרוננו לברכה [בשער הנבואה].

37 פיה"מ להרמב"ם שם היסוד הז'. היסוד השביעי. נבואת משה רבינו ע"ה והוא שנאמין כי הוא אביהם של כל הנביאים אשר היו מלפניו ואשר קמו מאחריו כלם הם תחתיו במעלה והוא היה הנבחר מכל מין האדם אשר השיג מידיעתו יתברך יותר מכל מה שהשיג או ישיג שום אדם שנמצא או שימצא וכי הוא ע"ה הגיע התעלותו מן האנושות עד המעלה המלאכותית ונכלל במעלת המלאכים לא נשאר מסך שלא קרעו ונכנס ממנו ולא מנעו מונע גופני ולא נתערב לו שום חסרון בין רב למעט ונתבטלו ממנו הכחות הדמיונות והחושיות והשגותיו ונבדל כח המתעורר המשתוקק ונשאר שכל בלבד ועל הענין הזה נאמר עליו שהיה מדבר עם הש"י בלא אמצעיות מן המלאכים. רצוני היה לבאר זה הענין הנפלא ולפתוח המנעול ממקראות התורה ולפרש טעם פה אל פה וכל הפסוק בזולתו מענינו לולא שראיתי שאלה הענינים יצטרכו לראיות רבות מאד והיינו צריכין להצעות רבות והקדמות ומשלים ושנבאר בתחילת מציאות המלאכים ושנוי מעלותיהן מן הבורא הש"י ושנבאר הנפש וכל כחותיה ויתרחב העגול עד שנדבר בצורות שזכרו הנביאים שראוי לבורא ולמלאכים ויכנס בזה שיעור קומה וענינו ולא יספיק בענין זה לבדו ואפילו יהיה מקוצר בתכלית הקצור מאה דפים ולפיכך אניח אותו למקומו אם בספר הדרשות שיעדתי לחברו או בספרי הנבואה שאני מתעסק בו או בספר שאחבר אותו בפירושי אלו היסודות:

מורה נבוכים חלק ב פרק לה. כבר ביארתי לכלל בני האדם את ארבעת ההבדלים שנבדלה בהם נבואת משה רבינו מנבואת שאר הנביאים, והבאתי לכך ראיות

גם בנוכחות כל ישראל ההולכים אחריו: "לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל". וזה דבר שלא היה לנביא לפניו. וכבר נאמרה לפני כן הודעתו האמיתית, שזה גם לא יהיה לזולתו. אל יטעה אותך מה שנאמר על עמידת אור השמש ליהושע באותן שעות: "וַיֹּאמֶר לְעֵינַי יִשְׂרָאֵל [שָׁמַשׁ בְּגָבְעוֹן דוֹם וַיֵּרָם בְּעַמְקֵי אֶזְרוֹן]" (יהושע י, יב). כי לא נאמר 'כל ישראל' כמו שנאמר אצל משה. וכן אליהו בהר הכרמל, מול מעט אנשים. אמרתי "אותן שעות", כי נראה לי לגבי דבריו "וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמַשׁ בְּחֵצֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לָבוֹא" [פְּיוֹם תְּמִים" (שם, יג) – שהוא כיום הארוך ביותר האפשרי. כי "תמים" – שלם; כאילו אמר שהיום הזה היה עבורם בגבעון כיום הארוך ביותר שבימי הקיץ שם. אחרי שתפריש לי בדעתך את נבואת משה ומופתיו, שההשגה הזאת מופלאה כמו שהמעשים האלה מופלאים, ותגיע להַאֲמֵנָה שזו דרגה שאיננו יכולים להשיג אותה על אמיתתה, תשמע את דבריי בכל הפרקים האלה על הנבואה ועל דרגות הנביאים בה, כל זאת מתחת לדרגה הזאת. זו היתה מטרת פרק זה.

38 רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ח הלכה א.
 מִשֶּׁה רָבֵנוּ לֹא הֶאֱמִינוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הָאוֹתוֹת שֶׁעָשָׂה. שֶׁהִמְאָמְנוּ עַל פִּי הָאוֹתוֹת וְשֶׁבָּלוּ דְפֵי שְׁאֵפְשֶׁר שִׁיעֲשֹׂה הָאוֹת בְּלֹט וְכִשׁוּף. אֲלָא כָּל הָאוֹתוֹת שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה בְּמִדְבָּר לְפִי הַצֵּרֶף עֲשָׂאָם. לֹא לְהִבְיֵא רָאָה עַל הַנְּבוּאָה. הִנֵּה צָרִיף לְהַשְׁקִיעַ אֶת הַמַּצְרִיִּים קָרַע אֶת הַיָּם וְהִצִּילָן בְּתוֹכוֹ. צָרְכֵנוּ לְמִזוֹן הוֹרִיד לָנוּ אֶת הַמָּן. צָמְאוּ בְּקַע לֶהֱן אֶת הָאֵבָן. כִּפְרוּ בּוֹ עֲדַת קָרַח בְּלִעָה אוֹתוֹן הָאֶרֶץ. וְכֵן שָׁאָר כָּל הָאוֹתוֹת. וּבִמְהֵ הֶאֱמִינוּ בּוֹ. בְּמַעֲמַד הַר סִינַי שֶׁעֵינֵינוּ רָאוּ וְלֹא זָר וְאֶזְנֵינוּ שָׁמְעוּ וְלֹא אַחַר הָאֵשׁ וְהַקּוֹלוֹת וְהַלְפִידִים וְהוּא נִגַּשׁ אֶל הַעֲרָפֶל וְהַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו וְאָנוּ שׁוֹמְעִים מִשֶּׁה מִשֶּׁה לֵךְ אָמַר לֶהֱן כֶּה וְכָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דברים ה ז) "פְּנִיִם בְּפָנִים דָּבַר ה' עִמָּכֶם". וְנֶאֱמַר (דברים ה ג) "לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ פָּרַת ה' אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת". וּמִנֵּין שֶׁמַּעֲמַד הַר סִינַי לְבַדּוֹ הִיא הַרְאָה לְנְבוּאָתוֹ שֶׁהִיא אֲמַת שָׂאִין בּוֹ דְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יט ט) "הִנֵּה אֲנִי כֹהּ בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הָעֲנָן בְּעִבּוֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְרֵי עַמְדָּה וְגַם כִּדְּ אֶמְיֵנוּ לְעוֹלָם". מְכַלֵּל שֶׁקֹּדֶם דָּבַר זֶה לֹא הֶאֱמִינוּ בּוֹ נֶאֱמַנּוֹת שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם אֲלָא נֶאֱמַנּוֹת שֶׁיֵּשׁ אַחֲרֶיהָ הַרְהוּר וּמִחֲשָׁבָה:

לקוטי שיחות חלק יט עמוד 177. עפ"ז איז מובן די אריכות הביאור אין רמב"ם (פרק ח) אין דעם אופן האמונה פון אידן אין נבואת משה (און תורת משה) ווייל דאס איז (ניט סתם א סיפור בתורה, נאר) א הלכה, און

והבהרתי זאת בפירוש המשנה (סנהדרין י, א, היסוד השביעי) ובמשנה תורה (יסודי התורה ז, ו), ועל כן אין צורך לחזור על כך, ואין זה ממטרת החיבור. מה שאודיע לך כעת הוא שכל דבר שאומר על הנבואה בחיבור הזה הוא רק על צורת נבואת כל הנביאים שהיו לפני משה והבאים אחריו. ואילו נבואת משה רבינו – לא אעסוק בה בפרקים האלה באף מילה, לא בפירוש ולא ברמז. כי המונח "נביא" נאמר לדעתי על משה ועל זולתו כ"מונח מסופק". וכן הוא גם המצב לדעתי באשר למופתיו ומופתי זולתו, כי מופתיו אינם ממין מופתי שאר הנביאים. הראיה מן התורה לכך שנבואתו מובחנת מכל מי שהיה לפניו היא דבריו: "וְאֶרְאָ אֶל אֲבִרְהָם [אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדִי] וְשָׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לְהֵם" (שמות ו, ג). הרי הודיע לנו שהשגתו אינה כהשגת האבות אלא גדולה יותר ממנה, לא כל שכן מהשגת מי שהיו לפניו. היותה מובחנת מנבואת כל מי שבא אחריו עולה ממה שהודיע בדבריו: "וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדַעוּ ה' פְּנִיִם אֶל פְּנִיִם" (דברים לד, י). התברר אם כן שהשגתו מובחנת מהשגת כל מי שבא אחריו בישראל, שהם "מִמְלַכֶּת כְּהֵנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שמות יט, ו) "וּבְתוֹכָם ה'" (במדבר טז, ג). לא כל שכן בשאר האומות. אשר להיותם של מופתיו באופן כללי מובחנים ממופתי כל נביא באופן כללי, הרי שעל כל המופתים שעשו הנביאים או שנעשו להם, סיפרו בני אדם יחידים, כגון אותותיהם של אליהו ואלישע. הלוא תראה שמלך ישראל חקר על אודותם וביקש מגיחזי שיספר לו עליהם, כמו שנאמר: "סִפְרָה נָא לִי אֶת כָּל הַגְּדוּלוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵי־שֵׁעַ. וְהִנֵּה הוּא מְסַפֵּר [לְמַלְכָּה אֶת אֲשֶׁר הִקְטִיב אֶת הַמֶּת, וְהִנֵּה הָאֱשֵׁה אֲשֶׁר הִקְטִיב אֶת בְּנֵה צִעֲקַת אֶל הַמֶּלֶךְ עַל בֵּיתָה וְעַל שְׂדֵהָ], וַיֹּאמֶר גִּחְזִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ זֹאת הָאֱשֵׁה וְנִה בְּנֵה אֲשֶׁר הִקְטִיב אֱלֹהֵי־שֵׁעַ" (מלכים ב, ח, ד-ה). וכך הם אותות כל נביא מלבד משה רבינו. ולכן ביאר הכתוב עליו גם על דרך ההודעה, שלא יקום נביא לעולם שיעשה אותות בפומבי מול התומכים בו והחולקים עליו כמו שעשה משה, והוא שנאמר: "וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד [בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדַעוּ ה' פְּנִיִם אֶל פְּנִיִם]. לְכָל הָאֲתוֹת וְהַמּוֹפְתִים [אֲשֶׁר שָׁלַחוּ ה' לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעֹה וּלְכָל עַבְדָּיו וּלְכָל אֶרְצוֹ. וּלְכָל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכָל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה] לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל" (דברים לד, י-יב). כי הוא חיבר וקשר כאן את שני העניינים יחד: שלא יקום מי שישגיג כהשגתו, ולא מי שיעשה כמעשיו. ואחר כך ביאר שהאותות האלה היו "לְפָרְעֹה וּלְכָל עַבְדָּיו וּלְכָל אֶרְצוֹ" החולקים עליו, והיו

ו' ע"ב ע"ש, ודי אם הדיינים מבינים, דזה הוי ג"כ גדר נבואה וכו', אבל גבי עדות סוטה לא הוי בירור גמור, כיון דזה רק גדר מופתי וכו', צריך שתשמע דווקא מפי הכהן ממש, כמו גבי נבואה, ולכך יהיו חייבים מיתה בידי שמים.

41 רמב"ם שם ספ"ז. הנביא אפשר שתהיה נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו עד שיגיע מה שלא היה יודע מאותן הדברים הגדולים. ואפשר שישלח לעם מעמי הארץ או לאנשי עיר או ממלכה לכוון אותם ולהודיעם מה יעשו או למנועם ממעשים הרעים שבידיהם. וכשמשלחים אותו נותנין לו אות ומופת כדי שיודעו העם שהאל שלחו באתם. ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו שהוא נביא. אלא אדם שהיינו יודעים בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחקמתו ובמעשיו שנתעלה בהן על כל בני גילו והיה מהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ובפרישותה ואתר כף בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו מצוה לשמע ממנו שצאמר (דברים י"ט) "אליו תשמעו". ואפשר שייעשה אות ומופת ואינו נביא. וזה האות יש לו דברים בגו. ואף על פי כן מצוה לשמוע לו הואיל ואדם גדול וחקם וראוי לנבואה [הוא] מעמידים אותו על חזקתו. שבה נצטוינו כמו שצטוינו לחתום את הדין על פי שני עדים פשרים ואף על פי שאפשר שהעידו בשקר הואיל ופשרים הם אצלנו מעמידים אותם על פשרותם. ובדברים האלו וכיוצא בהן צאמר (דברים כ"ח) "הנסתרת לה" אלהינו והנגלת לנו ולבנינו". וצאמר (שמואל א' ט"ז) "כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב":

שם פרק ט הלכה ב. אם פן למה צאמר בתורה (דברים י"ח) "נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך". לא לעשות דת הוא בא אלא לצוות על דברי התורה ולהנהיר העם שלא יעברו עליה. כמו שאמר האחרון שבהן (מלאכי ג' כ"ב) "זכרו תורת משה עבדי". וכן אם צונו בדברי הרשות כגון לכו למקום פלוני או אל תלכו. עשו מלחמה היום או אל תעשו. בנו חומה זו או אל תבנוה. מצוה לשמע לו. והעובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים שצאמר (דברים י"ט) "והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ודבר בשמי אנכי אדרש מעמו":

שם רפ"י. כל נביא שיעמד לנו ויאמר שה' שלחו אינו צריך לעשות אות כצדק מאותות משה רבנו או פאותות אלהיו ואלישע שיש בהם שנוי מנהגו של עולם. אלא האות שלו שיאמר דברים העתידים להיות בעולם ויאמנו

אין דער הלכה זיינען דא צוויי ענינים: (א) די אמונה וואס א איד דארף גלויבן אין אין נבואת משה דארף זיין בתוקף הוודאות - אן אמונה שלימה שאין בו דופי. (ב) בכדי אז די אמונה זאל זיין באופן כזה, דארף זי זיין (ניט "מפני האותות", נאר) מצד דעם וואס "עינינו ראו כו" ו אזנינו שמעו", וואס דוקא דאן קען זיין אן אמונה שלימה שאין בה דופי. ויש לומר, אז דער טעם פנימי פארוואס דער אויבערשטער האט די נבואת משה מאמת געווען (אין אן אופן פון "עינינו ראו כו") דוקא ביי מעמד הר סיני (ווי דער רמב"ם איז מאריך בזה), איז ווייל דער תכלית פון נבואת משה איז צו פועל זיין אז ביי אידן זאל דערהערט ווערן ניט נאר דער אמת הויי אלקים, פון אלקות בכלל, נאר אויך דער אמת פון תורה, וואס איז (מצד עצמה) העכער פון גדר העכער פון גדר הנבראים. דורכדעם וואס "עינינו ראו כו" ו אזנינו שמעו" נבואתו של משה, האט מען די אמונה שלימה "שארין בו דופי" אויך אין דעם אמת פון תורה (שלמעלה מנבואה).

39 קרח טז, כח. ויאמר משה בזאת תדעו כי יהיה שלחני לעשות את כל המעשים האלה פילא מלבי:

רש"י ד"ה לעשות את כל המעשים האלה. שעשיתי על פי הדבור, לתת לאהרן כהנה גדולה וכניו סגני כהנה, ואליצפן נשיא הקהתי:

40 צפנת פענח מהד"ת כג עמוד ד. ראה בסוף. **שם עט עמוד א.** ראה בסוף.

צפנת פענח עה"ת שופטים יח, יח. נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך וגו' ודבר אליהם את כל אשר אצונו. ספרי פיסקא קעו: ודבר אליהם שלא להשיב את התורגמן [ובהגהת הגר"א שלא להושיב ע"י מתורגמן]. ואם אין מבינים דברי הנביא, עיין בירושלמי סוטה פ"ז, ועיין ר"ן נדרים דף ח' ע"ב. נ"מ אם לדור המדבר על כל דבר ודבר של תורה מלבד האזהרה של הדבר, יהיו חייבים בגדר עובר על דברי נביא, וכבר כתבתי בזה בהך דיומא דף ס"ו ע"ב גבי גיפוף ונשוק, ותוספתא סנהדרין שם, ויש שם שיטה דמגפף ומנשק יש מיתה ביד"ש, אך אנן לא קיי"ל כן, אך כבר כתבתי דאז הוה ג"כ בגדר העובר על דברי נביא כיון שכל ישראל שמעו מפי מרע"ה, וזה רק אם שמעו מפי הנביא עצמו, אבל לא מפי המתורגמן כמבואר בספרי פ' שופטים, ולא השומע מפי שומע, וע"י בירושלמי סוטה פ"ז דגם בסוטה צריכה האשה לשמוע מפי הכהן, ולא כמו הך דמכות דף

דְּבָרָיו שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יח כא) "וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר" וגו'. לפיכך פֿשְׁבֹּא אָדָם הָרְאוּי לְנִבְוָאָה בְּמִלְאָכֹת הַשָּׁם וְלֹא יָבוֹא לְהוֹסִיף וְלֹא לְגַרֵעַ אֶלָּא לְעַבֵּד אֶת ה' בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה אֵין אוֹמְרִין לוֹ קַרְע לְנוּ הַיָּם אוֹ הַתְּהוֹמָה מִתּוֹכָא בְּאֵלּוּ וְאַחַר כֵּן נֶאֱמַר בְּךָ. אֶלָּא אוֹמְרִים לוֹ אִם נְבִיא אַתָּה אָמַר דְּבָרִים הַעֲתִידִים לְהֵיוֹת וְהוּא אוֹמַר וְאִנּוּ מְסַפֵּים לְרֵאוֹת הַיְבֹאֵוּ דְּבָרָיו אִם לֹא יָבוֹאוּ. וְאֶפְלוּ נֶפֶל דְּבַר קָטָן בְּיָדוֹעַ שֶׁהוּא נְבִיא שְׁקֵר. וְאִם בָּאוּ דְּבָרָיו כִּלְוֵי הַיָּם בְּעֵינֵינוּ נֶאֱמַר:

42 צפנת פענח על הרמב"ם הלכות מתנות עניים סב עמוד ד. ראה בסוף.

שם מהד"ת כג עמוד ד. ראה הערה 40.

43 תניא פרק ד. והנה, שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותיה, אף שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה עם כל זה, גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן, כמו שכתוב בזהר, דאורייתא וקודשא-ברייהוה פולא חד, פירושו: דאורייתא, היא חקמתו ורצונו של הקדוש-ברוך-הוא, והקדוש-ברוך-הוא הוא בכבודו ובעצמו – פולא חד, פי הוא היודע והוא המדע וכו', כמו שנתבאר לעיל בשם הרמב"ם.

שם פרק כג. ועם כל הנזכר לעיל, יבין ויבאר היטב בתוספת ביאור מה שאמרו בזהר ד"אורייתא וקודשא-ברייהוה פולא חד", ובתיקונים פירשו ד"רמ"ח פיקודין אינון רמ"ח אברין דמלפא".

זהר חלק א כד עמוד א. ולית מאן דקאים קמי תרעא דצלותא. ועליה אתמר (תהילים קכ"ז:ה) לא יבושו פי ידברו את אויבים בשער. דאיהי תרעא דמלפא. בגין דצלותא איהי מצנה ודא שכינתא. ואורייתא דא קודשא בריהוה. לא צריך הפסקה ביניהו. וצריך לסלקא תורה ומצנה ברחימו ודחילו.

שם חלק ב ס עמוד א. וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים. ואין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים. אמר רבי ייסא וכי מאן יהב להו אורייתא הכא והא עד כען לא אתיהבית לון אורייתא. אמר רבי אלעזר אינון נפקו למדברא לאסתכלא קבייה נטל זיוא יקרא דיליה מתמן ואינון אזלו לאסתכלא (לקבייה) ביה ולא אשכחוהו. ואוליפנא דקבייה תורה אקרי. ואין מים אלא תורה ואין תורה אלא קבייה.

תיקוני זהר ת"ו בתחילתו. נשמתא דאיהי קבועה באורייתא. איהי אתר קבוע לשריא בה שכינתא. אבל נשמתא דלית לה קביעו.... באורייתא, אלא-אי אודמנת לה במקרה. הכי איהי שריא עלה במקרה.

לקוטי תורה נצבים מו עמוד א. כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו וגו'. (פ"ה דעירובין נ"ד א' רבות כי תשא פ"ו וס"פ נצבים תד"א ח"א פכ"ז ח"ב פי"ד) להבין כפל הלשון במה שנאמר תחלה לא נפלאות היא ממך ולא רחוקה היא. אך הנה נפלאות עם שהוא לשון פלא הוא ג"כ לשון הפרשה. כמו לפלא נדר (בפ' אמור כ"ב כ"א). ותרגומו לפרשא וכן פרש"י שם להפריש וכנוכר מזה בד"ה ואכלתם אכול גבי להפליא (ואפשר שהם ענין אחד כי מה שהוא מופרש ומובדל הרי זה כענין הפלא שהוא ג"כ ענין המכוסה ונעלם ואינו מושג וכ"כ בשרשים) והענין כי תלת דרגין אינון מתקשראן דא בדא קודשא ב"ה ואורייתא וישראל וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא פי' שכל אחד הוא בבחי' טוב ומלא. ממלא הוא בבחינת הלבשה והשגה ונק' גליא וכמ"ש בד"ה ונקדשתי בתוך בני ישראל בפ"י וענין עלמא דאתגלייא.

44 פרש"י פרשתינו כד, מב. ואבא היום. היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אהא יפה שיתקן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בגים, שקרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה ותרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה (בראשית רבה):

בראשית רבה פרק ס, ח. ויבא האיש הביתה וגו' (בראשית כד, לב), התיר זומימיהם. רבי הונא ורבי ירמיה שאל לרבי חי' בר רבה לא היו גמליי של אברהם אבינו דומים לתמורו של רבי פינקס בן יאיר, תמרתיה דרבי פינקס בן יאיר נסבוי לסטאי עבדת גבון תלתא יומין ולא טעמת פלום, אמרין סופה מיתה ומסרי מערתא עלינו, נמסרה לרבונה, שלחיה ועלת בביתא דמרה, פינו דעלתה נהקת וספס קלה, אמר פתחו לאותה העגיה ויהבו לה דתיכול, דאית לה תלתא יומין דלא טעמה מידי. יתבין לה שעורין לא טעמתון, אמרין ליה רבי תבין לה שעורין ולא טעמתון. אמר להון תקנתיהו, אמרון ליה אין, אפיקתון דמאי, אמרו לא פן אלפין רבי הלוקם זרע לבהמה וקמח לעורות ושמן לגר ושמן לסוף בו את הפלים, פטורין מן הדמאי. אמר להון מאי נעביד לה והיא מחמרה על גרמה. רבי ירמיה שלח לרבי זעירא חד קרטיל דתאגין, רבי ירמיה אמר אפשר רבי זעירא אכילהון דלא מתקנו. רבי זעירא אמר אפשר לרבי ירמיה

דלא משלח להון מתקנו, בין דין לדין אתאכלון תאנים בטבליהו. למקור קם רבי ירמיה עם רבי זעירא אמר ליה תקנתא אילין תאנא, אמר ליה לא, אמר רבי אבא בר ימינא לרבי זעירא אין הוון קדמאין מלאכין אנו בני נש, ואין הוון בני נשי אנו תמרין, ולית אנו פתמרתיה דרבי פינקס בן יאיר, תמרתיה דרבי פינקס בן יאיר יהבון לה שיערי דטבלא לא אכלת תהון, ואנו אכלינן תאנא דטבלין. (בראשית כד, לב): ויתן תבן ומספוא לגמלים, אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בני, פירשתו של אליעזר שנים ושלשה דפים הוא אומרה ושונה, ושך מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מרבי המקרא. רבי שמעון בן יוחאי אומר: טמא, הטמא (ויקרא יא, כט). רבי אליעזר בן יוסי אומר: זה, וזה (ויקרא יא, כט). (בראשית כד, לב): ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו, אמר רבי אחא יפה רחיצת רגלי עבדי בתי אבות מתורתן של בני, שאפלו רחיצת רגלים צריך לכתב, והשך מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מרבי המקרא. רבי שמעון בן יוחאי אומר: טמא, הטמא, רבי אליעזר ברבי יוסי אומר: זה, וזה.

46 מאמרי אדה"ז תקס"ג חלק א עמוד לו. להבין, מארז"ל יפה שיחתן של עבדי אבות, יותר מתורתן של בני, שהרי הרבה גופי תורה נאמרו ברמיזה כו' וכאן נכפלה פ' אליעזר כו'. והטעם הוא מפני שבכל התורה כולה שורה אור א"ס ב"ה בהעלם, וכאן בפ' אליעזר הי' התגלות אור א"ס ב"ה יותר שלכן כתי' ויקוד וישתח"ו כו' שהי' בטל בתכלית לפני אור א"ס ב"ה שהי' מאיר בגילוי כו', והטעם שמאיר אור א"ס ב"ה בכאן יותר בגילוי מפני שעשה אליעזר דבר גדול מאד שלקח את רבקה לאשה ליצחק, והוא ענין חיבור מ"ה וב"ן שיצחק הוא קו שמאל שבז"א וחיבר את רבקה שהיא הנוק' דאצילות שהוא ש' ב"ן לש' מ"ה שהוא יצחק, ויצחק הוא נעלה מאברה' שהוא קו שמאל והוא כמעלת הזהב על הכסף שגבורו' הם למעלה מחסדי' שעל יצחק יאמר כי את"ה אבינו כו', ובפרט לאחר העקידה שעקדו אאע"ה על המזבח ממעל לעצי"ם שנתעלה אז למעלה מן העצי"ם שהם עץ החיים ועץ הדעת כו'.

תורת חיים פרשתינו קלה עמוד א. וע"כ הקדים משה לכתוב סי' בראשית לפני ספרים האחרים להיותו מקור ושרש לבנין בתוים שנתן לישראל והיינו מן האבות שהן המרכבה לחכי ומדות שבפנימית ועצמות דא"ס ב"ה כנ"ל... והנה עם כל הנ"ל יובן המאמר הנ"ל דיפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בני כו' דהנה מבואר

למעלה בענין טעם מה שס' בראשית נק' סי' הישר להיותו מקור ושרש למצות שבספרים האחרים מצד שהאבות הן המרכבה העליונה לעצמות ופנימית דחכי ומדות דא"ס ב"ה שמשם מקור התריים שנמשך למטה באו"ב שנק' דרכי הוי"ה כוי דרכי היושר והאמת המורים על אמתת אור עצמותו ית' שנקי ישר כמ"ש כי ישר הי צורי כו'.. כי כל גופי התוים שנאמרו למשה בשם הוי"ה שנקי דרכי הי' שילכו במ להיות עי"ז כל יח"ע שבג' קוין דאצי' באר"כ פנימי ומקיף הכל נמשך משרש ומקור הראשון שהוכן מכבר ע"י האבות שהן המרכבה שזהו שנק' סי' הישר בשם הכולל כנ"ל... וכן באורך הספור ביצחק ורבקה וכל ענינים שמזכיר בהם מזה נסתעף כל הארוי שם הוי"ה בצירופי אותיות שבאו בכתב במצות המפורשים ששרשם בקו השמאל... אבל שיחה זו דעבד אברהם היה בשרש ומקור דתו"מ העליונים כנ"ל ע"כ הוכפלו דבריו באריכות יותר מכל גופי תורה (וע"כ גם בס' בראשית שנקי סי' הישר נכתב עובדא זו דאליעזר באריכות יותר ובכפל הדברי' לפי שגם בבחי' הבריור הראשון דיח"ע באבות שהן המרכבה שנק' ישר בכללות כנ"ל הרי יח"ע דיצחק ורבקה שרש ומקור להם כנ"ל.

אור התורה פרשתינו קכו עמוד ב. והטעם לגילוי זה מפני שעשה דבר גדול שלקח את רבקה אשה ליצחק והוא ענין חיבור ש' ב"ן לשם מ"ה ויצחק הוא נעלה מאברהם כמעלת הזהב על הכסף ולע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו כו' ובפרט לאחר העקידה ממעל לעצים שהן עה"ח ועה"ד כו'... אך להבין הרי בשאר המצות יש ג"כ חיבור מ"ה וב"ן (שהדבר שנעשה בו המצוה הוא בירור ק"ן ועי"ז נמשך מ"ה לברר ועיין בתניא פ"מ בהג"ה השניה ובפרק מ"א בהג"ה ובק"א ד"ה עיין ע"ח שער הנקודת ש"ח פ"ז שאין החזרת פכ"פ כ"א ע"י מצות מעשיות דוקא כוי הרי שע"י המצות נעשה יחוד העליון). והענין שבכאן הי' התחברות שם ב"ן שהיא מל' דאצילות שהיא הכללי' של תשבע"פ כי מלי פה תשבע"פ קרינן לה והי' כאן החיבור בדרך כללי' שכללות תשבע"פ כולה שהוא שם ב"ן חוברת לשם מ"ה... אלא שבאליעזר הי' החיבור בכללות תשבע"פ לש' מ"ה לכך נכפלה פרשה של אליעזר שהוא כללות התשבע"פ והי' אוא"ס ב"ה בהתגלות מפני שהוא הכללות... אך היא יפה מתורתן של בנים שהוא החיבור הכללות תשבע"פ למ"ה לכך נכפלה שהי' גילוי אוא"ס ב"ה יותר משא"כ בשאר המצות שהם אברים דמלכא הרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה.

לקוטי תורה ברכה צו עמוד ג. והנה יצחק ורבקה הם בחי' א ששרשם בגבורה דע"י רק שיצחק בחי' מה ורבקה בחי' ב"ן ונודע דכל גילוי הוא מבחי' שם ב"ן שהוא בחי' מלכות שזוהו בחי' הגילוי לכן נאמר ברבקה ותדד העינה להתלבש במו"ס ולכן אמר לה העבד הגמאיני ותורד כדה על ידה כו' כמשנת"ל. וגם לגמליך אשאב להריק ברכה ג"כ למטה... ובמ"א נת' דיצחק ורבקה שהם מ"ה וב"ן היינו תשב"ך ותשב"ע"פ וזה היה ענין שליחות דאליעזר לברר ולהמשיך יחוד זה. ולכן ארז"ל בב"ר חי' שרה אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים כי תורתן של בנים עכשיו הוא רק מבחי' אירוסין ונבולות חכמה כו' אבל שיחתן של עבדי אבות גרם להמשיך בחי' היחוד ממש.

47) שמות רבה פרק יב, ג. ויאמר ה' אל משה נטה ידך על השמים, הִדָּא הוא דקתיב (תהלים קלה, ו): פֶּלַח אֲשֶׁר חָפַץ ה' עֲשֵׂה וְגו', אָמַר דָּוִד אַף עַל פִּי שְׁגִזַּר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא (תהלים קטו, טז): הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לֵה' וְהָאֲרֶץ נִתְּנָה לְבָנֵי אָדָם, מְשַׁלְּ לָמָּה הַדְּבָר דּוּמָה, לְמַלְךָ שְׁגִזַּר וְאָמַר בְּנֵי רוּמֵי לֹא יִרְדּוּ לְסוּרְיָא וּבְנֵי סוּרְיָא לֹא יַעֲלוּ לְרוּמֵי, כְּפֶשְׁבַּרְא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם גִּזַּר וְאָמַר: הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לֵה' וְהָאֲרֶץ נִתְּנָה לְבָנֵי אָדָם, כְּשִׁבְקֵשׁ לִתְּנֵי הַתּוֹרָה בְּטַל גְּזָרָה רֵאשׁוּנָה וְאָמַר הַתְּחִינִים יַעֲלוּ לְעֵלְיוֹנִים וְהַעֲלִינִים יִרְדּוּ לַתְּחִינִים, וְאֲנִי הַמִּתְחִיל, שְׁנַאֲמַר (שמות יט, כ): וַיִּרְדֵּ ה' עַל הַר סִינַי, וַיְכַתֵּב (שמות כד, ט): וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֶה אֵלַי ה', הִרֵי פֶלַח אֲשֶׁר חָפַץ ה' עֲשֵׂה בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ וְגו'. כְּמוֹ כֵן כְּשִׁבְקֵשׁ אָמַר (בראשית א, ט): יָקוּוּ הַמַּיִם, וּכְשִׁבְקֵשׁ עֲשֵׂה אֶת הַיַּבֵּשׁוּת יַם וְתַהוֹם, שְׁנַאֲמַר (עמוס ה, ה, ט, ו): הַקּוֹרָא לְמֵי הַיָּם, וְאוֹמַר (בראשית ז, יא): בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקַעוּ כָּל מַעְיָנוֹת תַּהוֹם רַבָּה. וּכְשִׁבְקֵשׁ עֲשֵׂה אֶת הַיָּם וְתַהוֹמוֹת יַבֵּשׁוּת, שְׁנַאֲמַר (שמות יד, כט): וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַּיַּבֵּשׁוּת בְּתוֹךְ הַיָּם, וְאוֹמַר (תהלים קו, ט): וַיּוֹלִיכֶם בְּתַהוֹמוֹת כַּמַּדְבָּר. וְכֵן בְּמַצְרַיִם, בְּמִשְׁחָה שְׁהִיָּה בְּאֶרֶץ, נִתְּנָה לוֹ רֵשׁוֹת לְשִׁלֵּט בְּמַעֲשֵׂה שְׁמַיִם, שְׁנַאֲמַר: וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה נִטֵּה יָדְךָ עַל הַשְּׁמַיִם וְגו'. לָמָּה הֵבִיא עֲלֵיכֶם בְּרָד, לְפִי שְׁשִׁמּוּ יִשְׂרָאֵל נוֹטְעֵי כְרָמִים וְגִנּוֹת וּפְרֻדָּסִים וְאֵילָנוֹת, לְפִיכֶם הֵבִיא עֲלֵיכֶם בְּרָד וְשִׁבַּר אֶת הַפֶּלַח. עַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה, כִּינּוּן שְׁרָאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא שְׁמַעוּ לְדַבְּרֵי מַה שְׁאָמַר לָהֶם (שמות ט, ט): שְׁלַח הַעֲזוּ, אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּדֵי שְׁיִבּוֹא הַבְּרָד עַל הַפֶּלַח.

תנחומא וארא טו. וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה נִטֵּה אֶת יָדְךָ עַל הַשְּׁמַיִם וְיִהְיֶה בְרָד (שמות ט, כב). זֶה שְׁאָמַר הַכְּתוּב: פֶּלַח אֲשֶׁר חָפַץ ה' עֲשֵׂה בְּשָׁמַיִם וּבְאֶרֶץ (תהלים קלה, ו).

הַשְּׁמַיִם, אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לֵה' וְהָאֲרֶץ נִתְּנָה לְבָנֵי אָדָם (תהלים קטו, טז). מְשַׁלְּ לָמָּה הַדְּבָר דּוּמָה? לְמַלְךָ שְׁגִזַּר וְאָמַר: בְּנֵי רוּמֵי לֹא יִרְדּוּ לְסוּרְיָא, וּבְנֵי סוּרְיָא לֹא יַעֲלוּ לְרוּמֵי. כְּפֶשְׁבַּרְא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, גִּזַּר וְאָמַר: הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לֵה' וְהָאֲרֶץ נִתְּנָה לְבָנֵי אָדָם. כְּשִׁבְקֵשׁ לִתְּנֵי אֶת הַתּוֹרָה, בְּטַל אֶת הַגְּזָרָה הַרֵאשׁוּנָה וְאָמַר: הַתְּחִינִים יַעֲלוּ לְעֵלְיוֹנִים, וְהַעֲלִינִים יִרְדּוּ לַתְּחִינִים, וְאֲנִי הַמִּתְחִיל, שְׁנַאֲמַר: וַיִּרְדֵּ ה' עַל הַר סִינַי וְגו' (שמות יט, כ). וַיְכַתֵּב: וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֶה אֵלַי ה' (שמות כד, א). הִרֵי, פֶּלַח אֲשֶׁר חָפַץ וְגו'.

48) לקוטי שיחות חלק טז עמוד 212. בפשוטות איז דער חילוק צווישן לימוד התורה וקיום המצות פון פאר מיית (ווי רז"ל דערציילן בנוגע לימוד התורה לפני מ"ת, כנ"ל, ועד"ז בנוגע קיום המצות "קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה") און נאך מ"ת - אז פאר מ"ת איז דער קיום המצות געווען אין אן אופן פון "אינו מצווה ועושה" און לאחר מ"ת איז עס געווארן (ביי אידן) באופן ד"מצווה ועושה". וואס דער אויפטן פון "מצווה ועושה" (לאחר מ"ת) איז ניט נאר אין דעם גברא פון דער מצווה (ער האט א גרעסערן שכר וכיו"ב) נאר ס'איז אויך (און בעיקר) אן עילוי אין חפצא פון דער מצווה: אזוי אויך אין לימוד התורה, הגם אז דורך לימוד התורה לפני מ"ת האט מען משיג געווען חכמת התורה און קוננה געווען דברי תורה האט דאס אבער ניט געפינעליט א שינוי אין דעם "חפצא" פון דעם לומר התורה. משא"כ דורך לימוד התורה לאחר מ"ת ווערט א שינוי חפצא פון דעם גברא אליין – "ונתרומתתי", דער לומד ווערט א העכערע חפצא.

49) מגילה כו עמוד ב. תנו רבנן: תשמישי מצוה — גְּזָרָתֵי. תשמישי קדושה — נְגִנְזֵי. וְאֵלוּ הֵן תשמישי מצוה: סִפָּה, לוֹלֶב, שׁוֹפָר, צִיצִית. וְאֵלוּ הֵן תשמישי קדושה: דְּלוֹסְקָמֵי סְפָרִים, תְּפִילִין וּמְזוּזוֹת, וְתִיק שֶׁל סֶפֶר תּוֹרָה, וְנִרְתִיק שֶׁל תְּפִילִין וְרִצּוּעוֹתֵיהֶן.

50) שו"ע הרב או"ח ר"ס תרלה. כְּשֶׁמֶ שְׁחַל שֵׁם שְׁמַיִם עַל הַקְּדוּשִׁים, וּלְכַף הֵן אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה — כְּפֶ חַל שֵׁם שְׁמַיִם עַל הַסְּפָה, שְׁנַאֲמַר "חַג הַסְּפָה שְׁבַעַת יָמִים לֵה'", מָה חַג דְּהֵינּוּ חֲגִיגָה לֵה' — אַף סְפָה לֵה'. וְאִין נִקְרָא סְפָה אֲלֵא הַסְּפָה בְּלִבָּד, לְפִיכֶם אֲסוּר לְהַסְּפֵק מַעֲצֵי הַסְּפָה כֹּל שְׁבַעַת יָמֵי חֲתוּמֵי מִן הַתּוֹרָה, בֵּין מִהַסְּפָה הַצָּרִיף לְהַכְּשֵׁר סְפָה, דְּהֵינּוּ ז' טְפָחִים עַל ז' טְפָחִים, בֵּין מִהַסְּפָה הַיָּתֵר עַל הַכְּשֵׁר סְפָה. וְאִפְלוּ נִפְלָה הַסְּפָה וְנִתְּבַטְּלָה

מצותה — אף על פי כן אסור להסתפק מעצי הסכך כל שבועת ימי הקג מן התורה:

אור התורה סוכות עמוד א'תשה. חג הסוכות שבעת ימים לה' כשם שחל ש"ש על החגיגה כו' קדושה חיילא על עצי סוכה בגמ' פ"ד דביצה ד"ל ע"ב וכמ"ש בא"ר סי' תרל"ח בשם עבודת הקדש דה"ל קדושת הגוף ועיין בפמ"ג על המ"א שם סק"ג, משאיך גבי ציצית אין קדושה חל עליהן רק דאסור להשתמש בהן משום ביזוי מצוה כמישי אדמין שם סיי כייא ועי רמבי"ם פייג מהי ציצית דין טי, והא דאיתא בגמי במגילה פרק בני העיר דכיו עייב דסוכה וציצית הן רק תשמישי מצוה ונזרקין, היינו לאחר שעברה מצותן אבל בשעת זי ימי הסוכות חל קדושה עלייהו, וצייל מאי שנא סוכה מציצית ושאר תשמישי מצוה, גם בפעיח סוף שער הסוכות כי סוכה קדושה גדולה דעצי סוכה אסורים בהנאה והיינו כנייל דהייל כמו הקדש.

(52) וירא כב, כ. ויהי אחר הדיבורים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם-הוא בנים לנחור אקיד:

רש"י ד"ה אחרי הדברים האלה ויגד וגו'. בשובו מהר המורה הנה אברהם מהרהר ואומר אלו הנה בני שחוט פקר, הנה הולך בלא בנים, הנה לי להשיאו אשה מבנות עגור אשכול וממרא, בשרו הקב"ה שנולדה רבקה בת זוגו, וזהו הדברים האלה, הרהורי דברים שהיו על ידי עקדה:

תולדות כה, כ. ויהי יצחק בן-אברהם שנה בקחתו את-רבקה בת-בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבו הארמי לו לאשה:

רש"י ד"ה בן ארבעים שנה. שהרי קש"א אברהם מהר המורה נתבשר שנולדה רבקה, ויצחק הנה בן ל"ז שנה, שהרי בו בפרק ממה שנה, ומשנולד יצחק עד העקדה שמתה שנה, ל"ז שנה היו — כי בת צ' היתה כשנולד יצחק, ובת כ"ז כשמתה — שנאמר ויהיו חיי שנה וגו' הרי ליצחק ל"ז שנים, ובו בפרק נולדה רבקה; המתין לה עד שתהא ראויה לביאה ג' שנים ונשאה:

(53) בראשית רבה פרק סד, ג. וילך יצחק אל אבימלך גררה (בראשית כו, א), לגרדיקי. רבי דוסתאי בשם רבי שמואל בר נחמן מפני מה גזרו על הגנה שבגרדיקי, מפני שהוא ננה רע. ועד היכן, רבי חנין אמר עד נחל מצרים. (בראשית כו, ב): וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה

שכן בארץ, עשה שכונה בארץ ישראל, הני נוסע, הני זורע, הני נציב. דבר אחר שכן בארץ, שכן את השכינה בארץ. (בראשית כו, ג): גור בארץ הזאת, אמר רבי הושעיה את עולה תמימה, מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת, אף את אם יצאת חוץ לארץ נפסלת. (בראשית כו, ג): כי לה ולזרעה אתן את כל הארצות האלה, קשות, כמה דאת אמר (יחזקאל יז, ג): ואת אילי הארץ לקח. דבר אחר, למה לא נאמר האלה, אלא האל, לומר מקצתו אני נותן לה, ואימתי אני נותן לה את השאר, לעתיד לבוא.

תולדות כה, כו. ואתריכו יצא אחיו ויגדו אהות בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן-יששכר שנה בלדת אתם:

רש"י ד"ה בן ששים שנה. י' שנים משנשאה עד שנעשית בת י"ג שנה וראויה להריון, וי' שנים הללו צפה והמתין לה, כמו שעשה אביו לשרה; כיון שלא נתעברה, ידע שהיא עקרה, והתפלל עליה (יבמות ס"ד), ונשפחה לא רצה לשא, לפי שנתקדש בהר המורה להיות עולה תמימה:

שם כו, ב. וירא אליו יהוה ויאמר אלי-תבך מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך:

אל תרד מצרימה. שהנה דעתו לרדת מצרימה, כמו שיבד אביו בימי הרעב; אמר לו: אל תרד מצרימה, שאמה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לה:

(54) שה"ש רבה פרק ב, ב (א). כשנשנה בין החוחים, רבי יצחק פטר קריה ברבקה, שנאמר (בראשית כה, ט): ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבו הארמי וגו', אם ללמד שהיא מפדן ארם מה תלמוד לומר אחות לבו הארמי, אלא אביה הנה רמאי, אחיה הנה רמאי, ואנשי מקומה רמאיו, והצדקת הזאת יצאה מבינותם, למה היא דומה כשנשנה בין החוחים. רבי פנחס בשם רבי סימון אמר קתיב (בראשית כה, ה): וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבו בן בתואל הארמי, וכלל כלם לרמיות.

(55) תולדות כו, ב. וירא אליו יהוה ויאמר אלי-תבך מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך:

רש"י ד"ה אל תרד מצרימה. שהנה דעתו לרדת מצרימה, כמו שיבד אביו בימי הרעב; אמר לו: אל תרד מצרימה, שאמה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לה:

פרשתינו כד, ו. וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ אֲבִרְהֵם הַשְּׁמֵר לָךְ פְּנֵי-תַשְׁבִּיב אֶת-בְּנֵי שְׁמָה:

(56) בראשית ב, כד. עַל-פֶּן יַעֲזֹב-אִישׁ אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד:

(57) לך לך יב, ה. וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לִוְט בְּנוֹ-אִחִיו וְאֶת-כָּל-רְכוּשׁוֹ אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת-הַנַּגְפָּשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אַרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן:

ע"ז ט עמוד א. אלא (בראשית יב, ה) מואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתי הוה.

(58) סדר הדורות שנת א' תתקעג. אברם נשא את שרה בן כ"ה שנים אלף תתקע"ג, דאי' בילקוט לך לך (סי' ע"ח) ותדב"א פ"ח דאברם ושרה היו עקרים ע"ה שנים, וכתב ז"ר א"כ נשא בן כ"ה שנים, ועיין זקוקין דנורא שם סר"ד מ"ש בזה וגרס ע"ו שנים, וע"ל אלף תתקצ"ח נראה כי בן נ' נשא את שרה א"כ היו עקרים נ' שנים:

שם א' תתקצח. הרן בן פ"ב שנה במותו באור כשדים (היה אלף תתקצ"ח) ויראו המלך והשרים וכל יושבי הארץ כי ניצל אברם מן האש ויבואו וישתחוו לו. ויאמר להם אברם אל תשתחוו אלי אך השתחוו לאלהי עולם אשר עשה אתכם ועבדוהו ולכו בדרכיו כו' והוא יציל כל הבוטח בו. ויתן המלך לאברם מתנות רבות וב' עבדים הגדולים בבית המלך שם אחד עוני והשני אליעזר (ע"ל ב"א פ"מ שהיה בן נמרוד) גם כל שרי המלך ועבדיו נתנו לאברם מתנות כסף וזהב ובדולח וישלחוהו מאתם לשלום וילכו אחרי אברם מעבדי המלך וידבקו בו כשלוש מאות איש וילכו אחריו כל בית אביו. ויטה אברם את לב בנ"א לעבוד את ה'. בעת ההיא ויקחו נחור ואברם אחיו נשים בנות הרן אחיהם אשת נחור מלכה ואשת אברם שרי ושרי עקרה. (א"כ נראה כי בן נ' לקח אברם את שרי, וע"ל אלף תתקע"ג דלקח בן כ"ה שנים):

(59) לך לך טו, טו. וְאֵתָה תָּבֹא אֶל-אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבֹּר בְּשֵׂיבָה טוֹבָה:

רש"י ד"ה תקבר בשיבה טובה. בְּשָׁרוֹ שְׂיַעֲשֶׂה יִשְׁמַעֵאל תְּשׁוּבָה בְּיָמָיו, וְלֹא יֵצֵא עֲשׂוֹ לְתַרְבוֹת רַעְיָה בְּיָמָיו; וְלִפְיָכֶּךָ מֵת ה' שָׁנִים קָדָם זְמַנּוֹ, וְבוֹ בְיָוִם מֵרַד עֲשׂוֹ:

(60) לקוטי שיחות חלק ה עמוד 79. וועט מען עס פארשטיין בהקדם וואס מ'האט שיון גערעדט פיל מאל

אז דער כח וואס אידן האבן איופן קיום המצוות לאחרי מתן תורה נעמט זיך פון די מצוות וואס די אבות האבן מקיים געווען פאר מתן תורה "מעשה אבות סימן לבנים"²⁰.

²⁰ ראה תו"ח לך לך פג סע"ג ואילך, לקו"ש חלק א עמוד 41. חלק ג עמוד 758. ועד"ז ראה רמב"ן לך לך יב, ו, וראה פ"מ ב"ר פ"מ ו.

(61) לקוטי שיחות חלק ה עמוד 89. עפ"ז איז פארשטאנדיק אז דאָס וואָס אברהם אבינו האָט מחליט געווען לאחרי זיין עבודה אין פארלויף פון ניין און ניינציק יאָר, אַז ער דאַרף זיך מל זיין, האָט עס געמיינט אַז (ניט נאָר וואָס אים פעלט נאָך אַ געוויסער ענין, און אַן ענין עיקרי, און אַז פון איצט אָן וועלן אַלע זיינע מעשים וואָס ער וועט טאָן זיין בשלימות, נאָר אַז עס פעלט אים אויך אין אַלע זיינע פריערדיקע עבודות; ער דאַרף זיך מל זיין בכדי איי בערצושטעלן אַלע זיינע פריערדיקע עבודות, אַז זיי זאלן זיין בשלימות.

פרשתינו כד, ב. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-עֶבְדוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ הַמִּשְׁלָל בְּכָל-אֲשֶׁר-לֹ שְׂיִם-גָּא דְנָה תַסַּת וְרָכִי:

שבועות לח עמוד ב. היכי משבעינן אותו בשבועה האמורה בתורה דכתיב (בראשית כד, ג) ואשבעך בה' אלהי השמים אמר ליה רבינא לרב אשי כמאן כרבי חנינא בר אידי דאמר בעינן שם המיוחד אמר ליה אפי' תימא רבנן דאמרי בכינוי ונפקא מינה צריך לאתפושי חפצא בידיה.

פרש"י ד"ה תחת ירכי. לפי שֶׁהַנְּשָׁבַע צָרִיף שְׂיִטֵּל בְּיָדוֹ חֶפֶץ שֶׁל מִצְוָה, כְּגוֹן סֶפֶר תּוֹרָה אוֹ תְּפִלִּין (שבועות ל"ח), וְהַמִּילָה הַיְתָה מִצְוָה רִאשׁוֹנָה לֹא וְכַאֲשֶׁר לֹא עַל יְדֵי צַעַר וְהַיְתָה חֲבִיבָה עָלָיו וְנִטְלָה:

(62) פרשתינו כד, כב. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּלְאוּ הַגַּמְלִים לְשָׂתוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ גִּזְם וְהָבַקַּע מִשְׁקָלוֹ וְשָׁגַי צְמִידִים עַל-יְדֵיָה עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם:

תיב"ע. נִהְיָה פֶד סְפִיקוֹן גְּמִלְיָא לְמִמְלִי וְנָסִיב גְּבָרָא קְדָשָׁא דְדַהֲבָא דְרַכְמוֹנָא מִתְקַלְיָה קָבֵל דְרַכְמוֹנָא לְגִלְגֵּלְתָּא דְאִיטְמוֹסִין בְּנִהָא לְמִיתָב לְעִיבִידָת מִשְׁפָּנָא וְתַרְיִן שִׁירִין יְהָב עַל יְדֵהָא מִתְקַל עֲשָׂר סְלַעִין דְדַהֲבָא סְכּוּם מִתְקַלְהוֹן קָבֵל תַּרְיִין לְוִסְנָא דְכְּתִיבִין בְּהוֹן עֲשָׂרְתִּי דְבָרְיָא.

דהיינו בחיי עצמו' אואייס הנעלם והנסתר שיאיר בגילוי ממש כו'.

לקוטי שיחות חלק יז עמוד 94. ראה בסוף.

64) תוספתא סוטה פרק יג, ד. [משמתו נביאים אחרונים חגי זכריה ומלאכי פסקה רוח הקדש מישראל ואעפ"כ היו משמיעין להם על בת קול מעשה שנכנסו חכמים לעלית בן גוריא ביריחו יצתה בת קול ואמרה להן יש כאן אדם ביניכם שראוי לרוה"ק אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו עיניהם בהלל הזקן בשעת מיתתו היו אומרים אי עניו אי חסיד תלמידו של עזרא].

ירושלמי סוטה פרק ט הלכה יג. משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי פסקה מהן רוח הקודש. אף על פי כן משתמשין היו בבת קול. מעשה ששמע שמעון הצדיק בת קול יוצא מבית קודש הקדשים ואמר. נהרג גייס גוליקס ובטלו גירותיו. מעשה שצאאו נערים להלחם באנטוכיא ושמע יוחנן פהן גדול בת קול יוצא מבית קודש הקדשים ואמר. נצחו טלייא דאגחו קרבא באנטוכיא. וכתבו אותה העת ונתנו בו זמן וכיונו שפאותה שעה היתה.

שה"ש רבה פרק ח, ט (ג). רבנן פתרי קרא בעולי גולה, אחות לנו קטנה, אלו עולי גולה. קטנה, שהיו דלים באכלוסין. וישנים אין לה, אלו חמשה דברים שהיה בית אחרון חסר מן הראשון, ואלו הן: אש של מעלה, ושמן המשקה, ארון, רוח הקודש, ואורים ותומים, הדא הוא דכתיב (חגי א, ח): וארצה בו ואפכד ואפכד כתיב חסר ה, מה נעשה לאחותינו, מה נעשה ביום שנגזר די עבר פרת עבר די לא עבר לא יעבר. אם חומה היא, אלו ישראל העלו חומה מבבל, לא חרב בית המקדש בהיא שעתא פעם שנית. רבי זעירא נפיק ליה לישוקא למזבן מקמא, אמר ליה לדיו דהנא תקיל תקיל יאות, ואמר ליה לית את אזיל לן מן הכא בבליא די חרבון אבהתיה, בהיא ענתה אמר רבי זעירא לית אבהתי פאבהתהון דהדיו, על לבית ועדא ושמע קליה דרבי שילא יתיב דריש, אם חומה היא, אלו עלו ישראל חומה מן הגולה, לא חרב בית המקדש פעם שניה, אמר יפה למדני עם הארץ. ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז, מה צורה זו אף על פי שהיא מטשטשת, מקומה נפר, כך אף על פי שחרב בית המקדש, לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלקחם שלש פעמים בשנה. אני חומה, אמר רבי איבו אמר הקדוש ברוך הוא עתיד אני לעשות לישראל סניגור בין אמות העולם, אי זה זה, זה בת קול, הדא הוא דכתיב (ישעיה א,

בראשית רבה פרק ס, ו. ויגרץ העבד לקראתה (בראשית כד, יז), לקראת מעשיה הטובים. (בראשית כד, יז): ויאמר הגמלאיני נא מעט מים מפדך, גמיה אחת. (בראשית כד, כא): והאיש משתאה לה וגו', רבי יוחנן דציפורין אמר ממצמן ומביט בה, (בראשית כד, כא): ההצליח ה'. (בראשית כד, כב): ויהי כאשר פלו הגמלים לשתות ויקח וגו', רב הונא בשם רבי יוסף אבן יקרה הנה בו ונהיה משקלה בקע. (בראשית כד, כב): וישני צמידים על ידיו, כנגד שני לוחות. (בראשית כד, כב): עשרה זקב משקלם, כנגד עשרת הדברות. (בראשית כד, כג): ויאמר בת מי את הגידי נא לי וגו', לינה אחת. (בראשית כד, כד): ותאמר בת בתואל אנכי בן מלכה, (בראשית כד, כה): גם מקום ללון, לינות הרבה. (בראשית כד, כו): ויקד האיש וישתחו לה, מכאן שמודים על בשורה טובה. (בראשית כד, כז): ויאמר ברוך ה' אלהי אדני אברהם אשר לא עזב חסדו וגו', ממה ששקפה הדרך לפני היתיי יודע (בראשית כד, כז): שפדך נחני ה' בית אחי אדני.

63) המשך ע"ב חלק ב עמוד תתקלה. וכן ה' בבהמ"ק שה' מאיר שם גילוי אלקוי כו' דע"ה שהעולם ה' במציאות וה' נתפס הישות והמציאות אבל בבהמ"ק ה' נתפס בפשיטות בחי' האלקות וכמ"ש שלש פעמים בשנה יראה וכשם שבא ליראות כך בא לראות כו' שה' שם הכרה והרגשת אוא"ס ב"ה בבחי' ראי' ממש כו' דבבהמ"ק ה' תפיסה דאלקות בפשיטות ומי שהי' בביהמ"ק ה' בו. הרגש האלקות ולא הרגש עצמו כלל, דלהיות שבביהמ"ק ה' גילוי אוא"ס כמ"ש אכן יש אלקים במקום הזה שה' שם גילוי ש' הוי' ממש וכמשנת"ל (ד"ה מצה זו) ה' כמו עולם אחר והי' שם הרגש האלקוי בכאו"א בדרך פשיטות ולא ה' הרגש המציאות כו', וביותר מזה יהי' לעתיד שיהי' גילוי אוא"ס ממש ויהי' נראה ונגלה לכל וכמו ונגלה כבודה' וראו בשר כו', וכמו"ך בגילוי הנבואה שיהי' לעתיד בכאו"א וכמ"ש ואשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם וגם על העבדי' והשפחות אשפוך את רוחי כו'. ולא כמו גילוי הנבואה בניביאים שיש בזה כמה תנאים שיהי' ראוי לגילוי הנבואה וכמו אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר כו', ואחר כ"ז ה' גילוי הנבואה כדבר פלא שלמעני מהטבע עד שהי' הנביא בהפשטת גופו לגמרי כו' מפני שהי' כמו גילוי שלמעני מהטבע שהטבע לא יוכל לקבל זאת וע"כ ה' צ"ל הפשטת הגשמי וביטול החושים וכמו ויפשט את בגדיו וכמו ואראה ואפול על פני כו', מש"ב לעתיד יהי' הנבואה כמו דבר טבעי שיהי' גם בילדים וילדות כו' שזהו מצד גילוי אור אלקי הנעלם

ט): לולי ה' צבאות הותיר לנו שריד. תנא משמתו נביאים אחרונים, חגי, זכריה ומלאכי, פסקה רוח הקדש מישראל, אף על פי כן היו משמשין בבת קול, מעשה שנמנו חכמים בעלית בית גדיא ביריחו, יצתה בת קול ואמרה להם, יש בניכם אדם אהד שהוא ראוי לרוח הקדש אלא שאין דורו פדי לכה, נתנו עיניהם בהלל הנקון, כשמת היו אומרים עליו הא ענו הא חסיד תלמידו של עזרא. שוב מעשה שנמנו בכרם ביבנה חכמי ישראל, וכי בכרם היו, אלא זו סנהדרין שעשויה שורות שורות דגלים דגלים כמטעת של כרם. יצתה בת קול ואמרה להם, יש בניכם אדם אהד שהוא ראוי לרוח הקדש, אלא שאין דורו פדי לכה, נתנו עיניהם בשמואל הקטן, וכשמת אמרו עליו הא ענו הא חסיד תלמידו של הלל הנקון. אף הוא אמר שלשה דברים בשעת מיתתו, שמעון וישמעאל, לחרבא ושאר חברוהי לקטלא, ושאר עמא לבינא, ועקון סגיאן עתידין למיתי בעלמא, ובארמי אמרו. ואף על והודה בן בבא התקיננו שיהו אומרינו עליו הא ענו הא חסיד תלמידו של שמואל, אלא שנטרפה לו שעה, שאין מספידין הרוגי מלכות. מעשה ששמע יוחנן כהן גדול בת קול יוצאת מקדש הקדשים ואמרה נצחו טליא דאזיל לאגתא קרבא באנטוכיא, וכתבו אותו היום ואתה שעה וקנה כן, ובאותו היום נצחו. מעשה ששמע שמעון הצדיק בת קול יוצאת מבית קדש הקדשים ואמרת בטילת עבידתא די אמר סנאה למיחרבא היכלא ונהרג גיוסולוקין ובטלו גזרותיו, ובלשון ארמי שמעון. רבי חונאי בשם רבי ראובן, מלך במדינה צועקים לו והוא עושה, אם אין מלך במדינה, איקונין שלו שם, אלא שאין איקונין עושה מה שהמלך עושה. רבי יוחנן ורבי שמואל בר נחמן, רבי יוחנן אמר כתיב (דברים כה, טו): ונתן ה' לך שם לב רגז, פינן שעלו רגז נתן ועלה עמקם. רבי שמואל אמר שמה לב רגז, פינן שעלו נתרפאו. ריש לקיש פד הנה חמי להון מצמתין בשוקא הנה אמר להון בדרו גרמיכון, אמר לו בעליתכם לא נעשיתם חומה וכאן באתם לעשות חומה. רבי יוחנן פד הנה חמי להון הנה מקנתר להון, אמר מה נביא מקנתר להון, שנאמר (הושע ט, יז): מאסם אליהי כי לא שמעו לו, ואנא לית אנא מקנתר להון. אמר רבי אבא בר כהנא, אם ראיית ספסליו מלאין בבליין בארץ ישראל, צפה לרגלי מלך המשיח, מה טעם (איכה א, יג): פרש רשת לרגלי. תני רבי שמעון בן יוחאי אם ראיית סוס פרסי קשור בקברי ארץ ישראל, צפה לרגליו של משיח, מה טעם (מיכה ה, ד): והיה זה שלום אשור כי יבוא בארצנו וכי ירדו בארמנותינו ונקמנו עליו שבועה רעים וגו', ואלו הן שבועה רועים, דוד באמצע, אדם, שת, מתושלח

מימינו, אברהם ויעקב ומשה משמאלו, ויצחק להיכן הלה, הלה וישב על פתחה של גיהנם להציל בניו מדינה של גיהנם, (מיכה ה, ד): ושמנה נסיכי אדם, אלו הן שמונה נסיכים, ישי, שאול ושמואל, עמוס, צפניה, חזקיה, אליהו ומלך המשיח.

יומא ט עמוד ב. כדתניא משמתו הנביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל.
רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ט הלכה ב. אם פן למה נאמר בתורה (דברים יח יח) "נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך". לא לעשות דת הוא בא אלא לצוות על דברי התורה ולהזהיר העם שלא יעברו עליה. כמו שאמר האחרון שבהן (מלאכי ג כב) "וזכרו תורת משה עבדי". וכן אם צננו בדברי הרשות כגון לכו למקום פלוני או אל תלכו. עשו מלחמה היום או אל תעשו. בנו חומה זו או אל תבנוה. מצנה לשמע לו. והעובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים שנאמר (דברים יח יט) "והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו":

65) יומא כא עמוד ב. ובמקדש שני מי הוא? והאמר רב שמואל בר אינאי: מאי דכתיב: "וארצה בו ואפבד", וקרינו "ואפבדה". מאי שנא דמחוסר ה"א — אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו הן: ארון וכפורת וכרובים, אש, ושכינה, ורוח הקודש, ואורים ותומים. אמרי: אין, מיהנה הנה, סיועי לא מסייעא.

66) משפטים כג, יז. שלש פעמים בשנה יראה כל-זכורף אל-פני האדון והנה:

ראה טז, טז. שלוש פעמים בשנה יראה כל-זכורף את-פניו והנה אלהיך במקום אשר יבחר בתג המצות ובתג השבועות ובתג הספחות ולא יראה את-פני יהוה ריקם:

הגיגה ב עמוד א. ודלא כי האי תנא, דמנאי: יוחנן בן דהבאי אמר משום רבי יהודה: סומא באסת מעיניו פטור מן הראייה, שנאמר: "יראה", "יראה" — כדרך שפא לראות כד בא ליראות. מה לראות בשמי עיניו, אף ליראות בשמי עיניו.

67) מגילה כ עמוד ב. מתני' כל היום פשר לקריאת המגילה, ולקריאת ההלל, ולתקיעת שופר, ולנטילת לולב, ולתפלת המוספין, ולמוספין, ולוידוי הפרים, ולוידוי מעשר, ולוידוי יום הכפורים. לסמיכה, לשיחטה, לתנופה, להגשה, לקמיצה, ולהקטרה, למליקה, ולקבלה, ולהנייה, ולהשקיית סוטה, ולעריפת העגלה, ולטהרת

המצורע. כל הלילה פשר לקצירת העומר, ולהקטר חלבים, ואברים. זה הפלל: דבר שמצנתו ביום — פשר כל היום. דבר שמצנתו בלילה — פשר כל הלילה. גמי מנלן? דאמר קרא: "והימים האלה נזפרים ונעשים". לקריאת ההלל, דכתיב: "ממזרח שמש עד מבואו". (רבי יוסי) אומר: "זה היום עשה ה'". ולנטילת לולב, דכתיב: "וילקחתם לכם ביום הראשון". ולתקיעת שופר, דכתיב: "יום תרועה יהיה לכם". ולמוספין, דכתיב: "דבר יום ביומו". ולתפלת המוספין — כמוספין שויוה רבנו. ולוידי פרים, דלויף "כפרה" "כפרה" מיום הכפורים. דתנא גבי יום הכפורים: "וכפר בעדו ובעד ביתו" — בכפרת דברים הכתוב מדבר. וכפרה ביממא הוא, דכתיב: "ביום הזה יכפר עליכם". ולוידי מעשר וכו', דכתיב: "ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית", וקמיה ליה: "היום הזה ה' אלהיך מצוד". לסמיכה ולשחיטה, דכתיב: "וסמך ... ונחט", וכתיב בה בשחיטה: "ביום זבחכם". ולתנופה, דכתיב: "ביום הניפכם את העומר". ולהגשה — דאימקש לתנופה, דכתיב: "ולקח הפנה מיד האשה את מנחת הקנאות והניף... והקריב". ולמליקה ולקמיצה ולהקטרה ולהגיה, דכתיב: "ביום צוותו את בני ישראל". ולהשקניית סוטה — אתנא "תורה" "תורה". כתיב הכא: "ועשה לה הפנה את כל התורה הזאת", וכתיב התם: "על פי התורה אשר יורו ועל המשפט". מה משפט ביום — אף כאן ביום. ולעריפת העגלה, אמרי דבי רבי ינאי: כפרה כתיב בה, כקדשים. ולקטרת מצורע, דכתיב: "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו".

רמב"ם הלכות מעה"ק רפ"ד. כל הקרבנות אין מקריבין אותן אלא ביום שנגאמר (ויקרא ז לח) "ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם" ביום ולא בלילה. לפיכך אין שוחטין זבחים אלא ביום ואין זורקין דמים אלא ביום השחיטה שנגאמר (ויקרא ז טז) "ביום הקריבו את זבחו" ביום הזבחה תהיה ההקרבה. וכיון ששקעה החמה נפסל הדם:

(69) אבות פרק ה משנה ה. עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מרים בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחיים, ולא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתחוים רוחים, ולא הזיק

נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים:

(71) רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ט. דבר ברור ומפירש בתורה שהיא מצנה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שנוי ולא גרעון ולא תוספת שנגאמר (דברים יג א) "את כל הדבר אשר אנכי מצנה אתכם אתו תשמרון לעשות לא תסף עליו ולא תגרע ממנו". ונגאמר (דברים כט כח) "והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת". היא למדת שכל דברי תורה מצוין אנו לעשותן עד עולם. וכן הוא אומר חקת עולם לדורותיכם. ונגאמר (דברים ל יב) "לא בשמים היא". היא למדת שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. לפיכך אם יעמד איש בין מן האמות בין מישראל ויעשה אות ומופת ויאמר שה' שלחו להוסיף מצנה או לגרע מצנה או לפירש במצנה מן המצות פרוש שלא שמענו ממשה. או שאמר שאותן המצות שנגצטוו בהן ישראל אינן לעולם ולדורי דורות אלא מצות לפי זמן היום. הרי זה נביא שקר שהרי בא להכחיש נבואתו של משה. ומיתתו בתנאק על שהזיד לדבר בשם ה' אשר לא צוהו. שהוא ברוד שמו צנה למשה שהמצנה הזאת לנו ולבנינו עד עולם (במדבר כג ט) "לא איש אל ויכזב":

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה ג. ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו [ב]. אין הדבר כן. שהרי רבי עקיבא חכם גדול מסכמי משנה היה. והוא היה נושא פליו של בן כוזבא המלך. והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח. ונדמה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח. עד שנגהרג בעונות. פיון שנגהרג נודע להם שאינו. ולא שאלו ממנו חכמים לא אות ולא מופת. ועקר הדברים ככה הן. שהתורה הזאת חקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי עולמים. ואין מוסיפין עליהן ולא גורעין מהן:

הלכות מעשה הקרבנות ספ"ב. וכשם שהקריבו הנשיאים בתנפת המזבח דברים שאין כמותן לדורות והקריבו בשבת כן הנשיא מקריב תנפתו בשבת לעתיד כאשר מפירש שם. וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי מלואים היו ואינן נוהגין לדורות. אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפרשנו כמו שהעתיקום מפי משה רבנו אין להוסיף עליהם ואין לגרע:

לקוטי שיחות חלק יט שם. און דאס איז אויך דער טעם וואס די מצוות בתורה זיינען יילעולם ולעולמי עולמים, און ס'איז אין זיי ניט שייך קיין שינוי גרעון אדער תוספת ווארום וויבאלד אז תורה און מצוות אנטהאלטן אין זיך דעט "אנא נפשי" פון אויבערשטן, איז דאך ניט שייך אין זיי קיין שינוי ווי ס'איז ניט שייך קיין שינוי אין דעם אויבערשטן אליין.

72) פרש"י בראשית א, א. בראשית ברא אין המקרא הנה אומר אלא דרשני, כמו שדרשוהו רבותינו בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו (משלי ח'), ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו (ירמיה ב');

73) ע"ז ג עמוד ב. אומרים לפניו רבש"ע שמים וארץ נוגעין בעדותן שנאמר (ירמיהו לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת (דאר"ש) [ואר"ש] בן לקיש מאי דכתיב (בראשית א, לא) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את תורתו מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

74) רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ט הלכה ב. אם כן למה נאמר בתורה (דברים יח יח) "נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך". לא לעשות דת הוא בא אלא לצוות על דברי התורה ולהזהיר העם שלא יעברו עליה. כמו שאמר האחרון שבהן (מלאכי ג כב) "זכרו תורת משה עבדי". וכן אם צננו בדברי הרשות כגון לכו למקום פלוני או אל תלכו. עשו מלחמה היום או אל תעשו. בנו חומה זו או אל תבנוה. מצנה לשמע לו. והעובר על דבריו חיב מיתה בידי שמים שנאמר (דברים יח יט) "והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו".

75) צפנת פענח מכות עמוד 116. ראה בסוף.

שם עמוד 118. ראה בסוף.

מפענח צפונות פרק ו סי"ז. ראה בסוף.

שם פרק ח סימן ז. ראה בסוף.

חולין פה עמוד ב. מתני' בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה זה הכלל דבר שגופה אסור ושאינה גופה מותר: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב ואבר עצמו אסור מאי טעמא דאמר קרא (שמות כב, ל) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון

שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר תנן בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה מאי לאו אאבר לא אעובר אי אעובר מאי איריא החזירו אפילו לא החזירו נמי הוא הדין אף על גב דלא החזירו ואידי דקא בעי מיתנא סיפא הוציא את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד תנא נמי רישא החזירו.

שם צט עמוד א. רבינא אמר לא נצרכא אלא למקום חתך דאמר מקום חתך בעלמא אסור וחכא שרי.

שבועות טו עמוד ב. מתני' אבר שיצא מקצתו, חותך עד שמגיע לעצם, וקולף עד שמגיע לפרק, וחותך ובמוקדשיו — קוצץ בקופיץ, שאין בו משום שביבת העצם. מן האגף ולפנים — קלפנים, מן האגף ולחוץ — קלחוץ. החלונות ועובי החומה — קלפנים. **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב: וכן לתפלה. ופליגא דרבי יהושע בן לוי. דאמר רבי יהושע בן לוי: אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. הא גופא קשיא, אמרת: מן האגף ולפנים — קלפנים, הא אגף עצמו — קלחוץ. אימא סיפא: מן האגף ולחוץ — קלחוץ. הא אגף עצמו — קלפנים! לא קשיא: כאן — בשערי עזרה, כאן — בשערי ירושלים.

בראשית ב, ב. ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל-מלאכתו אשר עשה:

רש"י ד"ה ויכל אלהים ביום השביעי. ר' שמעון אומר בפשר נדם, שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחל על הקדש, הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו, נכנס בו פחות השערה, ונראה כאלו כלה בו ביום. ד"א מה הנה העולם חסר? מנוחה, באת שבת באת מנוחה, קלתה ונגמרה המלאכה:

בראשית רבה פרק י, ט. רבי שאליה לרבי ישמעאל ברבי יוסי, אמר ליה שמעת מאביה מהו ויכל אלהים ביום השביעי, אתמיהא. אלא כזה שהיא מכה בקורנס על גבי הסדן, הגביהה מבעוד יום והורידה משתחשו. אמר רבי שמעון בן יוחאי בפשר נדם שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעויתיו, הוא מוסיף מחל על הקדש, אבל הקדוש ברוך הוא שהוא יודע רגעיו ועתיו ושעויתיו, נכנס בו פחות השערה. גניבא ורבנו, גניבא אמר משל למלך שעשה לו חפה, וציינה וכיינה, ומה היתה חסרה, פלה שתפנס לתוכה. כף מה הנה העולם חסר, שבת. רבנו אמרי משל למלך שעשו לו טבעת, מה היתה חסרה, חותם. כף מה הנה העולם חסר, שבת. וזה אהד מן

הדברים שישנו לתלמי המלך, ויכל אלהים ביום הששי וישבות ביום השביעי. תלמי המלך שאל את הזקנים ברומי, בכמה ימים ברא הקדוש ברוך הוא עולמו, אמרו לו לששה ימים. אמר להם ומאותה שעה גיהנם נסוקת לרשעים, אוי לעולם מדיניו. מלאכתו, לא כן אמר רבי ברכיה בשם רבי סימון, לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, ואת אמר מפל מלאכתו, אמתה. אלא להפריע מן הרשעים שהן מאבדין את העולם שונברא פלו בעמל וביגיעה. ולתן שחר טוב לצדיקים שהן מקימין את העולם שונברא פלו בעמל וביגיעה. ומה נברא בו לאסור ששבת, שאנו, ונחת, שלנה, והשקט. רבי לוי בשם רבי יוסי בן רבי גהוראי, כל זמן שהיו ידי קונייהם ממשמשין בהם היו מותחים והולכין, פינן שפחו ידי קונייהם מהן, נתן להם נחה, (שמות כ. י): וינח לעולמו ביום השביעי, אמר רבי אבא בשר ודם בשעה שהיא עושה אסטאטיבה אינו נותן דונטיבה, ובשעה שהיא נותן דונטיבה, אינו עושה אסטאטיבה, אבל הקדוש ברוך הוא עושה אסטאטיבה ונותן דונטיבה, וישבת ויברך.

77 בראשית ב, ה. וכל י שים השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יהוה אלהים עליה ארץ ואדם אין לעבד את האדמה:

רש"י ד"ה טרם יהיה בארץ. כל טרם שבמקרא לשון עד לא הוא, ואינו לשון קדם, ואינו נפעל לומר הטרם, פאשר יאמר הקדים וזה מוכיח, ועוד אחר כי טרם תיראון (שמות ט) עדן לא תיראון, ואף זה תפרש עדן לא הנה בארץ, פשנמרה בריאת העולם בששי קדם שונברא אדם, וכל עשב השדה טרם יצמח, עדן לא צמח, ובג' שפתיב תוצא הארץ, לא יצאו, אלא על פתח קרקע עמדו עד יום ששי:

78 ספר המאמרים תרנ"ט עמוד קיד. ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת כו' וכדה על שכמה כו' ותרד העיינה ותמלא כדה ותעל. ואיתא במד"ר פ"ס, תני רשב"י ג' הם שנענו במענה פיהם אליעזר משה ושלמה, אליעזר דכתיב ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת, משה דכתיב ויהי ככלותו לדבר הדברים האלה ותבקע האדמה, ושלמה דכתיב ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' ואש ירדה מן השמים. ובנזה"ק מדייק דעם היות שכולם נענו במענה פיהם מ"מ יש יתרון באליעזר לגבי משה ושלמה שהם גענו ככלותם לדבר, היינו כשגמרו תפלתם ואליעזר נענה טרם שכלה לדבר

כו'. ולכאורה אינו מובן איך שייך לומר שתפלת אליעזר פעל יותר מתפלת משה ושלמה שהוא נענה קודם שגמר תפלתו כו'. וצ"ל תחלה שרש ענין מה שנענו במענה פיהם. והנה בד"כ מה שנענו במענה פיהם ה"ו הוראה על מהירות ההמשכה, וכידוע שיש בהמשכת אלקות ב' אופנים וכמ"ש השולח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו. השולח אמרתו ארץ היינו ההמשכה ההולכת לאט לאט, והיינו מה שנמשך בבחי' השתל' מעל"ע ממדריגה למדריגה שמתעכבת בכל מדריגה ובכל עולם כו', שז"ע מה שאנו מבקשים בכל יום בשמו"ע ב"ב ברכות האמצעות שאדם שואל צרכיו בהם רפאינו וברך עלינו אך מ"ש עד מהרה ירוץ דברו היינו שנמשך במהירות ואינו מתעכב בהעולמות. והענין הוא, לפי ששרש ההמשכה היא מלמעלה מסדר השתל', דאית חסד ואית חסד, אית חסד שע"פ סדר השתל' וההמשכה מבחי' חסד זה הוא שמתעכב כו', אבל אית חסד בחי' רב חסד שלמעלה מסדר השתל' וכשנמשך מדריגה זו אינו מתעכב כלל ונמשך במהירות בלי שום עיכוב. וזהו"ע מה שנענו במענה פיהם היינו לפי שהגיעו בתפלתם בבחי' אור א"ס שלמעלה מסדר השתל' ולכן נענו מיד בלי שום עיכוב כלל כו'.

סה"מ תש"ה עמוד 110. וזהו דכתיב השולח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו, השולח אמרתו ארץ היינו ההמשכה ההולכת לאט לאט והיינו מה שנמשך בדרך השתל' מעילה לעלול ממדרי' למדרי' שמתעכבת בכל מדרי' ובכל עולם, שז"ע מה שאנו מבקשים בכ"י בשמו"ע ב"ב ברכות האמצעות שאדם שואל צרכיו בהן רפאינו וברך עלינו ולכאו' הלא מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה שנמשך שפע חיות ומזון על כללות השנה וא"כ למה צריכים עוד לבקשות, אך הענין דמה שנמשך בר"ה היינו כללות ההמשכה שנמשכת משרשה ומקורה אבל אח"כ כשהשפעה כבר נמשכת מעולם לעולם ומתעכבת בכל עילה ועלול הרי יבול להיות שהשפעה תשאר למעלה בשרשה ומקורה ולא תומשך למטה כלל או תומשך במדרי' הרוחני' ולא בגשמי' הנה ע"ז צריכים הבקשות שתומשך למטה ושתהי' ההמשכה בגשמי' בבני חיי ומזוני, וזהו ג"כ מה שאדם נידון בכל יום והלא הדין ומשפט הוא בר"ה וכבר נמשך לו שפע חיות ומזון וא"כ מהו הדין ומשפט עוד בכל יום, אך הדין ומשפט שבכל יום הוא לפי שהשפע מתעכבת בכל עולם לכן יש דין ומשפט אם תומשך למטה ואיך יהי' אופן ההמשכה, וע"ז הן הבקשות דשמו"ע שיומשך כפי אופן המצטרך לו, וכ"ז בההמשכה ההולכת לאט לאט, אך

מ"ש עד מהרה ירוץ דברו היינו שנמשך במהירות ואינו מתעכב בהעולמות, והענין הוא לפי ששרש ההמשכה היא מלמע' מסדר השתל' דאית חסד ואית חסד, אית חסד שע"פ סדר השתל' וההמשכה שמבחי' חסד זה הוא שמתעכבת, אבל אית חסד בחי' ורב חסד שלמע' מסדר השתל' וכשנמשך ממדרי' זו אינו מתעכב כלל ונמשך במהירות בלי שום עיכוב.

(79) לקוטי תורה ס"פ קרח. כי אית חסד ואית חסד חסד עולם ורב חסד והנה ההמשכה ע"י אהרן הוא מבחינת ורב חסד כנזכר עייף בהעלותך. ועפ' ועשית בגדי קדש והוא חסד שבלי גבול שיורד ונמשך ע"פ מדותיו ואין שום בחינת דין שיעכבו כלל. משא"כ בחסד עולם יש כנגדו בחינת דין המעכבו ועמ"ש במ"א ע"פ חסדי הי כי לא תמנו.

(80) תהלים קמז, טו. השלם אַמְרָתוּ אַרְץ עַד־מֶהְרָה גְרוֹץ דְבָרוֹ:

(81) ביאורי הזהר פרישת בשלח מג עמוד ג. והנה קמי' עצמותו ית' הרי בי דעות אלו שוין ואינם סותרים זא"ז כלל שעיקר ההפרש ביניהם הוא מצד התהוות הנבראים אבל בעצמות האורות דאצ' שניהם שוין כו' עד שיוכל להיות היש אין והאין יש שלא כסדר ההשתלשלות מבי' הכנויים ים וארץ כו'... ויובן זה ממה שאנו רואים בנצוץ האלקי בתפלה כשכלתה נפשו בתשוקתו הוא מתבטל ממציאאותו ונעשה מיש אין ואינו נפרד כלל וכלל כו' ולמעלה ממדריגה זו הוא כשממשיך אלקות בתפלתו בשאומר ברוך אתה הי פיי שיתגלה בחיי הויי בזה העולם כידוע בבחיי יש ודבר מה דוקא כוי הרי נעשה מהיש הנפרד מכח הפועל שבבחי' ארץ כנ"ל וכמ"כ יהי' כללות גילוי אלקות בכללות נ"י בזה העולם לע"ל דכתיב וראו כל בשר כו'.

פינחס נימלה סמנו רוח הקודש ההיד פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן נגיד היה עליהם (והיא ט כ) נגיד הוא עליהם אין כתי' אלא היה עליהם לפנים וי"י עמו (שם שם):

ד (טו) ויהי הוא מרם כלה לדבר חני ר' שמעון שלשה חס שנענו במענה פיהם, ואילו הן אליעזר עבד אברהם משה ושלמה, אליעזר ויהי הוא מרם כלה לדבר, משה ויהי ככלותו לדבר

5 אח כל הדברים האלה ותבקע האדמה (במדרג טו לא), שלמה וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה (רחיב ז א):

ה (טז) והנערה מוכת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה חנינן מוכת עץ כתובתה מאחיו דברי ר' מאיר וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה, ר' אבהו משי' ר' אלעזר מעמי דרי' מאיר ואיש לא ידעה הא אם נבעלה מעץ בתולה, מעי' דרבנן בתולה הא אם נבעלה מעץ אינה כהולח:

8 ילקוט ר' קיס: 7 ילקוט ט: כסותם פ"ט ט"ז: 8 יומי' כסותם פ"ט כ"ט ז':

ורשב"ל (וריש לקיש ב) ר' יוחנן אמר דמיס חייב (היה חייב ב) ורשב"ל (ריש לקיש ב) אמר אמ"י דמיס לא היה חייב דתנינן על (אמי על ב) דבר שהוא ראוי ליקרב ע"ג (על גבי ב) המוכח וקרב (יקרב על גבי המוכח ב) דבר שאינו ראוי ליקרב (שאינו ליקרב ב) על גבי המוכח לא יקרב ע"ג (על גבי ב) המוכח אלא כל מי שהוא משלם (נדר ומשלם ב) נדרו זוכה ומשלם (ששלם ב) נדרו כירושלם החי' (היה ב) נדרו לויי' אשלם (אשלם נגדה נא לכל עמו ב) היכן כחצרות יי' א"כ | 1 נימלה | פואתי, נמלה דנ, נמלה ב | הימנו תי | * חקודש דין | קודש ל, חקודש דפא'נכתו, נבואה א' | פינחס | ת, פנחס דפ, ופינחס, ופינחס אגבי | בן-חכח | ד'פא, בן אהרן ב, לי' דונתו | נגיד היה עליהם | נגיד.. עליהם לפנים וי"י עמו א, נגיד.. וי"י עמו ג, נגיד היה ר, לי' ד'פ"ב | 2 נגיד הוא — וי"י עמו | נגיד הוא.. אין כתי' כאן אלא נגיד היה עליהם.. וי"י עמו ב, הוא נגיד עליהם אין כתי' כאן אלא היה נגיד לפנים וי' (וי' ד'ר) עמו דת, הוא.. אלא נגיד לפנים וי' עמו ת, נגיד הוא.. כימיס החס וי"י עמו אין כתי' כאן [אלא] נגיד היה עליהם לפנים וי"י עמו פ, נגיד הוא עליהם אין כתי' כאן אלא היה א', לי' וני, נגיד הוא עליהם אין כתי' כאן אלא היה עליהם ככר וידר יפתח נדר לויי' וכי נדר חיה ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמ"י חקודש דמיס היה חייב ורשב"ל אמ"י דמיס לא היה חייב דתנינן אמ"י על דבר שהוא ראוי ליקרב ע"ג המוכח וקרב ע"ג המוכח רבר שאינו ראוי ליקרב ע"ג המוכח לא יקרב על גבי המוכח אלא כל שהוא משלם נדרו זוכה ומשלם נדרו כירושלם החי' נדרו לויי' אשלם נגדה נא לכל עמו בחצרות בית יי' א' | 8 לרב | ואכתו, ~ וגי' דג | תאני ג | ר' שמעון בן יוחי וחנ, .. בן יוחאי דכתו' רשב"ל א', ר.. בן יוחי אומ"י פ | ג' דא | בסמך שבסוף א' | ואילו חן | ו, ואלו הן א'ת, ואלו הם ח, אלו חן א'. אלו הם ב, לי' דפני | 4 עבד | פואנכתו, עבדו של ד | משה | גי, ומשה דפואנכתו | * הוא פואנכתו | ל לר | לרב | ואכ"י, ~ וגי' ג, והנה רבקה יוצאת דמת | משה | פואנכי, ~ דכתי' דא'כת | 5 אח — האלה דפואנכתו | וגי' א', לי' לא' | ותבקע האדמה | פ, ותבקע.. אשר תחיהם דנתו, ותבקע וגי' ו, לי' א'כ | שלמה | וגי', ~ דכתי' פאכ, דכתי' ביה דת | ויהי ככלות א'ת | להתפלל | וגי', ~ אל יי' דפא'כ, וגי' א' | 6 ירדה | ~ סן השמים פא'נכתו, סן השמים וגי' דן | 7 מוכת | מכת ד | * מאד — ידעה חנכתו | מאד.. ואיש פ, מאד בתולה דא'י, מאד א', לי' לו | 8 כרכו | גבי | * אומרים דפונ | אוי' ל, אוי' ב, אומרי' א, יו"ת | מנא | אבהו | פואנכ, חנינה דת | משום דפכת, בשם ואנ | לעור, אליעזר פא'כ | מעמיה דאנת, מעמא פכשי | 9 מעמתו ג, מעמיה דת, מעמיהו א, מעמא פכשי | אם לי' גי |

1 בן אהרן הכהן, וכי' בדפ"ר (והוגת בריו) ובכ"י כו"א או' ובי, ובכ"י בן אלעזר בן אהרן, ובר"ק בן אלעזר הכהן, והג"י וי"י עמו איתא גם בדפ"ר ובכ"י שצוינתי, ובמקרא כתוב ופינחס בן אלעזר נגיד היה וכו' וי"י עמו, ונשתבש אלעזר בן אהרן הכהן עפ"י פסוקים אחרים כמו במדרג ג' ליב ד' מ"ו, ועל הג"י פינחס בלא וי"י עמי לעול צד 129 בדיה ראיתו וכו': 8 במענה פיהם, בעוד שמענה לשונם כפיהם, ובלק"ט העתק שלשה נענו במענה פיהם אליעזר עבד אברהם דתיב ותי' וכו' לדבר משה ושלמה ויהי ככלותו להתפלל אל יי' ויחש יורה סן השמים ועח"ג, ונכון הפסוק לפנינו בכ"ל, ותחיתם שלמה דתיב ויהי ככלותו להתפלל אל יי' וכו' ועמי' במ"י לעול צד 85 בדיה ובספרים נחערכב עם ה' במ"א ח' ניד ויהי ככלות להתפלל אל יי' וכו' ועמי' במ"י לעול צד 85 בדיה בשביל וכו', ותוכה שבכל שאר הספרים הג"י סן השמים ובמקרא בדה"כ שם כתוב מה שמיס, ובשכל טוב העתיק שלשה נענו במענה פיהם אליעזר עבד אברהם ומשה ושלמה וכו', וגם שם נשתבש ויהי ככלות שלמה וכו', ומסיים שם ונדרוש הדבר וכו' כי לא נראה דבר פשוט שהרי במשה ושלמה נענו לאחר שכלו תפילתן ואלו אליעזר בטרם כלה תצ"ע: 7 תנינן, במשנה כתובות שם מ"ב בתולה כתובתה מאתים וכו' ושם מ"ג הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי ר"ם וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה, ובמתניתא דתלכודא רבני מערבא הגדול וכו' והקטן וכו' ומוכת עץ כתובתה מאתים וכו' והכ' אומ"י וכו' כתובתה מנה, וכן מנא בכ"י ועמי' גם לעול צד 80, והג"י כד ברי ר' ירמ' כמו לעול צד 122 ועד 165: 8 ר' אבהו, בן חני' חכונת וכן בשכל טוב צד 86 ר' אבהו בשם ר"א, וכדפוס' וכי"ת משושב ר' חנינה ועמי' גם באגדה ח"ב צד 10: 9 הא אם נבעלה וכו', שנתקע לה עץ באותו סקום היא בחולה ובתולה כתובתה מאתים ודורש ז' איש לא וכו' לפי ידעה דאי בתולה לתוד היא מיאש השתא דתיב נמי ואיש לא ידעה איתר קרא בתולה לומר אמילו מעץ ועמי' ביס"ת, וריש לקיש דורש ואיש לא ידעה ממקום אחר כיומר שיא כדרכת ורי' דורש ואיש וכו' אמילו אדם וכו', וכירוש' כתובות שם מתבין לר"ם (דאמר מוכת עץ כתובתה מאתים) בתולין אין כאן ותומר כתובתה מאתים אמר לון וכי בתולין הדבר תלוי תרי בוגרת אין לה בתולים וכתובת' מאתים תרי בתולת סן חנישוואין יש לה בתולין

נור

פרשת חיי שרה ס ו

תרמא הקודש תרמא

וכן היה ראוי לדחותו מפני פיקוח נפש, כיון דלפני שיטתם לא היו נמי איפכא פיקוח נפש דרביס. ובאשר לא עשו כן והניחוהו להקריב צחו, ע"כ היו כמודים מתחלה לסברת יפתח, וממילא שזב לא היה להם לעשות מריצה עמו צנזון זה, והיינו דקאמר התם דפנחס הל"ל להו להמיר נדרו של יפתח לא צאתם ולעשות עמו מריצה צאתם, דהני תרמי דסתרין אהדדי ניניהו וכדאמרן, ונכון הוא: ה' ש'ש'שה הם שנענו במענה פיהם. יש לדקדק דמ"מ לא דמי ממש להדדי, דאלעזר נענה מיד צחון מענה פיו כדכתיב והוא טרם כילה לדבר, אבל משה ושלמה לא נענו אלא אחר מענה פיהם דכתיב צהו ככלותו לדבר, ואיך וזה אליעזר עבד אצרהס למדרגה ימירה ממשה אדון הנביאים ומשלמה אדון החכמים. ואגב אורחין יתבאר מה שאמר הכתוב

ובשעה שירד האש לפני שלמה, אז מיד ראו את אשר לפניהם שנתמלא מצוקסם, ואם היה זה תוך מענה פיהם ודאי היו מפסיקים תפילתן, ולפי שה' מתאוה לשמוע קול תפילתן לכך לא נענו אלא לאחר הקריאה, אבל צאלעזר לא שייך הא משום דהו ציה דצר שאינו מפורסם, כי הרי גם אחרי ראותו רבקה יוצאת עדיין לא נודע לו אז כי יתקיים זה סימנו צהשקאת המים, וכי היא האשה אשר הוכיח ה' לנן אדוניו שתתרחק להיות לו לאשה, והילכך אפ"ה אחי גמר כל תפלתו וכמפורש גם צכתו, אלא דלמפרע איגלי ליה מילתא שכבר נענה קודם הקריאה, והילכך צדידיה ודאי הו עדיף טפי להיות נענה קודם הקריאה, דהשתא תרמי אימניה ציה, דהא איגלי מילתא למפרע שנענה עוד קודם הקריאה, צאופן שלא היה לריך הפצרת צקשה כלל

ו [ה] וְהַנְּעִירָה טַבַּת מִרְאֵה מֵאֵד

[עשיה סה. כד] והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע, דלכאורח קשה רישא לסיפא, דצרישא קאמר שנענים עוד קודם הקריאה, וצסיפא משמע שאינם נענים אלא צומן הקריאה והדיבור. וכן אמאי צרישא אמר ואני אענה וצסיפא אמר ואני אשמע, וכן הול"ל סתם כשהם מדברים אני אשמע, ולמה דקדק לומר עוד הם מדברים דמאי עוד דייקא, ונ"ל לפרש עפמ"ש צפ"ג דתענית [כה ע"צ] שמואל הקטן הו גזר תעניתא וירדו להם גשמים קודם נן החמה, כצבורים העם לומר שצחו של צבור הוא, אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה, לעבד שמצקש פרס מרצו, א"ל תנו לו ולא אשמע קולו, כלומר ואין כך המדה צדיקים, וכדאמרינן שהקצ"ה מתאוה לשמוע כל תפלתן של צדיקים. ומסיק תו שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו להם גשמים לאחר כן החמה, וכצבורים העם לומר שצחו של צבור הוא, אמר אמשול לכם משל למה הדבר דומה, לעבד שמצקש פרס מרצו וא"ל המתניו לו עד שיתמוקק וינטער ואח"כ תנו לו. ולשמואל הקטן שצחו של צבור היכי דמי, אמר משיב הרוח ונשיב זיקא, א"ל מוריד הגשם ואחי מיטרא, אבל מקמי הכי לא. ויש לדקדק א"כ מאי האי דכתיב והיו טרם יקראו ואני אענה, ומיפוק ליה דהא משיב גנאי כשאינו שומע לקולו ועדיף טפי להיות נענים אחר הקריאה.

כי אם משאלות לצבו שהוא סימן חיבה ציומר. וכן נתקיים צו גם החלוקה אחרת ששמע ה' גם כל תפלתו, כי גם לאחר שנענה לא הפסיק תפלתו באשר עדיין לא נודע לו הדבר וכזכר. וממילא הא דכתיב והיה טרם יקראו ואני אענה, נמי מיירי דוקא צכה"ג צצבר שאינו מפורסם להתפלל בשעה שנענה. וא"כ ניחא דקרא גופא מפרש ואזיל למילתיה אימתי והיה טרם יקראו אני אענה, צומן שעוד הם מדברים, כלומר דוקא צכה"ג דאף כשאני אענה אפ"ה עוד הם מדברים והולכים צתפלה אף לאחר שנענו, דהיינו צצבר שאינו מפורסם שאינם יודעים שנענו, אבל צלאו הכי ללא ועל זה אמר הטעם ואני אשמע, כלומר לפי שאז אני אשמע תפילתן שאני מתאוה לשמוע קול תפילתן, והילכך דוקא צכה"ג, אבל צצבר מפורסם צשעה שנענו מפסיקים תפילתן, אינו נענה אלא לאחר הקריאה כדי לשמוע קול תפילתן כדאמרן, וצכן סרו תלונות היפה תואר ע"ש:

דבתיב ביה ובכחות שלמה וכו'. כתב היפה תואר וז"ל, ואע"פ שלא נענה מיד, כי בכ"ד רגנות לא נענה להבנים הארון שדבקו שערים זה בזה, עד שהזכיר זכות דוד כדאיתא בפ"ב דשבת [ג ע"א], וא"כ ירדת האש לא היה עוד בעת ההיא, שהרי האש הוא הענן שירד כשהבניסו הארון, וכמ"ש לקמן ספר ב' ריש פ"ח, מ"מ כיון שבסוף תפילתו נענה מיד נמנה עם אלעזר ומשה עכ"ל. והוא דוחק. ולי נראה דהיה דלקמן ספר צ' פ"ח צודאי הוא רחוק מפשט הכתוב, שהרי צבר נזכר שם צכתו כינסת הארון לצית קדשי הקדשים לפני תפילה זו, ונ"ל דס"ל דאין מוקדם ומאוחר וכמ"ש שם צ"ה, אבל צאגדתין מני סבר דקרא כפשטיה שנאמר הכל כסדר וכדעת המפרשים שם, ולכך אמר שנענה גם שלמה אז צמענה פיו:

שי"ט"ב

צפנת

מהדורה תניינא

פענה

עמ

פרק ט' ד"א דבר ברור כו' והיב וכן אם לנו
 אך זה נימ גבי דין המצו' בתורה אם מלבד הדין יהי' זה בגרר העובר על דברי נביא דסיינו הני ששמעו מפי משי' יהיו חייבין ג"כ על כל דבר שזוה לנו מחמת העובר על דברי נביא מיתה בידי שמים מלבד הדין דכבי' המצו' בספרי פרי שופטים דרק אס שמע מפי הנביא עלמו א"כ הני ששמעו מפי משי' יהי' כמו עובר על דברי נביא וכבי' ד"ל דלכך מצו' ציומא דס"ו ע"ב דנס על ניסוף דע"ז חייב מיתה ביי"ש ע"ש בה"י ובתוספ' סנהד' דהוי מחלו' בזה אך משום דלא נתחייבו נס משום עובר על דברי נביא או דכיון דזה נאמר בגדר תורה ובגדר דין גלחיות הוי רק דין לכל וככ"ב בזה נימ גבי תורה אם זה בגדר גלחיות דכל הזמן הוי רק נקיטה או בכל רגע ורגע הוי כמו דבר חדש ונ"מ בגדר שעורין אם השעורין הוי לפי הזמן ולפי המקום או לפי השעור שהיה אז בזמן קבלת התורה ועי' במסכ' כלים פ"ז משנה י"א ובהך דערוצין ד"ל ודמיה ובהך מחלו' בערוצין שם ד"ל ע"א דרשב"א ורבנן גבי שעור הולאה שומאה וצירוש' שבת פרק כ"ב גבי הלל ג' שעורות ובבלי שם דק"י' בהך דר' יוסי ורבנן אם לעולם מיליין ג' שעורות וכס דק"ט גבי הילמי וערוצין דל"ד וד"ע ודי"ז גבי כל שהותר למקלת שבת מחלו' שם וע"ש דמ"ב וד"כ וכמ"מ בזה ועי' ציומא דפ"ח גבי עבילת בע"ק ביוה"כ דר"י אומר כל היום כולו ובתוספ' שם מצואר דק"א אכהניס משום דגבי תרומה לריך הערב שמש א"כ ע"כ לריך שיטבול מבעי"ז אבל בשבת דכיון דעיקר ההיתר משום מיקר כמבוא' שבת דק"א ובתרומה בעי כוונה לא וכמ"מ יצמות דמ"ו ע"ב גבי עבילת גר דאסור בשבת אבל ביוה"כ דלא אסור להקר דע"כ מכיון ומ"מ שרי מחמת מזג מותר כל היום ועי' מ"ק דף י"א גבי קלא רבא וקלא זוטא וצ"מ דף קכ"א גבי ג' ימים כו' ובפסחים דף מ"ח ע"ב גבי חימוץ וצ"ב דף כ"ט וגישין דף י"ד ובתוצות דף ק"ב ובסנהד' דף מ' ע"ב, והגדר הוא אם כל השעורין לא פלוג עי' יומא ד"פ ור"ה ד"ג או יש שעורין אשר הוא לפי האומד ועי' בקדושין ד"ב גבי פרושה ובכורות ד"ג נבי פדיון הבן דיש שם קרא דלריך שניהם לא פחות מהשיעור שהיה בזמן קהית ולהוסיף מוסיפין אך זה רק צמה שהוסיפו לנו הנביאי' כמו יחזקאל על השקלים ועי' תוס' כתוב' ד"י ע"א וצירוש' שם פ"א ה"ב דהוי זה מחלוקת ותוס' מנחות דע"ו ע"ב אך זה נימ אם יכולים לגרוע מן מה שהוסיף יחזקאל ועי' תוספות צ"ב דף פ"ב ע"ב גבי טבילה ועיין חולין דף ל"ב ע"ב בהך צעית דניד הנשה אם אזלינן בתר הפרט או בכלל אך שם שאני משום דשם תלי רחמנא קף וכן מצו' בד' רבינו בבל' נזקי ממין פ"ב וצירוש' פ"א דצ"ק דגבי בור של מיתה שם השעור כולל עשרה ספחים ואין נימ לנו צין גדול לקטן אבל לגבי ניוקין אף דקיי"ל ב"ק דל"א דגם לזה יש אומד מכ"מ שם הוי האומד לפי כאוי"א ולפי הזמן והמקום וכן גבי אומד למיתה ובחבלת אדם לאדם שם כך גבי אבן או אגרוף שם האומד הוי דין לא לפי ראות האדם ולכך מצו' סנהד' דע"ח דאם אמדו למיתה ואח"כ אמדו לחיים ואח"כ מת אם הוי אומד גמור לא רק הוקל דבזה פליגי ר' נחמיה ורבנן שם וכן באמדוהו לחיים ומת פסור שילא מצ"ד זכאי ע"ש בדע"ה ע"ב ברש"י ותוס' דכל זה גבי אבן או אגרוף אבל צברזל ע"ש דע"ו ע"ב שם הוי האומד רק לפי פרט וזמן וכן נימ גבי מכה עצרו דשם התורה נתנה זמן דיום או יומים ור"ל דכיון

שיש לו רשות להכותו אינו חייב רק אם הכהו מכה הממיתה ולא מכה שעי' זה גרמא למיתה ומצו' בחולין דל"א וכו' וכמ"מ גבי רסוק אבריה דאם חי מעל"ע אחר זה חזינן דלא הוי אז מפת מיתה בכל האברין רק זה י"ל שנעשה לו איזה דבר באבר אחד המסריפו וזה לריך צדיקה וסי' כן אך זה נימ אם אמדוהו שיחיה מעל"ע ולא חיה אם גם בזה י"ל דילא מצ"ד זכאי או זה הוי אומד של פעות ועי' רש"י מכות דכ"ב ע"ב דגבי יום אחד אמרינן דהוי פעות ולא אמרינן דישתנה והוי כמו דאמרינן צ"מ דל"ב אין זה הוראה אלא פעות וככ"ב ועי' צ"ק דפ"ה גבי אומד של רפואה ושאר דברים וצ"ד רבינו פ"א מהל' חובל דמצו' שם דאומד של חבלת אדם באדם דוקא מוסר לעדה ולעדים כשמעון התימני ועי"ש צמה דפליגי רבינו והראש"ד ז"ל גבי נאצר החפץ וצמ"ש רבינו בפ"ה ה"ו דהני דשבעות דמ"ה ומ"ו ע"ב גבי חבלת דדינן עפי' אומד הדעת זה רק תקנה ולא דין ולכך ס"ל דגבי חבלת לא מהני הודאת פיו מהת"ו אם לא שסודה שהיו שם עדים וזה מיירי הני דשבעות דל"ג ודל"ז רק שהעדים לא היו צב"ד ועמ"ש רבינו בהל' פוען פ"ב ה"ז ע"ש בהשגחה וזה ר"ל הך דמצואר בספרי פ' תלא פסקא רמ"ד ונמלאו בעדים וזה וודאי בקנס בלא עידיה אינו כלום רק דר"ל דהבוסת ופנס לריך עדים רק דאין לריך שיעירו צ"ד ועי' צירוש' סוטה פ"א גבי קינוי וסתירה וסוטה פ"ט גבי עגלה ערופה דגבי קנס מה שמעידים צ"ד מזה נעשה החיוב ועי' שבעות דף ל"ג גבי משיב עידי קנס וכס ר"ל להיפך דלמ"ד מודה בקנס ואח"כ זאו עדים פסור חזינן דהדבר יבנו קודם שהעידו העדים צ"ד דל"ב על מה הלה הסודרה ולמ"ד דחייב אם זאו עדים אח"כ משום דכל כמה דלא העידו העדים בב"ד לאו כלום ולא שייך בזה גדר פסור והפקעה וכמו גבי שביעית דלא משמע אם כפר לו כיון דאין עליו חיוב כלום כמבואר בצירושלמי ריש פ"י דשביעית וצ"ד רבינו שם ועי' צ"ב דף קמ"ה ע"ב גבי שובבות ועי' מכות ד"א ע"ב גבי מיתה כה"ג קודם גמר דין דליכא כפרה כיון דעדיין לא נתברר שחייב גלות וכן הוא צירוש' פ"ג דהוריות גבי חטאו ואח"כ נתמנו וצמ"ס ד"ו גבי עשה דסמיכה וכמ"מ בזה אבל גבי צושת ופגם כיון שהיו שם עדים חל החיוב זה ר"ל הספרי שם וכ"ה ש"י רבי' ובאמת זה תלוי בהך פלוגתא דשמואל ור' יוחנן צ"מ דמ"ג ע"ב אם יש עדים בלבד הוי כמו שהדבר כבר היה רק בלא צ"ד ליכא בירור או כ"ז שלא נתברר צ"ד לא כלום הוא ועי' תוס' דל"ה ע"ב ובהך דשבעות דל"ז גבי הכופר במזון שיש עליו עדים אם הוי כפירת ממון ובהך דסוטה ד"ו גבי סוטה שיש לה עדים במדינת הים וזה ר"ל הך דצ"מ ד"ג וד"ד בגדר דעדים מחייבין אותו ממון אם ר"ל דידעת העדים הוי כמו שכבר נתחייב המזון וצ"ד הוי רק גדר צירוף ובהך דב"ק דק"ד ע"ב גבי חומש וכן נימ צמה דמצו' בסנהדרין דמ"ה ע"ב גבי נקטעה יד העדים דפסור ואמר שם דרק אם אח"כ נקטעה אבל אם היו גידמין מעיקרא לא וע"ש בתוס' שהקשו מהך דמלורע גבי אין לו בזה יד דשם לא מחלקינן צין מעיקרא לאח"כ ע"ש אך הגדר כך דגבי מלורע אף אם נימא דאין לו תקנה בנתינה אם אין לו בהן יד מכ"מ שם מלורע יש עליו ולכך אמרינן דמעכב אבל כאן בקרא כתיב יד העדים ואם נימא דהיכא דאין לו יד לא חל עליו שם עדים כלל אי"כ לא שייך לומר עליו העדים דאין צו שם הדבר כלל וא"כ אי"א לפוסלו ע"י זה כיון דליכא מליאות ולכך אמרינן

דק

סופה פ"ג דלא דווקא אמן, וע"ש צה"ו ולא כדמשמע מדברי הירוש' בסופה שם דגזי סופה דווקא אמן מבוס לאללה מעכבא רק שהאמר אמן על שבעת הכהן ועי' שפוט דף ל"ו ע"א צרש"י שם ובספרי פ' נשא, ועי' במכילתא פ"ר משפטים פ"ר כ' כ"ה שם גם כן השפוט הדיונים בלא אמן הוי שפוט שוא ודלא כמ"ס התוס' דף ל"ה ע"ב ד"ה לאתפסוי, ולכך מצויר במכילתא שם פ' ט"ז דאין מבישין בע"כ מחמת דבלא עניית אמן הוי בוא ועי' גדרים ד"י ר"ש כו' בת"י יומא דל"ג ע"א רק בב"ד לא מהיך כמ"ס הר"ן דכ"ז ע"ב ולכך רק מדעת ובאמת זה תל' אש שבעה הוי רק גדר בירור או דין עי' תוס' ב"ב דל"ד ע"א וסנהדרין ד"ל גבי עד א' אינו בל רק לשבעה ושבעות דל"ב מהלוקת וירוש' שבעות רפ"ז נבעע ולא ישלם כו' הא לא נבעע ישלם והשבעה רק פשור ממזון ועי' במ"ש רבינו בהל' שכירות פ"ב הל"ג והל' י"א ובהל' שאלה פ"ו הל' ב' ג' ובהשגות שם וזה ר"ל הך דשפוט דמ"ה ע"כ דיכול לומר להד"מ ור"ל בלא קיבל עליו שמירה כלל או בבעלים וזה תל' בהך מהלוקת בירוש' שבעות פ"ח אש בבעלים פשור גם משבעות שומר דהתורה פטרה אתו מכל השמירה כמו דקו"ל בפשור אף מפשיעה כמו דמבואר ב"מ דל"ה ועי' תוס' ב"ק דמ"ז ובדברי רבינו פ"ב מהל' שאלה הל' ה' דגבי פשיעה היכי דהוי ספק אש הוי בבעלים חייב וזה ג"כ הכ"מ בין גמר' דילן שבעות דמ"ח דשביעית מחמת שבעה דילין שם מקרא וזה דבר השמישה ובירוש' שם יליף מן בעל דברים ור"ל אש השביעית משמע השבעות או התביעה שיש מהשבעות וזה ר"ל רבינו בהל' שמישה ועי' בירוש' ב"מ פ"ג בהך דר"י לא חייבה שבעה אלא להקל ופי' דשבעות ע"כ. אף ו"ל דכיון דזה הוי עי' צ"ד הוי עליו גם גדר מושבע מפי אחרים, ונ"מ לגבי כפל כמבואר צ"ק דף ק"ו וכן לגבי הך דרש דאמר שבעה קונה דזה רק ע"י צ"ד, ועי' תוס' צ"ק דק"ג ד"ה הגזול דגזי חומש גם בלא צ"ד חייב ור"ל מהך דמבואר דק"ט ע"כ גבי גזל הגר דגם צקאן יש זה בגזל קאן וכמ"ס התוס' סנהדרין דס"ח ע"ב ורק צקרקע או בעבדים אף צקאן ונשבע זה מהלוקת שבעות דל"ז וצירוש' שם אש יש קרבן וחומש וכן ע"י גלגול ואכ"מ. עי' תוס' צ"ק דס"ב ע"כ. עכ"פ היכי דענה אמן שבעות צ"ד למ"ד שבעה קונה ו"ל דזה ג"כ הוי כמו שבעת עלמו וקנה לרב כיון דעשה כן עפ"י דין זהו גופו הוי קנין וכמו דס"ל לרב צסנהד' ע"כ צדמים קניניהו, עכ"פ זה ג"כ רק צאמן ולא צסכס צלצד כמו הן וכמו צשיעת הירוש' גבי סופה, והנה מ"ל רבינו מוכח צה"ו ה' מה דמהלך שם צין מסית לעבדו כו' הך דנקש אש שבעותו נסקל זה רק אמסית אכל העובדים פשורים ומה דמבואר צגמ' סנהדרין ס"ח ושבת גבי נעבד כהמן דשם כצר ה' ע"ז אכל המסית עלמו חייב אף בזה ורק אש עבדו וצסיפא דווקא אש מסית למי שעובדין אותו ומ"מ צהן צלצד שניסם אינס חייבים רק אש אמר הן אלך כו' אז חייבים שניסם דזה גופא הוי כמו עבודה, וזה ר"ל המשנה ד"ס ע"כ המקבלי כו' והאומר כו' ע"ש צרש"י ובתוס' ד"ה מנין ועי' צרש"י כריתות ד"ג ע"כ ד"ה האויל דאילו ה"י כו' לא מהייב ור"ל לא שזה עבודה וזה רק צגדר הך דמנחות דק"ט ע"כ הודה כו' ועי' צדברי רבינו צפי' המנחות צהקדמה מה דאמר שם גבי מתפלל כו' דרק צע"ז שדרכה כן, ומה ר"ל אש שעבודתה צכך, או שמחויב על התפילה לע"ז, ועי' צדברי רבינו צפ"ג הל' ו' גבי מנסף ומנסק

דייק שם רבינו אש הייתה עבודתה צכך ולריך לכיון לעבדה, ור"ל כך דגזי פשור ומרקוליס אע"ג דמכיון לצוותה חייב כמב' צסנהד' דס"ד ועי' צתוס' ד"ה אף ושבת דע"ב ע"כ, אף רבינו מהלך, דבר דעבודתה צציוון אין נ"מ והייב אכל גבי כבוד אז לריך דווקא צמפרש לשם עבודה אבל גבי תפלה ו"ל דזה הוי בגדר כעין פניס ולכך חייב אף אש אין זה דרך עבודה רק אש אין עובין כן פשור זהו כוונת הרמב"ם בהקדמה והארכתי בזה בהך דסנהדרין דס"ד וכריתות ד"ז גבי מומר כו' דדוקא בשדרך עבודתה בכך ולמה גם כהן לא נימא כעין פניס ועי' סנהדרין דס"ה גבי מקשר לצד דהוי דין עובד ע"ז מחמת דזה מד' העבודות דכעין פניס ועי' בספרי פ' האזינו גבי ויבחו לשדים כו' והרגום שם דלית בהון לרוך, ור"ל דלא שייך בהן עובד מאהבס, ורק צדי עבודות, ועי' ע"ז דמ"ז וחולין דמ"ח גבי לבבואה ותוס' יומא דג"ד ע"כ ובמכילתא פ' יתרו ע"ש עכ"פ חזינן דעבודה בל כעין פניס חייב אף צדבר שאין צו ממש ומזיאות, אף כל זה רק אש ה' זה ע"ז אכל אש הוא עושה אותה אז לע"ז רק לריך דבר שיש צו מזיאות, ועי' צמ"ש רבינו צפ"ג ה"ד הגזיה כו' ולכך גבי מסית לעבדו ואף שבעדו דרק אמסית חייב אכל העובדו פשור כ"ה שיעת רבינו וצאמת צירוש' מפרש הך משנה דס"ז ע"כ גבי אלך כו' דהחייב הוא צגדר מסית לעלמו וזה מה דאמר אלך כו' ר"ל דאמר זה לעלמו וחייב מבוס מסית צלצד, ועי' דס"ח ע"א ועי' שם צתוספת' סנהדרין פ"ח גבי התראה ה' מהני כשהוא מתרה לעלמו, וצמכות ד"ז ע"כ דשם אמר דמהני מפי עלמו לפיר' רצ"י פ"יב מהל' סנהדרין ובתוספת' שבעות פ"ד אש שייך לומר גדר שמישה היכא דהוא עלמו שמע מפי עלמו, וצנהדר' ד"ס ע"א גבי קריעה על צרכת השם ועי' דק"ב ע"א גבי הודהו מפי עלמן, עכ"פ הירוש' נראה שם דהיכי דאמר הוא לעלמו לעבדו זהו גופא הוי גדר מסית דאש הו' צל' הסתה חייב אף שלא עבד

(ע"כ השמעה א')

(השמעה ב') והנה גבי נציא שהדוח דאינו חייב סקילה רק אש שמעו לו כמבואר כהן בהל' צ' והנה צאמת לר' שמעון דס"ל סנהדרין דפ"ד ודפ"ט דגם כה"ג רק צחנק לכאורה קשה הא לא גרע מנציא שקר ופשיעא, ונציא השקר ג"כ צחנק וגם מה שייך גדר הדחה צשאר מזוות עי' צגמר' ד"ל ע"א ו"ל כך דכצר כתבתי דיש שני גדרי נציא וזהו הכ"מ צין חוזה לנציא, דחוזה ר"ל כענת אינו מתנבא רק שאומר שזה ראה צנבואה ואז צנציא שאינו מוהזק עדיין לנציא לריך אות ומופת, וצנציא המוהזק מאמינים לו, והיכא שאומרים שנים שקך צא להם צנבואה הוי בזה מהלוקת צירוש' אש לריכוס ליתן אות ומופת, אית דס"ל דזה הוי צגדר עדות, אף צאמת לפי הנראה בהך דצחמים דס"ב ע"א דכל היכא דהי' זה כ"מ לדינא אז לא מהני רק ה'ש אומר שראה זה בגדר מראה הנבואה, וזה מהלוקת שם צצחמים ועי' צירוש' תענית פ"ד גבי צבירת הלוחות דמשה רבינו דלא צפרס עד שראה, דאין דן מאומר אף דידע צנבואה, חזינן דכל היכא דכ"מ לדינא א"ח לעשות על סמך הנבואה. וכצר כתבתי בזה דכ"מ ג"כ אש דור המדבר ששמעו כל התור' כולה מפי משרע"ה עלמו ואז ג"כ ה' מרע"ה מתנבא דמרע"ה ה' לו הנבואה ג' פעמים צזמן שכתגלה לו הנבואה צעלמו ואח"כ צזמן שה' מוסרם לישראל הדברים כמו שהשיגם לא צגדר לימוד, דהך דעירובין דג"ה וגדרים דל"ז וצירוש' ע"ז פ"ב, ואח"כ

צפנת

מהדורא תניינא

פענח

כד

היו חייבים מיתה צדי שמים, וזוה ים לומר ולכך היו מרע"ה כבר פה דע"ז ה"י פרעה שומע מפי המתורגמן ולא נתחייב פרעה מיתה לאזהרתן כו' בגדר עובר על דברי נביא, עכ"פ כך דהא דקיי"ל דהמתנבא מה בלא שמע הייב חנק זה רק אם בשעה שהוא אומר לנו ה"י מתנבא וא"כ הנבואה ה"י בקר אבל נביא אף שה"י מוחזק לנביא מכבר ואח"כ אחר לנו דבר שזה ראה כבר הנבואה לא שהוא מתנבא כעת אז רק בהדיח ובמעו לו אז חייב (ועמ"ש רבינו בס' המורה ח"ג דגם אם בד"א מה"ל נהו קהל מישראל ח"ו נהוג בהם ג"כ דין הריגה הנ"ל ע"כ) לפי המחלוקת בסנהדרין דף ל' וצירובלמי שם אבל בלא זה מצואר צירוש"ל לאו דלא תענה כו' ע"ש כן ר"ל רבינו כאן.

ברק ו' ה"ל ג'. הנותן מזרעו כו' והאזהרה שלו, כבר כתבתי צוה לעיל דיהי ג"מ אם מסר ולא העביר דאז לוקה ואזהרה הוא מקרא דומורעך לא אזהרה דלא ימלא וע"י צ"ס המלות צוה וכן ג"מ למה שהקשה התוספות דס"ד ע"כ גבי זרעו ולא כל זרעו דלוינו חייב משום בן ראשון אך י"ל דג"מ שמסר כל הצניט ואז אף אם העביר בן א' פטור כיון דמסורה היו כלם, אך מ"מ ללקות לוקה על המסורה וע"י זכחוס דפ"ב ע"כ גבי הכניס דס בצניט דהיכי דמכניס על מנת להכניס לפני ולפניה לא נפסל צהיכל ופחוליו דק"ב ע"כ זה לפי מחשבתו וזה לפי מחשבתו ע"ש צוה וצירובלמי כאן דמצואר דהיכא דהיתה עבודהה בכך אף שהעבודה היתה בצניט ובצנות מ"מ אם העביר האב ג"כ חייב דאז היו בגדר ע"ז שעובדים אותה צמקל דע"ז דנ"א ע"כ ורש"י סנהדרין דס"ב ע"א וכבר כתבתי וע"י צספרי פרשת ראה פסקא פ"א.

ובאמת כך דהנה שיעת רבינו צפ"י המבניות כאן וכן סבירא ל"י לרש"י כך דבאמת למ"ד מולך הוא עבודה וזה עבודהה ה"י לברק ארס לע"ז אך עוד חק ה"י להס שהאב ימסור בנו לכומר והכמו' יעבירנו לא שריפה ממש, ואז אם הכומר העבירו חייב האב והאפשר דגם הכומר אז חייב ויהי' תל"י צהך מחלוקת דע"ז ד"ג ע"כ ודנ"א גבי ע"ז שעובדין אותה צמקל ע"ש ובפ"ג ה"ד ע"ש צהבנות, אך זה תל"י אם יש תולדות צע"ז ע"י סנהדר' דף ס"ב ובספרי פ' שלח פסקי קי"ב דדקדוקי ע"ז פטור, וע"י מכות דנ"א גבי גדידה ע"ש וגם בלא כדרכה חייב ור"ל דכיון דשפך דס היו זה תולדה דזריקה וע"י צספרי פ' ראה פסקא פ"א דדרכס ה"י גם באצות ואמחות ע"ש וע"י צירוש"ל כאן פ"ז ה"י דאמר שם א' המולך כו' צין שעבדה צין שלא עבדה כו' חייב ואמר שם דרק צשאין עבודהה בכך אבל בעבודהה לכך פטור, וע"ש צמחלוקת דר"ש ורצנן ובתוס' כאן דף ס"ד ע"כ ד"ה צמעבר, ור"ל כך דס"ל כשיעת רבינו צפ"י המבניות ורש"י דהיכא דדרכס בכך אז המעביר חייב בכל ענין ואז המוסר פטור אף שמסר זרעו, והעעס דס"ל דנ"א לחייב שנים על פעולה ומליחות אחת וע"י רש"י סנהדרין ד' ע"ה ע"א ותוס' מנחות דף ס' ע"א וכיון דהמעביר חייב המוסר פטור אבל אם אין דרכס בכך אז גור לנו התורה דאם מסר דווקא מקלת זרעו, ובאמת מצואר צתו"כ דגם עבדים ונשים חייבים ואף דגבי עבד אין זרעו מתייחס אחריו, ים לחלק צין זרעו שגולד לו בעבודת לזרעו שגולד לו קודם שנעשה עבד, וע"י תוס' צ"ק דף פ"ה גבי מילה וצרש"י נויר דף ס"א ע"כ ובמ"ש הרמב"ן ז"ל צס' תורת האדם גבי אצילות, וכבר הארכתי צוה צמ"א, דהיכא דהעבד ים לו צניט קודם שנעשה עבד ואח"כ

נשתחרר

ואח"כ בעת הכתיבה, ע"י בהך דגיטין ד"ס וע"י רש"י פסחים דנ"ד ובירוש' סוטה פ"ה ע"ש וזה שני גדלים, וזוה המחלוקת במגילה ד"ז ע"א ר' יוסע ור' אלעזר המודעי אם שייך לומר על משנה תורה גדר זכרון ור"ל דכל מקום שנאמר זכרון היו במה שעבר ואינו הווה וע"י בתו"כ פ' בחוקתי ללכך לא נאמר בילחק זכרון מחמת דאפרו של ילחק ימנו בהווה והיו ל"י ראי' ולא זכירה, ובאמת זה תל"י אם שיעורים הוו כפי הזמן בזמן סנהדרין גדולה או כפי שה"י בזמן של משה רבינו וע"י קידושין דף י"ב גבי פרוטה וזכחוס דף ס"ב גבי ע"י מערכה, וע"י ברכות דף ס"ג ע"ב גבי תורה כאלו היום ניתנה וע"י בהך מחלוקת דקלוט בן פרה בכורות דף ו' וז"מ וכן ארך הדין לחלק גבי חיה שילדה כמין בהמה וע"י במ"ש רבינו בה"ל מ"א"ס פ"ז ה"א ע"ש בזה והגדר אם זה בגדר לדורות או הזמן הוה נקודה וע"י בתוס' עדיות פ"א שכל הימים כו', וכי"כ בזה. וע"י בהך מחלוקת דברכות דס"ב ע"ב ובהשכחה כו' ראה וינחם דהוי מחלוקת שם על מה קאי ראה אם על בית המקדש או על אפרו של ילחק או על כסף כפורים וזה תל"י במ"ש אם השקלים שנותנין כיון שאח"כ נעשו של לבור אם יש בהם חלק הפרעים, ע"י ירוש' שקלים פ"א דהוי זה מחלוקת תנאים גבי כהנים אם שוקלים וכבר כתבתי בזה מהך דזכחוס דף ד' גבי קרבן ליבור פענין סינוי בעליה ע"ש ברש"י ותוס' מנחות דף ע"ח ע"ב ד"ה או וברמב"ם ה"ל תמורה פ"א גבי ממיר בקרבן ליבור, ובאמת זה מחלוקת תנאים בהך דברכות דמ"ש ודף ע"ז א"כ ים ג"מ גבי ליבור בין רב למעט, וע"י בהוריות ד"י ובתו' יבטיס יומא דף נ"א, עכ"פ זה מחלוקת שם אם שייך בזה חלק יחיד בליבור, וזה תל"י אם הוי ראי' או זכירה ואין כאן מקום להאריך, וע"י רש"י סנהדר' דנ"ז ע"ב וד"ס ע"כ גבי לא תשתחויה ודס"ג ע"א גבי לא תשתחויה וע"י מגילה דף לא ע"כ ובגדר הך דצ"ק דף ג"ד ודף כ"ה ע"א גבי כי שוב ור"ל אם זהו בגדר ס"ת אם שחורה כו' דרש"י פסחים וירוש' שקלים או בגדר כתב לורות דפסחים סס, וע"י צהך מחלוקת צחגיגה דף ויו וז"מ גבי כללות ופרשות וצמה דמצואר צספרי פר' מעות וכתורת כהנים פ"י אחרי גבי שאוסי חוץ גבי כה וזה ע"ש, עכ"פ כ"מ אם לדור המדבר על כל דבר ודבר של תורה מלבד האזהרה של הדבר יהיו חייבים בגדר עובר על דברי נביא וכבר כתבתי צוה צהך דיומא דס"ו ע"כ גבי גיפוף וכסוק ותוספת' סנהדר' שם ויש שם שיטה דמגפף ומגסק ים מיתה צירוש"ל אך אכן לא קיי"ל כן אך כבר כתבתי דאז הוי ג"כ בגדר העובר על דברי נביא כיון שכל ישראל שמעו מפי מרע"ה וזה רק אם שמעו מפי הנביא עלמו אבל לא מפי המתורגמן כמצואר צספרי פ' סופעים ולא השומע מפי שומע, וע"י צירוש"ל סוטה פ"ז דגם צסוטה לריכה האשה לשומע מפי הכהן ולא כמו הך דמכות ד"ו ע"כ ע"ש ודי אם דהיינוס מצניט דזה ג"כ הוי גדר נבואה ולכך מצואר צסוטה ד"ו אם לא צדקו אותה המים נקט שם איגלאי מילתא למפרע דסהדי שקרי, ור"ל ג"כ דאף דכבר כתבתי דגם ע"י טבע יכולים לצטל העדות, ע"י ר"ה ד"כ וצכורות דכ"ה, וע"י צ"ב דל"ב ע"כ, אך שם גס זה לא הוי עדות רק אומד בעלמא וע"י צ"ק דע"ד ע"כ דגם שם משיס דהוי שני עדים כנגדן ואז לוקין אם נתברר ע"י מליאות וצמ"א אצאר זה. אבל גבי עדות סוטה לא הוי צירור גמור כיון דזה רק גדר מופתי רק אמרינן איגלאי מלתא למפרע. עכ"פ גס שם לריך ששמע דווקא מפי הכהן ממש כמו גבי נבואה ולכך

צומרים אין מלטרפים ומה נ"מ אם הוא סאתים או יותר מסאתים
 אך באמת כך הנהגה כ"כ לעיל דרבינו ס"ל וכן מבואר בחוספ'
 דכאן דגבי שכתה לכאף גדר דיתוי היכא דלא נזכר וי"ל הטעם
 כך כיון דבאמת שכתה לא היה פעולה רק זה גזיה"כ וזה לא
 שייך רק היכא דמהני בה אבל היכא דלא מהני לאו כלום
 היא ולא דמי להיסח הדעת בהך דפסחים דף ל"ד דס"ז זה
 הוא גדר ע"ש אף אם נימא דהוא פסול טומאה ועי' בכריתות
 דף כ"ז ע"ב גבי טמאת העוף הכא על הספק דמשמע שם דלמסקא
 אף לר"י דס"ל דאסורה באכילה אם טרע שחמץ משמלקה לא מטעם
 דנפסלה בהיסח הדעת רק מטעם גזרה והאף אם נימא כשיטת
 החוס' זכחים דף ס"א ע"ב דגם גבי אכילה שייך גדר דיתוי ואמאי
 כאן לא וע"כ משום פסול דהיסח הדעת לא מיקרי דיתוי. ובהו י"ש
 לפרט ג"כ מ"ש החוס' מעילה דף ה' ע"א דלמאי לא אמרינן גס
 גבי קבלה היסח קבלה וכן קשה בהך מחלוקת דתמורה דף ו' ע"ב
 אם עובר על קבלת בע"מ וכן החוס' במעילה שם כ' דאין איסור
 לקבל דם פסול ועי' תוס' יומא דף ס"ד ע"א וא"כ אמאי לא חשיב
 בהך זכחים דף י"ג ע"א דנ"מ בין קבלה לשאר דברים גם זה
 דאין עובר אם מקבל דם פסול ועי' במה דפליגי רבינו והר"א ז"ל
 בה' פסוהמו"ק פ"א הכ"ח ופי"ד ה"ב דקבלה בלמוד ג"כ הפסול
 עושה שיריים וכל הדם נפסל כמו גבי זריקה בטמא היכא דזרקו
 כהוגן שלא במחשבה דאם זרקו במחשבה הפוסלת אינו עושה שיריים
 כמ"ש החוס' זכחים דף כ"ו ע"ב וכן ס"ל לרבינו וכן דייק רבינו
 בפ"ב מה' פסוהמו"ק ה"י אף הר"א ז"ל פליג על זה וס"ל דקבלה
 אינו עושה שיריים והטעם משום דבאמת קבלה הוא דבר ממילא
 ולא פעולה כמבואר בזכחים דף י"ג ע"ב וע"ש דף כ"ה ע"ב רק
 רחמנא עבדה עבודה כיון דלא סגי' דלא עביד כמבואר
 בזכחים שם וזה רק היכא דעשה בכשרות אבל בפסול טוב לא היה
 כלום וזהו כונת הירוש' פסחים פ"ז ה"ו נעשה כאילו מקבל מים זאף
 דגבי קבלת פיגול לא אמרינן כן עי' מנחות דף ק"ב ותוס' פסחים
 דף י"ג ע"ב ד"ה כל ע"ש זה רק גבי פיגול והדיון הוא כך ובלא
 עבודה לא שייך גדר פיגול וכענין דלמרינן בכ"מ לפיגולו מהו חזו
 כונת הגמ' מעילה דף ד' ע"ב וכבר הארכתי מעט עביד זכחים ומחשבה
 כו' עי' שם בחוס' ורש"י ובאמת ר"ל דזריקת דם שלן עביד העבירה
 בזריקה דזרק דם פסול ואילו זרק במחשבת פיגול העיקר הפיגול לא
 היה רק ע"י הזריקה כמבואר בכ"מ ולכך מיקרי רק מחשבה בעלמא
 כמבואר זכחים דף כ"ט ע"ב משום דכלא מעשה הזריקה לא חל
 הפיגול כלל ולכך היה רק מחשבה ולא פעולה. ובאמת רש"י ס"ל
 במעילה דף ה' ע"ב ד"ה הפיגול דקבלה גם גבי פסול פיגול לא
 מיקרי קבלה לענין דין אף במנחות דף ק"ב לא משמע כן וכ"כ בזה
 ועי' במ"ש רבינו בה' פסוהמו"ק פ"ג ה"ט דכלי שרת מקדשין דם
 הפסול לקרב והוא מהך דזכחים דף כ"ז ע"ב וע"ש דף פ"ז ע"א
 ובכריתות דף כ"ד ע"ב וכבר הארכתי בזה אם שייך לומר בזה אין
 אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה כמו הך דתמורה דף כ' ע"ב
 וקבלה לא היה עבירה וכן י"ל גבי הך דמבואר בזכחים דף כ"ז ע"ב
 דשלא במקומו לאו במקומו דמי ומ"מ לא יאספנו ור"ל דהוא
 כלתמו של מובח המבואר שם דף פ"ה דנהי דלא היה קרבן דאין בו
 מעילה מ"מ מיקרי לתמו של מובח רק דנ"מ על הדם שנשאר דאם
 במקומו דמי לא מהני זריקה ועי' מ"ש החוס' זכחים דף ל"ד ע"ב
 ד"ה פסול ע"ש בשם ר"א וכן שיטת רבינו בה' פסוהמו"ק פ"ג
 ה"ז גבי ק"ק שנשחטו בדרום דאם עלו לא ירדו ומ"מ ס"ל דאין
 בהם מעילה וכן לא מהני בזה לאקבועי בפיגול משום דהוא דמילא
 בלא זריקה וכ"כ בזה במ"א. עכ"פ אמרינן דכל פעולה דהוא ממילא
 הפעולה מועלת רק היכא דעביד כדיון אבל בל"ז אינו כלום וכן נראה
 להך המבואר ב"ק דף ק"ו ע"א הובא בחוס' שם דף ס"ב ע"ב
 וכ"מ דכפל בטוהט טענה נגד לא מחייב רק בשבועה בב"ד ועפ"י
 דין משום דזה דבר דלריך לעשות פעולה וקנין והנה רבינו ס"ל בה'
 שבועות פ"א ה"י דגבי שבועת הדיינין לא מהני מושבע מאחרים עד
 שיענה אמן דהוא כמו מפי ענינו אף מחוס' שבועות דף ל"ח ע"ב
 ד"ה לאתפוס לא משמע כן רק דגם בב"ד שייך מושבע מפי אחרים
 לדינא והנה דמכילתא פ' משפטים מבואר להדיא דכלא אמן אין השבועה
 כלום לדינא וכן מבואר בספרי פ' נשא פסקא ט"ו דגבי שבועת הדיינין
 בלא אמן היה שבועת שוא ומ"מ דוקא בב"ד וכן שם גבי פרשת סוטה
 אף דזה היה כמוטבע מפי עלמו כמבואר בשבועות דף ל"ז מ"מ
 בעי דוקא שיהא משיבוע בהן כמבואר בספרי שם פסקא י"ב דהו

* דיוכל

הלכה בא אין קמת חבירו כו'. עי' ב"ב דף פ"ג ע"א גבי הך
 דכשי רפ"ג ג' אילנות אם מלטרף שלו ושל חבירו
 וביבך

בריאה¹⁶, וועט ער דאן זיין בגילוי אין אן אופן פון „וראו כל בשר“ — אין א ראי' מוחשית פון בשר הגשמי¹⁷, ביז אז דער גילוי בחי' כבוד הוי' וועט זיין (ניט בדרך חידוש, נאָר) בדרך פשיטות אין עולם הגשמי.

ד. ה. אז דאָס וואָס דער בשר הגשמי וועט זען „כבוד הוי'“, וועט עס זיין מצד די תכונות און טבע פון זיין (דאָמאַלס-דיקער) גשמיות/דיקער מציאות, וואָס דעמאָלט איז עס דער אמת'ער אופן פון „בדרך פשיטות“:

בשעת דער בשר „זעט“ כבוד הוי' נאָר מצד דעם וואָס דער „כבוד הוי'“ איז בלי גבול און דערפאַר קען ער אַראַפקומען אויך למטה מטה ביז צו „געזעען“ ווערן אויך דורך בשר הגשמי¹⁸ [דאָס נעמט זיך אָבער ניט מצד די תכונות של הבשר גופא] — דעמאָלט איז דער גילוי אלקות אין וועלט (אפילו ווען דאָס קומט אין ראי' מוחשית¹⁹) אין אן אופן פון „חידוש“: ס'איז אַ אויפטו און אַ הוספה

אין עולם, וויבאַלד אַז דאָס וואָס דער בשר „זעט“ כבוד הוי' איז עס ניט מצד זיין טבע.

דער (אמת'ער) פירוש פון „בדרך פשיטות“ איז, אַז דאָס וואָס דער בשר וועט זען „כבוד הוי'“ וועט עס זיין מצד די תכונות און טבע פון דעם בשר גופא²⁰ אין דעם זעלבן אופן ווי עיני בשר זעען דברים גשמיים, וואָס דאָס איז מצד דער טבע ותכונה פון די עיני בשר גופא²¹.

און דאָס איז די שייכות פון ימות המשיח מיט מספר „שמונה“: דער „ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר“ (וואָס וועט זיך אויפֿטאַן בימות המשיח) דריקט אויס די צוויי קצוות הנ"ל וואָס אין בחי' „שמונה“: דער „כבוד הוי'“ איז העכער און מובדל בערך פון דער בריאה וואָס איז במספר ז', און אעפ"כ וועט ער נתגלה ווערן אין וועלט אין אַזאַ אופן אַז דאָס (זעען דעם גילוי) וועט זיין מצד

(20) „וכמו"כ בגילוי הנבואה שיהי' לעתיד בכא"ו וכמ"ש ואשפוך את רוחי על כל בשר גו' ולא כמו גילוי הנבואה בנביאים שיש בזה כמה תנאים כו' ואחר כ"ז הי' גילוי הנבואה כדבר פלא שלמעלה מהטבע כו' משא"כ לעתיד יהי' הנבואה כמו דבר טבעי" (המשך שם ע' תתקלו). והיינו, אף שגילוי הנבואה הוא כאופן של ראי' הרי מכיון שצריך לזה כמה תנאים כהקדמה לזה „אין הנבואה חלה אלא על כו" (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"א) וגם לאחרי כל התנאים אלו אין מתנבאין בכל עת שירצו אלא מכוונים דעתם וכו' (שם ה"ד), וגם כשמכוונים דעתם „אפשר שתשרה שכינה עליהן ואפשר שלא תשרה“ (שם ה"ה), וגם בזמן גילוי הנבואה צריך להיות ההכנה וכמו ויפשוט גו' ואראה ואפול על פני (כהובא בהמשך שם), הרי מוכח, שלא רק שאי"ז בדרך פשיטות מצד טבע המטה אלא גם ש„הטבע לא יוכל לקבל זאת וע"כ הי' צ"ל הפשטת הגשמי וביטול החושים כו" — דבר חידוש.

(21) ראה בהמשך שם „דכמו שעכשיו תפיסת היש והמציאות הוא דבר טבע, כמו"כ יהי' לעתיד תפיסת האלקות כדבר טבעי כו".

16) ראה „ד"ה מצה זו תרע"ה (בהמשך תער"ב ח"ב ע' תתקל) דכבוד ה' הוא מל' דא"ס כמו שהוא לפנה"צ.

17) וראה תו"ח תצוה תפב, א ואילך. שער האמונה פכ"ה. ובתו"ח שם: אפילו בהמות יכירו את בוראם ויבין כל יצור כו'.

18) ראה המשך תער"ב שם ע' תתקלא שעד"ז הי' בעת מ"ת.

19) בכללות כשהגילוי הוא באופן של ראי' הוי"ע של פשיטות ולכן הובא הדוגמא לזה (המשך תער"ב שם ע' תתקלה) מקי"ס וביהמ"ק: בשעת קי"ס ראו הכל גילוי האוא"ס כו' וכן בביהמ"ק דכשם שבא לראות כך בא ליראות (תגיגה ב, א. וש"נ).

אמנם אמיתית הענין בדרך פשיטות הוא כאשר בא מצד טבע הבשר גופא, משא"כ בעת קי"ס הי' זה „מצד הגילוי דאוא"ס ועד"ו בביהמ"ק ש„הי' גילוי אוא"ס ולכן אמיתית הפשיטות תהי' לעת"ל, ראה שם ע' תתקלו „וביותר מזה יהי' לעתיד כו"'. וראה שם ח"ג ס"ע א'רסג ואילך.

דבשר בשדה טריפה ע"ש טא, אך נ"מ לזה ואף דרכינו בתלכות מע"ש פ"ד ה"ה כן נקט שם גבי אכילה כלשון המשנה דמכות דף י"ז חוץ לחומה ועיין בהלכות קרבן פסח פ"ט ה"ב כג, ובשבועות דף ט"ז כה, ובתוספתא דמנהדרין דגרסינן להיפך כה, וכ"כ בזה בהלכות כלאים כו, צ"ל כיון דעיקר חיוב דמלקות רק בשנכנס לפניו מחומת ירושלים כמבואר מכות דף י"ט, חזינן דהמלקות ע"י היציאה ומקום המחיצה לא מקרי יציאה כו, ועי' עירובין דף צ"ד כה, וכ"כ בה"ג אם צריך רק נכנס אז די במה שהוא שם כמו פירות שגדלו בירושלים, עיין תוס' נדה דף מ"א ע"ב גבי פולטת ובשבועות דף ט"ו ע"ב גבי היציאה, וכן נ"מ כשנפלו המחיצות לאחר שנכנס לירושלים אם שייך אז גדר יוצא ועי' תוס' זבחים דף ס"א וב"מ דף נ"ג. ועי' מנחות דף צ"ה היכא דנסתלק הענף ועדיין המחיצות קיימות אם שייך פסול יוצא כו' אבל איסור יש במקום המחיצה גם במעשר שני דלזה לא בעי יציאה כט.

(צפנת פענח קונטרס השלמה לח"ה, צד 37 ע"א)

ו' דף ג' ע"ב, ובצ"פ הל' שבת פ"ה ה"ד, והלכות איסורי ביאה פ"ה ה"ב, ומתדו"ת דף יד, ולקמן דף יט ע"א. כדן שם ע"א בגמ': אבא שאול אומר שני ביצעין היו בהר המשחה תחתונה ועליונה, תחתונה נתקדשה בכל אלו, עליונה לא נתקדשה בכל אלו אלא בעולי גולה שלא במלך ושלא באורים ותומים, עמי הארץ היו אוכלין בשניהם קדשים קלים אבל לא מע"ש, וחברים היו אוכלים בתחתונה קדשים ומעשר שני ובעליונה לא קדשים קלים ולא מעשר שני. וראה לקמן דף י"ח ע"א אות כו.

כהן שם סוף פרק ג' מובאים דברי אבא שאול בשינוי: דעמי הארץ היו אוכלים בתחתונה קדשים ומעשר שני וחברים קדשים קלים אבל לא מע"ש. (בפירוש מנחת ביכורים שם גורס בהתוספתא כגירסת הגמרא שלנו). כון ראה צ"פ בהל' כלאים דף ב ע"ד.

כון כנראה מחלק כד, דמעשר שני צריכה להיות לפניו מן החומה וקדשים קלים האיסור ביציאה חוץ לחומה, והביצעה התחתונה היתה בבית ראשון מקום החומה לפיכך מותר בקדשים קלים דהאיסור הוא רק חוץ לחומה אבל מעשר שני צריכה להיות בתוך החומה ולכן אסור לאכול שם ולהכי נקט הרמב"ם בהלכות קרבן פסח גבי קדשים קלים חוץ לחומת ירושלים.

כחן שם: מחלוקת על מקום מחיצת החצר שגפלה אם דינו כרה"ר או ככרמלית.

כטן בצ"פ הל' מתנות עניים דף מ"ט ע"א מבאר דבריו וז"ל: ועיין בעירובין דף צ"ד ע"א גבי מקום מחיצות, וכבר הארכתי בזה בכ"מ גבי מקום מחיצה אי הוי כלפנים או כלחוץ, וזה תליא אם צריך תוך או שלא

גמרא: אם לאוכלן חוץ לחומה ק"ו ממעשר הקל כו'.

גליון: עיין תוספתא כאן פלוגתא אם מע"ש מצטרף עם ביכורים ע"ש י"ן ועיין בירושלמי דמע"ש וביומא פ"ה דכל דיליף מן ג"ש (גזירה שוה) י"ל דמצטרף ע"ש ועמ"ש זבחים דף ס"ה.

רש"י ד"ה הנחה לפני המזבח מעכבת בהן.

גליון: ואם דוקא מזבח עיין מ"ש בהלכות ערכין בזה כו'.

משנה: קדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה.

בדבר הכלול משני שמות וכ"כ בזה במה שכתב רבינו בהלכות מעה"ק פי"א ה"הו דגבי אכילה נקט חוץ לעזרה וחוץ לירושלים דלוקה וגבי פסול דיוצא נקט חוץ לחומה משום דנפסל רק בחוץ ולאכול רק בפנים ונ"מ למקום מחיצה ובוה א"ש מ"ש התוס' מכות דף י"ח ע"א תיפוק ליה מקרא

בהלכה י"ב, אך י"ל דנ"מ דהנה כ"כ דבתוספתא מבואר דאם נעשו טריפה אף לאחר הגבהה מ"מ פטור משילוח ולכאורה הא כבר איתחייב ליה, אך י"ל דכיון דליכא לקיים תקח לך אז אף אם כבר נתחייב מיפטר ולא מחייב בשילוח אבל אם אז שחט האפרוחים מחייב שפיר וגם י"ל דהוה כמו ביטלו כיון דשחט בידים, ע"כ.

יחן חולין קלט. שחטה ואח"כ הקדישה חייב לכסות שכבר נתחייב בכיסוי קודם שיבא לידי הקדש, ע"כ.

יטן תוספתא מכות פ"ג: מעשר שני והביכורים מצטרפין חוץ לחומה לספוג עליהן את הארבעים דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אין מצטרפין.

כן ראה לקמן דף יח ע"ב מצ"פ הלכות ערכין פ"ו הלכה ה'.

כאן שם בתוס' ד"ה איסורא בעלמא וכו': וא"ת לפי שפירש והא תנן אלו הן הלוקין דפריך מהא דתנן קדשים קלים חוץ לחומה דלקי, לישני דמלקות חוץ לחומה מטעם ובשר בשדה טריפה כיון שיצא חוץ למחיצתו נאסר, ואם נימא דמקום המחיצה ג"כ נאסר משום יוצא אז לא דמי לבשר בשדה טריפה.

כבן וז"ל הרמב"ם שם: כל האוכל כזית מעשר שני או ששתה ממנו רביעית יין חוץ לחומת ירושלים לוקה וכו'.

כגן שם: בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו וכו' והרי הוא כבשר קדשי קדשים שיצא חוץ לעזרה או בשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומת ירושלים וכו'. וראה לעיל דף יב ע"ב העתקה מצ"פ חלק ד' וה' בהשמטות להלכות מתנות עניים צד 5, ובצ"פ מכתבי תורה מכתב

ומנחות דף ע"ד וכו"מ (וכמה מקומות) דאף באימורין יש זה, ועי' רש"י פסחים דף כ"ד ע"ב ו' ודף צ"ה ע"ב ח' ע"ש בזה. וכן נ"מ היכא דזרק שלא במקומו דשם כבר הוה זריקה אך לא לאכילה, עיין זבחים דף כ"ו ע"ב ט' ודף ס"ו י' ע"ש בזה ואכמ"ל, ועמ"ש שם דף צ' ע"ש יא' ומ"ש בזה ברמב"ם בהל' מעה"ק פי"א יב'.

תוס' ד"ה איסורא בעלמא, וא"ת לפי' שפיי' והתנן וכו' לישני דמלקות חוץ לחומה מטעם ובשר וכו'.

גליון: באמת הארכתי בזה דמקום מחיצה לא

[ו] שם ע"א. ראה לעיל דף יז ע"ב אות א.

[ז] לעיל דף יז ע"ב אות ב.

[ח] לעיל דף יז ע"ב אות ג.

[ט] שם: אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו (אם זרק את הדם שלא במקומו).

[י] שם ע"ב: עולת העוף כו', דשני במאי וכו' אלא במיצוי (וע"ש בתוס' דר"ל הזאה ואח"כ מיצוי, ופסולה משום דמיד כשהזהו וכו' נתכפרו בעלים כדשמואל וכו').

[יא] ראה לקמן י"ח ע"ב אות ו.

[יב] ראה לעיל דף י"ז ע"ב אות ו. ולקמן דף יט ע"א

אות ו.

[יג] שם ע"א: רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא וכו', פירש"י: וקמ"ל דכמאן דראה פני החומה דמי ולוקה וכו' אי הדר ארחיקה ואכלי' וכו', אבל התוס' פירשו שלוקה כשאוכלו במקומו דעדיין אינו בפנים לגמרי וכו'. — וראה לקמן דף יט ע"א וע"ב בגליון ד"ה חומה, ולעיל דף יב ע"ב ודף יז ע"א בד"ה בדבר הכלול.

[יד] ובצ"פ הל' תרומות פ"ב צד 96 ע"א: ועי' רש"י

זבחים דף יד ע"א ד"ה שכן דלכך גבי במה לא שייכא מחשבת חוץ למקומו דכל מקום מקומו, ודף כח ע"ב כתב דאין לה מחיצות משמע מחמת דאין לה מקום, ע"כ. ובצ"פ הלכות איסורי ביאה פ"ה ה"ב (צד 129 ע"א) הוסיף וכתב: ועיין בהך דזבחים דף יד גבי חוץ למקומו גבי במה ע"ש ברש"י ד"ה שכן, ושם גבי תוך הפתח, ע"כ. (וז"ל רש"י שם: אין מחשבת הולכה מועלת בה לפסול אלא מפתח היכל ולחוץ משהגיע לפתח היכל עד שמגיע ליציאת אולם לרצפת העזרה שלפנים דבכל ההיכל לא מהניא מחשבה שהרי כל ההיכל כשר להושיב שם שולחן לסדר עליו עד הפתח וכו').

[טו] שם ד"ה ה"ג מסתברא נותר וכו' בסה"ד ואינו

נוהג בבמת יחיד שאין שם מחיצות.

[טז] בהלכות מעשה הקרבנות פי"א ה"ה: כל האוכל

כזית מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה לוקה שנא' לא תוכל לאכול וגו' והוא הדין לאוכל קדשים קלים חוץ לירושלים שהוא לוקה, ע"כ. ובהלכה ו' כ': בשר קדשי

הוה כלפנים ולא כלחוץ ולא נפסל, ומ"מ הוה כאוכל לא במקומו וא"ש הכל, עמ"ש בהל' מעשה הקרבנות ובהל' מע"ש ולקמן דף כ' יג' בתוס' ורש"י גבי קניא, דס"ל להתוס' דהוה כמו שראה ומ"מ חייב דאינו לפנים, ולא ברש"י, ועיקר זה תלוי אם משום דצריך לאכול במקום או דאסור לאכול חוץ למקום, ועמ"ש ברש"י זבחים דף י"ד ע"א יח', ודף כ"ח ע"ב טו', ע"ש בזה וברמב"ם שם טז', וכן נ"מ למקום חתך עי' חולין דף ס"ח יז', ודף צ"ט יח', ע"ש, ועי' זבחים דף י"ד יט', גבי תוך הפתח, ופסחים דף פ"ה ע"ב ט', ושבת דף ח' ע"א כא', ודף צ"ט כב', ועירוכין דף צ"ד כג' בהך דר"א, ודף ע"ו ע"ב כז'

קדשים שיצא חוץ לחומת העזרה ובשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומת ירושלים נפסל ונאסר לעולם וכו' שנא' ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כו'. וראה לקמן דף כ' ע"א בגליון ובביאור שם, ובצ"פ ח"ב הל' אס"ב פ"ה ה"ב צד 129 ע"א.

[יז] שם ע"א: אמתני' דבהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה, ומוקמינן לה אעובר אבל אבר עצמו אסור משום ובשר בשדה וגו' ומ"ש «והחזירו» לא נצרכה אלא למקום חתך ופירש"י דהיינו מקום הבלדת החיצון והפנימי שהוא עומד על שפת הרחם דאין לאסור אותו משום ובשר בשדה שהרי לא יצא חוץ למחיצתו, אבל להתירו משום בהמה בבהמה ג"כ אי אפשר דלאו בתוכה הוא, וע"כ דוקא החזירו מותר ואי לא לא. [יח] שם ע"א: רבינא אמר לא נצרכא אלא למקום חתך וכו'.

[יט] שם ע"א: ואם תימצי לומר תוך הפתח כלפנים

אין מחשבה מועלת אפילו פסיעה אחת כו'.

[כ] שם במשנה: מן האגף ולפנים כלפנים, מן האגף ולחוץ כלחוץ, ובגמ' שם: הא גופא קשיא, אמרת מן האגף ולפנים כלפנים הא אגף עצמו כלחוץ, אימא סיפא וכו', לא קשיא כאן בשערי עזרה כאן בשערי ירושלים וכו'.

[כא] שם: אמר אביי זרק כוורת לרה"ר גבוה י' ואינה

רחבה ו' חייב, רחבה ו' פטור. ובתוס' שם ד"ה רחבה ו': פ"י ר"ח דדוקא נקט רחבה ו' דדופני הכוורת יש בהן שני חומשין וצריך שיהא אויר ד' בתוך הכוורת, ע"כ.

[כב] שם ע"ב: בעי ר' יוחנן כותל בר"ה גבוה י'

ואינו רחב ד' ומוקף לכרמלית ועשאו רה"י וזרק ונח על גביו מהו וכו', אמר עולא ק"ו לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש.

[כג] שם ע"א במשנה: חצר שנפרצה לרה"ר המכניס

מתוכה וכו' חייב דברי ר"א וכו', ובגמ' שם: ור"א משום דנפרצה לרה"ר הויא לה רה"ר, אין ר"א לטעמיה וכו' והאמר ר' חגינא עד מקום מחיצה מחלוקת, אימא על מקום מחיצה מחלוקת.

[כד] שם במשנה: כותל שבין ב' חצרות גבוה י'

גבי מחיצה, ופסחים דף כ"ו [ה] גבי מחיצות היכל, ומ"ש שבועות דף מ"ז כן וכ"מ בזה, ובירושלמי סוף ב"מ כן גבי הך דפליגי רב ור"י, וב"מ דף ק"ז כן ע"ש בזה כ"ס.

דף י"ח ע"ב

גמרא: זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור. גליון: אך נ"מ אם אכל מהני דנזרק שלא במקומו מאי א, ועמ"ש זבחים דף צ' ב וע"ש דף כ"ו ע"ב ב ומנחות דף כ"ה ה ע"ש.

גמרא שם. באמת גבי דם יש ב' פעולות א' הכפרה וא' מה שמתיר הבשר לאכילה וראיה דשלא במקומו למ"ד במקומו דמי כיפר ואינו מתיר וכו' ויהיה ג"כ נ"מ אם כה"ג אי זרק שלא במקומו חייב על הבשר משום טומאה, דמבואר במנחות דף כ"ה ע"ב ה דכל שלא ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה, ועי' תוס' זבחים דף צ' ע"א ה דכתבו שם טעם דשם דף מ"ה ע"ב ה ומעילה דף י' ה

ורחב ד' מערבין וכו' היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין וכו' ובלבד שלא יורידו למטן (דחשיב רשותא באנפי נפשא, רש"י).

[כה] שם ע"א: אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שהיה יושב בצילו של היכל ודורש כל היום כולו וכו' ורבא אמר שאני היכל דלתוכו עשוי.

[כו] ראה לעיל דף יז ע"א אות כד.

[כז] שם: (צ"ל רב ושמואל) כותל שבין שתי מחיצות ונפרץ, רב ושמואל, חד אמר מחצה לזה ומחצה לזה, וחד אמר כולו לזה וכולו לזה וכו'. ראה צ"פ מהדו"ת דף יד. [כח] שם ע"א: אילן העומד על המיצר אמר רב הנוטה לכאן לכאן וכו' ושמואל אמר חולקין.

[כט] וע"ע בענין הנ"ל בצ"פ ח"ב הלכות אישות פי"ד הי"ח צד 92, ובצ"פ הלכות כלאים פ"ט ה"ה צד 20 ע"ב, וצ"פ מהדו"ת דף פ' ע"ג, וצ"פ קונטרס השלמה לח"ד דף ט' ע"א, ובשו"ת צ"פ (ווארשא-ג. י.) סי' ר"ט צד קסד, וסי' רפ"ח צד רכט, ובס' מכתבי תורה מכתב ו' (מבעל צ"פ) צד ג' ע"ב.

[א] ר"ל דנ"מ אם אנו למדים מפסוק ואכלו אותם אשר כופר בהם, לאחר כפרה, היה החיוב גם בנזרק שלא במקומו כיון דמועיל לכפרה, אבל אם למדים כל היכא דקרינן ואכלו וכו' גם בזרק שלא במקומו לא ניתר עדיין לאכילה, וראה לקמן בסמוך מצ"פ הלכות תרומות.

[ב] ראה לקמן אות ה.

[ג] ראה לעיל בע"א אות ט.

[ד] ראה לקמן בסמוך אות ה.

דצריך להיות כשר ליקרב, וא"כ לפ"ז אם זרק שלא במקומו י"ל כיון דמכפר שפיר יש עליו שם כשר ליקרב וכו', ויהיה ג"כ נ"מ לענין זרות מהך דמכות דף י"ח ע"ב, ועי' ירושלמי פסחים פ"מ ה"ד ט אכל עולה אכל אימורין אי יש בה טומאה, ולכאורה הא זה מרבינן מקרא בפסחים י, וע"כ דר"ל היכא דהזריקה היתה שלא במקומה, וכוה י"ל כוונת הירושלמי שבת פ"ב א ויהי קמיצה עד שלא כו' ואמר שם שניא דכתיב וכל זר כו', ולכאורה הא גם בחטאת ואשם כן, עי' מכות דף י"ח ויבמות דף ל"ג וזבחים דף ל"ג וכ"מ, וצ"ל משום דנ"מ כה"ג דגבי קדשים משכחת לה דאף דנתכפר מ"מ הכשר אסור גם לכהנים, משא"כ במנחה רק גבי שיריים שחסרו, ומ"ל דהקומץ הוא פעולה ואח"כ חל על השיריים איסור חדש, ועי' תוספתא ספ"ז דחולין יבן. (צפנת פענח הלכות תרומות, צד מ"ח ע"ד)

גמרא: וכל היכא דלא קרינן ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם לא קרינן ביה זור לא יאכל.

גליון: ועי' בשבועות דף כ"ד ע"ב יג, והנה

[ה] שם: יכול בשר שנטמא לפני זריקת דמים יהו חייבין עליו משום טומאה ת"ל כל טהור וגו' הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה וכו'.

[ו] שם בד"ה ואין חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא הא דאין חייבין משום טומאה נראה דהיינו טעמא וכו' בהוכשר ליקרב, וזה אין ראוי ליקרב עד אחר זריקה וכו'.

[ז] שם: יכול מיד (משוקדשו חייב אם אכלו בטומאה, רש"י) ת"ל יקרב וכו' בהוכשר בשר ליקרב הכתוב מדבר, הא כיצד וכו'.

[ח] שם ע"א במשנה: זה הכלל כל שיש לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא עד שיקרבו מתירין וכל שאין לו וכו'.

[ט] שם: את שהוא מותר לטהורין חייבין עליו משום טומאה, יצא פסח וכו', את שאינו מותר לטהורין אין חייבין וכו', אכל עולה אכל אימורין מאחר שאין מותר לטהורין אין חייבין עליו.

[י] שם דף כ"ד ע"ב: דתניא והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לדי' לרבות את האימורין.

[יא] שם הלכה ה': זר ששימש במקדש בשבת ובע"מ ששימש בטומאה, ר' חייא רובא אמר שתיים, בר קפרא אמר אחת, מתיב בר קפרא עבודה שהכהן מותר בה זר מחייב עלה וכו' והרי קמיצה עד שלא נקמצה אסורה לזה ולזה, משנקמצה אסורה לזרים ומותרת לכהנים, א"ל שנייא היא דכתיב וכל זר לא יאכל קודש.

[יב] ראה לעיל ע"א אות ב.

[יג] ראה לעיל ע"א אות ד, ודף יז ע"ב אות ד.

ימין וכו', ושם אין כל כך ראייה דדילמא ליכא עיכובא בימין אלא לכתחילה בעי ימין והוא הדין אם חלצה בשמאל כשרה. ע"כ. והצפנת פענח מבאר הסברא דשמאל גרע, משום דמלק בשמאל אינו משום דמליקה בעי ימין דווקא, דאם כן גם בשן הוה פסול שהרי שן אין לה מעלת יד ימין, אלא שהמליקה ביד שמאל הוא עצם הפסול, ולכך בשן שאין לו חסרון של שמאל כשרן. וזבחים דף יד, וגם ראייה מדלא אמר במנחות דף כה, וביומא דף מח, דשמאל יש לה הכשר גבי חפניו, ואכמ"ל, ע"כ.

וכ"כ בשו"ת צפ"ו סי' קסח: עי' במה דמסקו להתוס' חולין דף כ ע"א גבי מליקה בשמאל דפסול אם החסרון דאינו בימין או משום דפסול בשמאל, ודי בזה, ונ"מ היכא דלא שייך גדר יד אין ג"מ וכמו בחפניו, ואכמ"ל. עיין במ"ש הרמב"ם בפיהמ"ש פסחים פ"ח גבי מלק, ואכמ"ל, ודי בזה, ע"כ.

ג] בצ"פ מהד"ת, צד 116 ע"ב: באמת כבר כתבתי דגבי הגדר דימין ושמאל, אם הפסול משום דשמאל פסול או משום דצריך ימין, ועיין תוס' חולין דף כ ע"א גבי מליקה בד"ה לא, דנסתפקו בזה, ובהך דבכורות דף מה ע"ב איטר יד ורגל, ע"ש ברש"י דלא משום השינוי רק משום דבעי ימין בין הרגל ובין היד, וא"כ אמאי חשיב ליה בהדי מומין דהוי רק משום שאינו שוה בורעו של אהרן, עיין בדברי רבינו בהלכות ביאת מקדש פ"ו, וא"כ לא מחלל עבודה, ועיין מ"ש הר"ן ר"פ גיד הנשה גבי הך מחלוקת דבכורות שם גבי שולט בשתי ידיו, ובמ"ש התוס' חולין דף מז ע"ב גבי שתי וורדות דאע"ג דהא שינתה מקומה חוינו דס"ל דהקפידא משום שהיא עומדת במקום שאינה מקומה וכו', ועיין יומא דף נד ע"א דהיכא דהכניס שתי קטורת ביוה"כ אחת חסירה ואחת כתיקונה, ביאה כתקונה הוה, אך מ"מ חייב משום הקטרה חסירה כו', ע"כ.

[קיבל בימינו ובשמאלו כאחד פסול ור"ש מכשיר, ואם היתה שמאל מסייעת את הימין הכל מודין שהוא כשר, ע"כ. לכאורה יש ללמוד משיטת רבנן שהפסול של שמאל הוא פסול בעצם לא בתורת שלייה, שאם נימא שהפסול הוא רק מה שיש כאן העדר של מעלת ימין הרי יש כאן ימין ומה איכפת לן אם יש כאן גם שמאל, (וטעמו של ר"ש משום שלשיטתו גם בשמאל לבד כשר), אמנם יש לדחות שאין ראייה, והפסול הוא משום דבעינן כל העבודה על יד ימין ולא משום שהשמאל פוסל בפועל אלא משום שחסרה עבודת ימין, ורק באופן שהשמאל רק מסייע מותר גם לחכמים, ואולי יש סברא לומר להיפך מזה שמסייע מותר אף לחכמים יש להוכיח שאין השמאל פוסל בעצם דאל"כ למה מסייע מותר סוף סוף הרי יש כאן עבודה בשמאל, ומוכח שהפסול הוא רק העדר מעלת ימין, והעבודה צריכה בעיקר ימין, ומסייע אין עליה שם עבודה, ולכן מותר לחכמים], ועיין שבת דף צג, ורבי שמעון לשיטתיה [שפוטט בשנים שעשאו אע"פ שלא יכול אחד להוציאו, וצ"ע שהרי שם ר"ש מתיר אפילו בשמאל לחוד] וכו', ע"כ.

ב] בצ"פ השלמה, דף יט ע"ב: כ"כ במקום אחר גבי פסול דשמאל אי משום דבעי ימין או דפסול בשמאל, עיין חולין דף כ, גבי מליקה.

[במשנה זבחים דף סח ע"א: מלק בשמאל (פסול), ובחולין דף כ: כשר למליקה פסול לשחיטה כו', למעוטי שן וצפורן, ובתוס' שם ד"ה לא כו', וא"ת ולפירושו דאירי במחוברין היאך שן כשרה במליקה, הא בעי ימין דמלק בשמאל פסול כדתנן בפרק טומאת העוף כו', ועוד י"ל דשמאל גרע משן כדאשכחן לענין חליצה דאמרין דגידמת חולצת בשיניה, ובירושלמי משמע דחליצה בעי

סימן יז

פנים או חוץ, צפון או דרום

קדשים שעבודתם צריכה פנים או שלא יהא חסרון חוץ. — ג"מ בראשו ורובו בפנים. — או יצאו האימורין ללשכות. — בבמה. — מקום מחיצת חומת העזרה. — חומת ירושלים. — פתח אוהל מועד. — קדשי קדשים צריכים צפון או הפסול בדרום. — נפקא מינה בבמה.

למקומו ליתא בבמת יחיד, אי משום דכל מקום הוי מקומו, או משום דליכא מקום כלל וכו'. ועיין שבת דף קלא, גבי דבר אין לו זמן כלל אי הוה תמיד שלא בזמנו, או שתמיד זמנו, ונ"מ כו', ע"כ. וכ"ה בצ"פ מהד"ת, דף עה ע"א.

ב] בצ"פ מהד"ת, דף עז ע"ד: כ"כ במה דמבואר בזבחים דף כו, דנ"מ בין צפון בקדשי קדשים, דשם אם הכניס ראשו ורובו כאילו הכניס כולו, וגבי חוץ צריך שיהא כולו בפנים, משום דשם דצריך שלא יהא החסרון של חוץ וכאן צריך שיהא המעלה בצפון, ועיין במה דפליגי רש"י ורבינו דרש"י ס"ל בזבחים דף יד, דחטאות אף דבעו צפון מכל מקום אם שחטן בהיכל כשרין, וע"ש בתוס'

א] בצ"פ מהד"ת, דף מז ע"ב: עיין זבחים דף כו ע"א, ושם ג"כ הגדר כך כהך דזבחים דאם נימא דצריך שיהיה כולו בפנים נוכל לומר דרוב עושה כמו שכוונו בפנים, אבל אם נימא דצריך שלא יהא ממנו בחוץ המציאות שאי אפשר להכחיש המציאות, וכהאי גוונא בזבחים גבי קדשי קדשים דבעי צפון, ר"ל ג"כ אי משום דצריך צפון או דשאר צדדים פסולים, ובאמת זה תליא בהך דשם דף קכ, ומעילה דף ג ע"ב גבי עולה בבמת יחיד שהכניסו לפנים עיי"ש, ור"ל דגבי במת יחיד ליתא כלל מעלה דצפון ודרום, וא"כ אי משום הפסול לא שייך זה, אבל אי משום דליכא המעלה שפיר שייך דבבמה ליכא המעלה, ועיין רש"י זבחים דף יד, וכח ע"ב, במה דאמר שם דחוז

לפני זריקת דמים פסול, מ"מ לא מיקרי פסולו בגופו דאין הפסול בהם מחמתם, וכמו הך דזבחים דף פג ע"ב לאו מחוסר מעשה בגופייהו, ע"כ.

ד] בצ"פ הלכות כלאים, צד 5 (התחלת המאמר לעיל סי' ט אות ג): מקום מחיצה דומה לזה דהיכא דבעי פנים לא הוה והיכא דאסור חוץ ג"כ לא, וזה תליא ג"כ בהך דזבחים דף טו, גבי הולכה שלא ברגל וכו', ועיין רש"י שם דף יד ע"א דבבמה ליכא חוץ למקומו, אך זה רק אם הפסול הוא משום חוץ למקומו, אך אם נימא משום דבעי מקום לא שייך זה, וכמו גבי פ"א, עיין זבחים דף קיג ע"א, ובדברי רבינו והראב"ד ז"ל גבי שרפה חוץ מגיתה, ע"כ. (המשך המאמר לעיל סי' טו אות ג).

בצפנת פענח מכות, עמוד 118, בגליון ד"ה באמת, כתב וז"ל: הארכתי בזה דמקום מחיצה לא הוה כלפנים ולא כלחוץ ולא נפסל וכו', ועיקר זה תליא אם משום דצריך לאכול במקום או דאסור לאכול חוץ למקום וכו' (ראה שם המשך המאמר לענין חומת ירושלים, תוך פתח העזרה, מחיצת היכל, ומקום חתך בחולין דף סח ע"א ועוד). ושם צד לח, לענין גגו של היכל לשחיטת קדשים, תחום ערי מקלט, ובצד 116 בענין לחם הפנים, ועוד, ובצד 122, ובביאור שם מחיבורו צפנת פענח על התורה כת"י לענין פתח אהל מועד, וראה עוד לקמן פ"ח סי' ז, ובמהד"ת צד 160, ובצ"פ ה"ל מגילה פ"א ה"י, וה"ל שופר פ"ב ה"ח, ולעיל סי' ט.

דף סג, ולא כשיטת הרמב"ם בהל' מעשה קרבנות דרק בשלמים וכו', על כל פנים לשיטת רש"י משום שלא היה החסרון וצריך דוקא כולו לפנים, ע"כ.

ג] בצ"פ קונטרס השלמה, צד 37 (ראה התחלת המאמר בצ"פ מכות, צד 116): אך כל זה בהני דצריכים שלא יהא בחוץ, אבל הני דבעו שיהא בפנים לא מהני, וזהו ר"ל רבינו בהלכות פסולי המוקדשין פ"א הל"ב ולג, גבי אימורים של קדשים קלים, ע"ש בהשגת, ובזבחים דף כו, ושם הי"ג, אך כך, דודאי אם יצאו חוץ לחומת העזרה מקום שנפסלות נפסלו גם האימורים של קדשים קלים, וכמו דאמרינן בירושלמי פ"ו דיומא גבי פרים הנשרפים אם יצאו חוץ לחומת ירושלים אף לר"י דזבחים דף פט ע"ב ומנחות דף עח ע"ב גבי תודה שהוא חד טעם, כמבואר בירושלמי שם נפסל, רק ר"ל אם יצאו ללשכות דשם ליכא פסול באכילת קדשי קדשים רק בפנים לא הוה, ובוה פליגי, ואם נזרק הדם והם בלשכה לא פעל בהם הזריקה ואין בהם מעילה, ולהקטירן י"ל דמותה, ועיין זבחים דף פה, ומעילה דף י, לשיטת רבינו דהעלן לפני זריקת דמים לא ירדו ואין בהם מעילה, וכאן אף לכתחילה מקטירן כיון דכבר נזרק הדם, וכן ס"ל לרבינו בבשר דאם היה בחוץ נהי דלא נפסל מכל מקום הזריקה לא פעלה בהם להתירם באכילה, עיי' מעילה דף ה, ומה דאמר שם דף ז ע"ב לשורפו, ר"ל להך דזבחים דף קד ע"ב אם הוה כמו שנפסל קודם זריקה או לאחר זריקה, וכוונת רש"י שם למאן דאמר בשר קדשים קלים שיצא

סימן יח

רוצח בעיר מקלט וחוצה לה

מה שמותר להרגו כשיצא משום שאיננו בעיר מקלט או משום שיצא, ונ"מ לשוגג או לישראל שהרג גר תושב.

יהיה בעיר מקלט וכו', וזה תליא אם מה שמותר להרגו משום שאיננו בעיר מקלטו או משום שיצא.

בצפנת פענח מכות, דף יא ע"ב, צד 70: הגדר שאין האיסור לצאת חוץ לעיר מקלט רק מה שעל ידי זה לא

סימן יט

עבודה במקדש, טבילה, שלוח הקן

צריך שהכהן יגע ברגליו ברצפה או רק שלא יהא הפסק, ונ"מ באויר. — בטבילה, הגוף צריך שיגע במים, והשער רק שלא יהיה חציה. — בעוף הרובץ על הביצים אם צריך שיהא נוגע בביצים או רק שלא יהא חוצץ.

פ"י מ"ד גבי בגדים, ע"ש בפ"י המשנה, ובחולין דף ע ע"א וכ"כ בזה, וכו'. וזה ר"ל בהך דב"ק דף פב, גבי את בשרו, את הטפל, ע"ש ברש"י דנראה דס"ל דנ"מ בין גוף לשער, דהגוף צריך שיגע במים והשער רק שלא יהיה חציה, ונ"מ דגבי בשר דאינו מקפיד בלכד לא מהני רק בגדר ביטול שמבטלין להגוף וכו', משום דיש ב' מיני חציה, אם יש על הגוף דבר המקפיד או י"ל דהלכה דלא נטהר ע"י הטבילה, אבל היכא דנותן דבר בכוונה על איזה מקום בגוף שלא יגעו המים במקום זה אז הוי כמו שלא

א] בצפנת פענח מהד"ת, דף נח סע"ד: עייין זבחים דף כד, גבי רגלו אחת על הרצפה ורגלו אחת על הכלי, דאמר שם רואים אם יכול לעמוד כו', ולכאורה הא הוה כמו נתלה ועבד, ע"ש דף כו, ותוס' דף יד ע"א, ואף דכעת לא נתלה מכל מקום זה נעשה ע"י דבר אחר, וכו'. עכ"פ מה דאמרינן בזבחים דף כד הנ"ל גבי רגלו אחת כו', י"ל דשם מיירי דשל ימין עומדת על הרצפה ובשל שמאל לא קפדינן אם היתה עומדת באויר, ולקמן אבאר בזה אם צריך שיגע או רק שלא יהא הפסק, ועיין במקואות

יודע בו אמיתת הנקודה בלתי השם לבדו, ונראה שכוונתו למאמרים הנ"ל.

השיטות אם יש חלק שאינו מתחלק בחומר. וראה ברמב"ן עה"ת בראשית פ"ב—ט: כי אמצע הדק כבר אמרו שאין

סימן ז

מקום ד. בולים, תחומין ומחיצות

יש שהוא כלול משני רשויות בגדר הרכבה מזוגית. — לענין ארץ ישראל וחוף לארץ. — שבת. — קדשים. — מציאה ועוד. — דבר שיש בו שני דברים ושני שמות, אם הדינים של כל שם ושם מעורב בשניהם [כלומר שני הכחות של שני השמות מעורבים], או רק כל דבר בפני עצמו.

מש"כ בזה בהל' איסורי ביאה פ"ה ה"ב דאם התחיל ונכנס לפנים או גם המחיצות כלפנים, ואם עומד על מקום המחיצה לא הוה כלפנים ולא הוה כלחוץ.

ועיין שבת דף קכד ע"א גבי תוך הפתח אי כלפנים אי כלחוץ, ושם דף ט, ועירובין דף צד, גבי מקום מחיצות, ופסחים דף פה ע"ב, וזבחים דף יד ע"א, ודף נה, גבי תוך הפתח כו', ובחולין דף קכו, גבי אסקופה, וביומא דף מז ע"ב גבי בין הבינים, ובאמת זה תליא בהך מחלוקת דפיאה פ"ד מ"ז דר"י ור"ע גבי ראש היד, ע"ש, ושם ביומא דף נא ע"ב גבי אמה טרקסין, ע"ש, וזהו ג"כ כונת הגמרא שבועות דף טז, דבנין מפנים, ר"ל אם המחיצה שייך לפנים או לחוץ, ועיין במנחות דף כג ע"ב גבי פרוכת, וביומא דף כד ע"ב גבי עבודת פנים גבי פרוכת, וזה תליא בפלוגתא דר"י ורבנן הנ"ל, ועיין בירושלמי סנהדרין פ"א, ותוספתא שם פ"ב, דגרס בהך דשבועות דף טז, דחברים אין אוכלים שם מעש"ש, וזהו משום דס"ל דמקום החומה לא הוה כלפנים לענין אכילת מעש"ש.

והנה עיין בירושלמי הוריות פ"א, דמפרש שם הך דר"ע דאמר מודה אני בזה, ר"ל כה, דהא מפורש שם דגבי הוראת ב"ד לא מחשב צבור רק מה שבתחום א"י, אבל מי שבחול"ל לא מצטרף, ולאידך תנא ג"כ לא מיפטר בקרבן של הצבור רק בעי קרבן בפ"ע כיון דלא מצטרף, ואם הוא דר בתחום או אם הכניס לכנוס לא"י או לצאת לחול"ל או מחשב התחום כמקום שיהיה שם, ואם לאו הוה ספק, וכהאי גוונא ר"ל בהך דחגיגה דף כה ע"ב גבי מודיעים, ועיין גיטין דף עו, גבי אנטיפרס וכ"מ. נמצא כה, דמכ"מ שיש גדר ביאה או יציאה או שייך בתרייהו גם המחיצות, אבל במקום דלא הוה ביאה לא שייך בתרייהו הגבולין והתחומין, וזה החילוק בין בית ראשון לבית שני, דבית ראשון הוה כיבוש ומחנה, כמבואר בדברי רבינו בהל' בית הבחירה פ"ו, ובירושלמי שביעית פ"ו, גם הגבולין והתחומין גרידי אבתרייהו, אף דקדושת הגוף ממש אין בהם, ע"כ. (ראה לעיל פ"ו סי' ט.)

[ג] בצ"פ תרומות פ"א ה"ה, דף ו ע"א: כבר הארסתי בזה בח"ג בפ"א מהל' כלאים בהך דירושלמי דחלה פ"ב ה"ב גבי ספר של א"י אי קדיש או לא, ובוה יובן מש"כ בספרי ס' ברכה פ"ס שניה, דכל הסמוך לספר נמשל כאריה, ר"ל כה לפמש"כ במק"א דמיצר הוא דבר הבא

[א] בצ"פ מהד"ת, דף יד: עיין בהך דבכורות דף נה ע"א פלוגתא גבי ירדן אם הוי כא"י או כחוץ לארץ, ובירושלמי חלה פ"ד ה"א שם דהוי גבול בפ"ע, ור"ל כהך דעירובין דף עו ע"ב וירושלמי שם, וב"מ דף קז, ובירושלמי שם בסוף דשני רשויות עליו, ובתוספתא ב"ק פ"ו, ומע"ש פ"ג גבי תחומין, ונ"מ דבכל מקום שהוא הולך מתחיל משם הרשות, ועי' מ"ש הרמב"ן במלחמות פ"א דב"ב על הך דב"ב דף מא גבי מקום מחיצה, וכבר כתבתי בזה בשיטת רבינו בהל' מעשה הקרבנות פ"א הלכה ה, ה, דמחיצה אין עליו שם פנים ולא שם חוץ, דכיון דהוא כלול משניהם בגדר הרכבה מזוגית, והאוכל שם קדשים לוקה משום לא תוכל וגו', אבל מ"מ אינו נפסל עד שיצא לחוץ ממש, וזהו דדייק קרא בשעריד.

וא"ש מה שהקשו התוס' מכות דף יח ע"א ע"ש, ועי' במכילתא פ' בא על הך דמ"ק דף כה, דלא שרתה נבואה בחול"ל, אך דעל נהר שפיר שורה, ועי' בספרי פ' שופטים, מקרבך ולא מחול"ל, אך נ"מ לתחומין של א"י או א"י הוא הולך לא"י חל על זה גדר א"י, ואם לחול"ל הוי גדר חול"ל כמ"ש, והנה מבואר בכ"מ בתוספתא דמאי ובאהלות ובירושלמי דמאי וכ"מ, ועי' עירובין דף מז דצידון הוה עליה שני הגדרים ובגדר עיירות שעומדין על הגבול, סנהדרין דף ה ע"א, ובירושלמי ספ"ד דחלה, ע"כ, ועיין אריכות דברים במהד"ת, דף 160, ובצ"פ מכות יב ע"א, ובצ"פ ח"א עירובין פ"ד ה"ט, ושם לא הזכיר המונח של הרכבה מזוגית.

[ב] בצ"פ כלאים פ"א ה"א, צד 4: הטעם משום דגבולין ומחיצות הוא דבר כלול משני הדברים, וכמבואר בירושלמי סוף בבא מציעא גבי מצר דכולו לזה וכולו לזה [שם: כותל שבין שתי מחיצות (של שני בני אדם) ונפרץ (הכותל), רב ושמואל, ח"א מחצה לזה ומחצה לזה, וח"א כולו לזה וכולו לזה, מה מפקה מביניהון, מצא מציעאה, מאן דאמר מחצה לזה ומחצה לזה (אם נמצא) מחציו ואילך לזה ומחציו ואילך לזה, ומאן דאמר כולן לזה וכולו לזה המוצא זכה, ע"כ], וזה כונת הגמרא ב"מ דף קז ע"א גבי אילן העומד על המצר בהך מחלוקת דרב ושמואל [שם: אמר רב הנוטה לכאן, לכאן; והנוטה לכאן לכאן, ושמואל אמר חולקין, כלומר שרב ושמואל הולכים לשיטתן בירושלמי הנ"ל, אם יש כאן דין חלוקה או שמקום הכותל וכן אילן העומד על המיצר יש עליו דין שותפין]. ועיין

דכלים פליגי תנאי בדבר שיש בו שני דברים ושני שמות, אם הדינים שכל שם ושם מעורב בשניהם או רק בכל דבר בפ"ע, דפליגי שם גבי תנור של מתכות שעשה לו טפילה של טיט דיש עליו ב' השמות אם היכא דשניהם אי אפשר שיהיה כגון אם קיבל טומאה מגבו והטומאה שבו מחמת כלי מתכות אם מטמא מאוירו בגדר כלי חרס, ופליגי בזה, ור"ל כך דבכל דבר שיש בו שני שמות אם בכל שם ושם יש בו שני הכחות של השני השמות מעורבין או כל אחד ואחד בפני עצמו, וכן בהך דעירובין דף לג ע"א גבי בתי החצרים שיש בהם שני הכחות שבשדות ושבתים אם גם בבת אחת או רק נפרדים, וכן פליגי כה"ג רש"י ותוס' במכות דף כ ע"א גבי אילן שעומד בפנים מן החומה ונפו נוטה לחוץ, אם לא הכניס המעשר שני רק עד שם ואכלו שם אם לוקין עליו, דממה נפשך אם הוא ירושלים יכול לאכול ואם לאו הא אין לוקין עליו, ע"ש, ועיין תוס' חולין דף סח ע"ב ד"ה אבל, ומכות דף יח ע"א ראה דאם נכנסו לפנים ויצאו לא נפסלו, דאלי"כ לא משכחת מלקות, ע"ש, ואם איתא הא משכחת לה כה"ג דבפנים עדין לא היה ומ"מ לוקה, דעיין תוס' נדה דף מא ע"ב ד"ה וסבר, גבי פולטת דרק אם היה בפנים ויצא לחוץ זה גורם הדבר, ע"ש, ושבועות דף טו ע"ב גבי פנימית וחיצונה דנשרפת רק אם נתקדשה, ותוס' מנחות דף מו, ולקמן בפ"א מהל' פסולי המוקדשין אבאר זה וכו', ע"כ.

משניהם ולא שייך לומר מחצה לזה ומחצה לזה, כיון דיש לשניהם רשות בו, ועיין בהך מחלוקת דעירובין דף עו ע"ב גבי כותל שבין ב' חצרות לענין תשמיש, דפליגי בזה רב ור"י ואולי לשיטתם בירושלמי סוף ב"מ גבי מיצר דאם מצאו שם מציאה אי שייך לזה הכל ולזה הכל או יחלוקו, ובהך דב"מ דף קז ע"א גבי אילן העומד על המיצר דפליגי רב ושמאל בכעין זה, וכ"כ מזה בח"א פ"ה מהל' שבת דגבי בין השמשות דאף רגע האחרון הוא כלול משניהם, ע"כ.

ושם בהשמטות דף 117, למש"כ בדין מחיצה שיש בה ב' השמות עי' רש"י מנחות דף עח ע"ב גבי חוץ לחומת בית פגי: וזהו מה דמבואר בשבועות דף טז ע"א גבי ב' בצעין, ועיין רש"י ב"מ דף צ, וסוטה דף מה וכ"מ, וזה הוה מקום שלא נפסל שם היוצא ולא נאכל שם, ועי' ירושלמי פסחים פ"ה גבי השוחט את הפסח על החמץ היה נתון בחלון בירושלים, ור"ל מחמת דשם אין בו כ"כ קדושה, עי' פסחים דף פה ע"ב, ובירושלמי שם, ועי' רש"י פ"א דכלים גבי הך די' קדושות, דאף לר' יוחנן צריך שיהא החמץ דוקא בירושלים, ע"כ.

ד] בצ"פ כלאים, צד 20: הנה לפי המבואר בדברי רבינו בהל' מטמא משכב ומושב פ"א ה"ז דאנדרוגינוס עצמו אם נגע בלובן ואודם שלו חייב על ביאת מקדש צ"ל כך, דהנה בתוספתא כלים הובא בר"ש פ"ה מ"א

סימן ח

בית בגדר הרכבה שכנית או מזגית

צורת הבית הוי בגדר הרכבה מזגית — פנים חדשות.

מן הבית, עיין במה דפליגי בנגעים פ"ג משנה ג, כמה שיעור לטמא אבן או עץ בבית המנוגע אם כזית או בכל שהוא, ע"ש, ור"ל אם הטומאה חלה על צורת הבית והבית נעשה מחלקים נפרדים וצורת הבית בא מאליו אף שהוא הרכבה שכנית ע"י אדם, מכל מקום צורת הבית הוי בגדר מזגיות, עיין חולין דף קכט ע"א גבי מעשה עץ, ותוס' שבת דף כט ע"ב, ועיין ב"ב דף נג ע"ב גבי בנה פלטיין כו' בנכסי הגר דכל זמן שהם בלא דלתות אין עליהן צורת בית ורק ליבני בעלמא, דברים נפרדים, וכן ס"ל לרבינו בהל' מזוזה דבית בלא דלתות פטור מן המזוזה, והצורה הוי בגדר פנים חדשות, ועיין בדברי רבינו בהל' זכיה פ"ב ע"ש, דאותו שהעמיד הדלתות קנה גם הפלטיין אף שיש להם בעלים רק דמשלם דמי הלבנים וההוצאות.

וכ"כ מה דרבינו סותר עצמו בהלכות מעילה, דפסק שם דמקדיש את ביתו ואח"כ דר שם לא מעל מספק, ובהל' ערכין פסק דהמשכיר בית לחבירו ואח"כ הקדישו המשכיר ודר בו השוכר מעל, אך כך, דיש בהבית, ב' גדרים, גדר החומר שממנו נבנה הבית אבנים ועצים כו' והם דברים תלושים ואח"כ נתחברו, אבל הצורה של הבית

במשנה נגעים פ"ג—ג: אבניו ועציו ועפרו (של בית המנוגע) טמאין בכזית (כל אבן ואבן אחר הנתיצה הוא אב הטומאה וכן עציו ועפרו, בכזית משום דצרעת איתקש למת דכתיב אל נא תהי כמת, ומת מטמא בכזית), ר"א בן חסמא אומר במה שהן (אם אבן שלם מטמא במשהו כאברים של מת דתנן באהלות האברים אין להם שיעור), ובמשנה ראשונה כתב: ולא נתפרש במה פליגי.

א] בצ"פ מהד"ת, דף ה ע"ב: ובפלוגתא דתנאים במס' נגעים פ"ג משנה ג, גבי אבני בית המנוגע אם מטמאים בכל שהוא או בכזית, אם זה הוה בגדר פרט בדבר חדש מן הבית והוה כמו אבר דאין לו שיעור, או כיון דזה נעשה מדברים מפורדים אין עליו שם הרכבה מזגית רק הרכבה שכנית, זה ס"ל לת"ק, ור' אליעזר חסמא ס"ל כיון דהגורם להטומאה הוא רק צורת הבית בן ד' כתלים זה הוה כמו הרכבה מזגית, וחלקים ממנו הם חלקים חדשים והוה כגדר אבר ולכך מטמא בכל שהוא, ע"כ, עיי"ש דף ו ע"א.

ב] בצ"פ מהד"ת, צד 112 וז"ל: עיקר הגדר תליא בטומאת אבנים בנגועות אם הן בגדר עצם או רק חלק